

Foto: AllOverPress/Aller

Sanders rollemodel anklaget for fusk

Milena Penkowa er udråbt som superforsker, ikke bare af sig selv men også af systemet. Toppen af hendes karriere var, da hun sidste år og 36 år gammel modtog Videnskabsministerens Elite-Forsk-pris på 1.1 mio. kroner. Men nu mistænkes hun pludselig for videnskabelig uredelighed, og i værste fald for at have fusket med forskningsresultater, som hun indsendte til et internationalt videnskabeligt tidsskrift.

Penkowa har ikke lagt skjul på sine talenter. Hun har stillet op som langbenet pinup-pige og givet interviews i dameblade og aviser.

Nogle konstaterer, at hun nu rammes af i overdreven grad at have spillet på, hvordan man profilerer sig i det Sander'ske forskningssystem: Et system som i fodboldverdenen, hvor man vil have stjerner, der kan lyse op over den danske middelmådighed. Og hun var en perfekt rollemodel for Sander, hvad han da også selv udtalte.

Har 'over-brandet' sig selv

Men andre siger, at hun altså ikke er dømt endnu, og at hun kan se frem til en hård tid, fordi hun rammes af en slags nemesis. Hun har overspillet sine kort ved at optræde meget højprofileret, selvbevidst og nærmest nedvurderende over for kolleger. Og det straffes hårdt i forskerverdenen.

Sagen eksponerer nogle skjulte mekanismer:

"Politikerne og uni-ledelserne fortæller os forskere, at vi skal formidle og 'sælge os selv'. Penkowa har kørt ekstremt på disse faktorer om at være superforsker og kvindelig rollemodel i systemet. Hun har været ekstremt bevidst om at 'brande' sig selv, og det er gjort med en meget høj profil og selvbevidsthed. Hun har ikke stået tilbage for at stille op i fotosessions, og hun

har efter nogles mening hånet den danske middelmådighed, janteloven. Så i den forstand har hun oprådt, som en slags übermensch, og det er ikke risikofrit, når der kommer lidt modgang. Forskerverdenens reaktion lige nu kunne tyde på, at hun har 'oversolgt' sig selv", konstaterer **kommunikationslektor Klaus Kjøller**, som har skrevet bøger om kulturanalyse, retorik, manipulation – hvad der skal til for at 'sælge' sig selv i den moderne verden.

Højprofilerede kvinder risikerer at få en over snuden

Hun har spillet på sin kvindelighed:

"Karrierekvinder der bevidst gør brug af deres erotiske kapital, kan godt profitere på det, men det skal underbygges af faglig tyngde over længere tid for at holde. Og hvis ikke det sker, eller der kommer modstand i karrieren, så risikerer sådan en som Penkowa at få en over snuden. Og der er ingen tvivl om, at hendes stil har provokeret mange. Og når der nu dukker klager op om hendes faglighed, så slår den ud i lys lue – uanset at hun jo altså ikke er dømt for videnskabelig fusk", siger Kjøller.

"I forskerverdenen er der en vis ydmyghed, så når nogle fører sig frem med sådan højprofileret 'selvpromovering eller en 'erotiseret stil', hvor hun spiller på kønnet, fremstår det som en falsk lyd i den akademiske verden. Og der opstår mistro. Jeg siger ikke, at man skal møde op i islænder og andefødder, men hvis man kører for meget på det modsatte, så risikerer man altså at blive ramt i nakken af den høje profil".

Se side 8

jø

Videnskabsministerens magt og afmagt 3-5
Hun kom ind fra sidelinjen – hvordan? Og var hun bare marionet, da Finansministeren dikterede årets finanslov?

'Ikke adfærdsregulering, det her 6
- siger DTUs kommunikationschef om ny kommunikationspolitik. Noget hun har misforstået, mener kommunikationseksperter

FORSKERforums lønstatistik 10
De nye superdekaner får løn, der er langt fra rektors og prorektors

Rektor får mere magt 16
- ifølge lovudkast om revision af universitetsloven. Høringsfrist 15. december

Masser af ph.d.-kandidater 18
Regeringen kræver flere ph.d.-uddannede, men er der arbejde til dem? - lyder spørgsmålet til erhvervslivet, der svarer både nej og ja

Debat: Pengestrømsanalysen 21-23
Århus-rektoren kaldte rapporten FOLLOW THE MONEY for 'ulødig'. Og KUs direktør kalder rapportens konklusioner for 'ekstreme'

TEMA: USA-lærere under pres 25-29
I Los Angeles får hver enkelt lærer en rating, som offentliggøres i avis. Der er kampagne mod lærerstanden og mod deres fagforeninger, siger næstformanden for 3,2 mio. folkeskolelærere. Og i Texas får uni-lærere karakterbog efter, hvor hvor mange de underviser og hvor meget deres kandidater tjener bagefter

God forberedelse 30
- giver mentalt overskud, fortæller opskriftsbog med fifs til UNDERVISNING

JULETEMA: Erotik på universitetet 34-39

Den erotiske forsker 34
Erotisk udstråling, skønhed samt fysisk og social tiltrækningskraft spiller selvfølgelig også en rolle på uni siger ESSAY

Erotisk udstråling - med grænser 39
Spændinger mellem personer på uni handler også om at skabe balancer, siger kommunikationseksperter og kønsforsker

Det er klart, at oppositionen har en interesse i at fremstille sagen i det lys, at Finansministeren styrer alting. Det er en del af det politiske spil

Videnskabsministeren (om årets finanslov)

Sektorforskning udsat for salamimetoden

Stærke kræfter i regeringen ville gerne have de gamle sektorforskningsinstitutioner nedlagt på trods af, at ministerierne med sektorforskning egentlig mente, at de fik en udmærket "myndighedsbetjening". Nogle i regeringen ville også spare på sektorforskningen. Det lykkedes i nogen grad at spare, men ikke at nedlægge.

I stedet lavede regeringen så med et snuoptag tvangs-fusioner i 2007, hvor en række store sektorinstitutioner blev indfusioneret under universiteter. Pludselig havde universiteter "myndighedsbetjening" som en del af deres forskningsopgaver. Men ikke mindst var det nu ikke sektorministerier, men universitetsledelser, som blev sat til at spare. Det skete efter salamimetoden, hvor der er skåret lidt ad gangen. Så ser det ikke så drastisk ud, men sektorforskningen bliver gradvist svækket. Men fyringstrusler og midlertidige ansættelser som erstatning for fastansættelser skaber dårligt arbejdsmiljø og utryghed blandt de ansatte.

Budgetter taler deres tydelige sprog om denne proces: Mere end 650-700 årsværk forsvandt fra VK-regering tiltrådte 2001 til 2007 (se fx FORSKERforum 181 /233), og udsultning af sektorforskningen fortsætter i al stilhed.

Samfundsfaglige og humanistiske sektorforskningsinstitutioner er forblevet nogenlunde på samme niveau, mens der indenfor jordbrugs og veterinære sektorforskningsinstitutioner er sket en væsentlig beskæring. Er det udtryk for en holdningsændring i dansk erhvervspolitik?

Debatten har længe koncentreret sig om universitetslov og universiteterne. Sektorforskningen og privatisering af dens forskning er blevet glemt i hele debatten. Nedskæringer rammer fortsat sektorforskningen og flere årsværk vil forsvinde de nærmeste år. Nedskæringerne er kortsigtede idet de medfører tabet af årtiers investeringer i opbygningen af

forskningsmiljøer. "Kæmpetab af statens viden på vej" advarede FORSKERforum (195-196) om i 2006. Således er fx Danmarks Jordbrugs Forskning ramt af besparelser for niende år i træk, og har i den periode reduceret antallet af medarbejdere med ca. 25 pct.

"Pludselig havde universiteter "myndighedsbetjening" som en del af sine forskningsopgaver. Men ikke mindst var det nu ikke sektorministerier, men universitetsledelser, som blev sat til at spare.

Danmark har i dag kun fire (tilbageblevne) sektorforskningsinstitutioner, kan man læse på Videnskabsministeriets hjemmeside. De fire kaldes "nationale forskningsinstitutioner". Men man kan spørge, om den "sektorforskning" og "myndighedsbetjening" for ministerier, myndigheder og Folketinget, som foregår i universiteternes regi, ikke længere tæller som sådan?

En af metoderne til at reducere sektorforskningen har været udlicitering af traditionelle sektorforskningsopgaver, så også private firmaer kan byde ind. Fagministeriernes udbudsprocesser af den forskningsbaserede myndighedsbetjening og nedskæringerne i bevillingerne er en økonomisk bombe under den fusionerede sektorforskning.

Formelt er en sektorforskning en institution der agerer under rammerne af Lov om sektorforskningsinstitutioner og som får sin basisbevilling fra et fagministerium. De indfusionerede sektorforskningsinstitutioner er nu blevet til myndighedsbetjening under universiteterne. Bevillingerne til myndighedsbetjeningen kommer primært fra aftaler mellem ministerier og universiteterne. Bevillinger der i nogle tilfælde er overført til universiteterne, men for andre er placeret på fagministeriets finanslovsparagraffer. Det medfører betingelser, der er meget forskellig fra de gamle sektorforskningsinstitutioner.

Sektorforskningen havde i mange år øget deres forskning med eksterne bevillinger fra fonde, EU el. fra samarbejde med erhvervslivet. Den udvidede forskning betød, at de derved kunne yde en betydelig bedre rådgivning end basisbevillingen på finansloven tillod. Sektorforskning havde opbygget en fast(ansat) forskningsstab, selv om finansloven typisk kun dækkede halvdelen af de ansattes løn. Der var mange flere seniorforskere, seniorrådgivere og andet forskningstilknyttet personale herunder mange AC teknikere. En personalesammensætning som hang sammen med sektorforskningens opgaver, forskning, stillingsstruktur og dimensionering, men som ikke passer ind i universiteternes diversitet.

For universiteterne er det væsentligt, at myndighedsopgaver er fuldfinansieret, administrationen inkluderet. De mange fastansatte i den gamle sektorforskning, som ikke var fuldfinansieret ved året begyndelse, men som skaffede gode forskningspenge i løbet af året, er nu pludselig i klemme i universiteternes struktur og finansieringsform, der ikke er lagt an på ikke-fuldfinansierede seniorforskere. Nedskæringerne i sektorforskningen eksponerer det problem, at universiteterne bygger på midlertidige ansættelser (ph-d.-studerende, post docs og adjunker). Men det sætter "sektorforskerne" i en klemme, og den må universitetsledelserne finde en løsning på.

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutioners ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt DF's undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM 1 (ansvarshav. for dette nummer), Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, Lektor Lars Kamp Nielsen, Pharma Danmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.500 ekpl. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. PharmaDanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. JA – Jordbrugsakademikerne, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. Dyr lægeforening, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** www.preducation.dk **Tryk:** V-TAB Vimmerby. **Næste deadline:** 21. januar 2011.

(Foto: Khan Tang, Mikkel, Polfoto)

23. febr. Charlotte Sahl-Madsen og Helge Sander ved ministeroverdragelsen. I næste række stod en stolt Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen m. frue, Anette.

Sahl Madsen: Ind fra sidelinjen

Hvorfor fik Sahl-Madsen jobbet som videnskabsminister?

Ved den netop overståede spil om forskningsmidler fremstod videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen som en marionet, totalt styret af finansminister Claus Hjort Frederiksen, lyder oppositionens udlægning af spillet.

”Det er klart, at oppositionen har en interesse i at fremstille sagen i det lys, at Finansministeren styrer alting. Men sådan var virkeligheden ikke”, lyder videnskabsministerens kommentar.

Men forhandlingsforløbet fremkaldte forhistorien om, hvordan Sahl-Madsen dukkede op fra ingenting til at blive minister, da Helge Sander blev afløst i februar. Onde tunger peger på, at statsminister Løkke og den konservative partileder Lene Espersen lavede ministerudpegningen efter, at det handlede om at udpege en driftssikker person, som kunne repræsentere et ikke højprioriteret ministerområde, uden politisk turbulens.

“

Jeg blev ringet op, først af Lene Espersen og bagefter af Statsministeren. Hvad der gik forud, må FORSKERforum spørge dem om
Charlotte Sahl-Madsen

Sahl-Madsen kom dermed ind som et ubeskrevet blad, uden politisk erfaring og netværk.

”Jeg blev ringet op, først af Lene Espersen og bagefter af Statsministeren. Hvad der gik forud, må FORSKERforum spørge dem om”, fortæller **Charlotte Sahl-Madsen** selv. ”Men jeg vil gerne anholde fremstillingen af, at videnskab ikke er højprioriteret under denne regering. Vi opfatter forskning og uddanne som fundamentet

for vækst, og der er kommet betydelige ekstra bevillinger til området i denne regerings tid. Men prioriteringen må selvfølgelig afvejes i en ansvarlig balance”.

Udpeget efter navneleg

En kilde siger, at udpegningen vel nærmest skete efter noget, der var foregået som en navneleg mellem to desperate teenagere, som besatte ministerposter efter at ’please’ bestemte netværk og som i øvrigt måtte ringe rundt for at få besat bestemte poster.

Kilden henviser til historier om statsminister Løkkes og den konservative leder Lene Espersens beslutninger, som den fremstilles i den politiske biografi om Lars Løkke, som udkom for nylig. ”Projekt Løkke” var skrevet af politologen Sigge Winther Nielsen sammen med journalist Tanja Frederiksen. Bogen fortæller mange interessante detaljer om spillet bag lukkede døre i regeringen, selv om den mest er blevet kendt på at udløse en politisk storm, fordi den fortalte historien om den famøse mail, der beviste, at regeringen var helt bevidst om, at privathospitalerne blev overbetalt i en årrække.

Var det Danfoss-direktøren, som anbefalede på Sahl-Madsen

Et af de netværk, som Løkke og Espersen gerne ville pleje, var Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen, som har haft stor indflydelse på denne regerings forskningspolitik. Han har været rådgiver for regeringen, formand for Højteknologifonden, medlem af Globaliseringsrådet, rådgiver for

videnskabsminister Sander m.m. Og ham ringede Løkke og Espersen angiveligt til for at høre om han havde en kandidat til posten som videnskabsminister? Charlotte Sahl-Madsen blev altså hentet ind på anbefaling af sin daværende chef, Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen?

”Ha-ha. Jeg er helt sikker på, at Jørgen Mads Clausen er en indflydelsesrig herre, men om han er så indflydelsesrig at han kan stå for ministerudpegninger, må du spørge statsministeren og den konservative partileder, Lene Espersen om”.

Veninde med Jørgen Mads Clausens kone

Nogle forklarer tilmed at personforbindelsen havde en yderligere detalje, nemlig at Charlotte Sahl er god veninde med Mads Clausens kone, Anette, og at det altså indirekte spillede med ved Jørgen Mads Clausens anbefaling til ministerposten?

”Jeg har haft kontakt med hende, fordi hun var bestyrelsesformand i Danfoss-Universe, hvor jeg var ansat. Vi har arbejdet sammen siden 2004. Og det er da sket, at vi også har set hinanden privat. Men jeg giver mig ikke af med konspirationsteorier. FORSKERforum må spørge statsministeren eller Lene Espersen, hvordan min udpegning foregik”, slutter Charlotte Sahl-Madsen.

Det har ikke været muligt at få en kommentar fra statsministeren eller den konservative partileder.

jø

Se næste sides baggrundshistorie om Sahl-Madsens magt og afmagt

I begyndelsen af november blev 2011-finansloven forhandlet på plads i Folketinget. Som en negativ nyhed annoncerede Finansministeren højest overraskende i sidste uge, at FL-2011 skal hovsa-bespare.

Besparelsen blev annonceret få dage efter, at forligskredsen om Globaliseringspuljen (Regeringen, DF, Soc. og De Radikale) var blevet enige om fordeling af denne pulje. De Radikales universitetsordfører **Marianne Jelved** var meget overrasket over timingen. Hun og Socialdemokraterne havde indgået en Globaliseringsaftale under forudsætning af, at der ikke efterfølgende kom besparelser på finansloven:

"Det kom helt bag på os, at Finansministeren efterfølgende annoncerer besparelser, der vil underminere den aftale om Globaliseringsmidler, som vi netop har indgået. Vi føler os vildledt i forhandlingsforløbet. Forløbet er ikke en fair behandling af aftaleparter".

SPILLET OM FINANSLOV

Besparelsen udløstes angiveligt af, at ministeriernes skøn for optaget samt udløste taxametre (for fuldførte eksamener) har været højere end oprindeligt skønnet, hvorfor Finansministeren dekrerer nedskæringer. Jelved har bedt Videnskabsministeren om en lynredegørelse: "Vi står grundlæggende uforstående overfor baggrunden for besparelsen, for hvordan kunne ministeriernes prognoser for optag/taxametre/bevillinger være så forkerte? Alle vidste jo, at ungdomsårgangene voksede. Og ministrene opfordrede tilmed institutionerne til at åbne op for større optag".

S: Usportsligt at der kom besparelse bagefter

Oppositionen spørger om der lå en kynisk forhandlingsstrategi bag fra Regeringens timing, således at Finansministeren først fik en Globaliseringsaftale igennem med øremærkede strategiske satsninger på 767 mio. (energi og miljø, sundhed og velfærdsteknologi samt landbrugsproduktion). Og disse strategiske puljer er nu urørlige; besparelser kan kun hentes ved beskæring af universiteternes basismidler, dvs. at der i praksis sker en udhuling af taxameter-bevillingen.

"Vi indgik globaliseringsaftalen i forventning om, at der ikke kom finanslovsbesparelser. Derfor var det usportsligt at underminere aftalen", siger **socialdemokraternes forhandler Rasmus Prehn**. "Men jeg tør ikke udtale mig om hun var vidende om, at vi blev lokket på aftalen på de falske forudsætninger. Man kan sige, at hun vel havde alle forudsætningerne for at vide

det. Men hun står dårligt uanset om hun vidste det eller ej. For vidste hun det, så fortæller det, at hun ikke er magtfuld minister, der er stand til at beskytte sit ministerområde. Og vidste hun det ikke, så fortæller det også bare, hvor lidt magt og indflydelse hun har, når Finansministeren efterfølgende underkender hende".

Videnskabsministeren vidste ikke

Videnskabsministeriets pressetjeneste spytter normalt mere eller mindre ligegyldige positiv-nyheder ud i en lind strøm. *Men den dårlige nyhed om den indgåede finanslovsaftale blev ikke til en pressemeddelelse fra Videnskabsministeriet?*

"Hele aftalen blev da offentliggjort (på *Finansministeriets hjemmeside, red*), så der ligger da ikke noget i, at der ikke står noget på vores hjemmeside", svarer videnskabsminister Sahl-Madsen.

Vidste videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen, at der ville komme besparelser på finansloven, da hun indgik Globaliseringsaftalen?

"Jeg kendte i sagens natur ikke udfaldet på finanslovsforhandlingerne, nej. Man skal jo lige holde sig for øje, at der var tale om to forskellige forhandlinger. Den om globaliseringsmidler foregik med forligsparterne S og Radikale. Og finansloven mellem regeringen og Dansk Folkeparti. Hvis S og Rad. ville have indflydelse her, så måtte de jo melde sig ind i den forhandling".

Men oppositionen føler sig 'vildledt' eller 'usportsligt' behandlet: Kan hun forstå at de følte sig lokket til at indgå en aftale på falske og skjulte præmisser?

"Jeg har naturligvis ikke været med til at lokke parterne. Der var ingen skjulte præmisser. Det indgik i køreplanen, at globaliseringsaftalen skulle indgås før finanslovsforhandlingerne".

Kan hun forstå, at Radikale og Socialdemokraterne føler sig taget ved næsen?

"Nej, det kan jeg ikke, når du spørger på den måde. Det var min oplevelse og de kvitterede da også for en god forhandlingsproces, som førte frem til, at universiteterne får løftet basismidler, og der ikke pilles ved taksametre m.m. Nej, de har ingen grund til at være sure".

Oppositionen: Har intet mandat eller spillerum

Regeringens besparelser modsiger Regeringens egen retorik om, at uddannelse og forskning er den eneste danske vej i den internationale konkurrence. Målsætningen er, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en uddannelse, når de går ud efter 9. klasse. Målsætningen er

også, at hver anden skal have en videregående uddannelse. Men de økonomiske midler til uddannelse – både på ungdomsuddannelserne og på de videregående – blev beskåret i slutspillet om finansloven, som bakkes op af Regeringen og Dansk Folkeparti.

"Uddannelse og forskning er ikke højt prioriteret i Regeringen, som har valgt en sparekurs imod al fornuft", mener Socialdemokraternes forhandler på Globaliseringsaftalen, mens Kirsten Brosbøl er på barselsorlov. "Derfor var det da heller ikke en politisk sværvægt, som blev sat ind på posten som videnskabsminister. Hun kom ind udefra, uden særligt kendskab til sektoren og uden politisk netværk. Jeg er ikke i tvivl om, at hun personligt gerne vil løfte området. Men Charlotte Sahl-Madsen kom forudsætningsløs. Jeg er ikke i tvivl om at hun har vilje til at løfte området, og at hun gør, hvad hun kan. Men hun har intet mandat eller spillerum, for Finansministeriet dikterer alt. Hun skal groft sagt bare implementere en politik, som er lagt et andet sted".

Jeg kendte i sagens natur ikke udfaldet på finanslovsforhandlingerne, nej. Man skal jo lige holde sig for øje, at der var tale om to forskellige forhandlinger

Charlotte Sahl-Madsen

Politisk er Sahl-Madsen for længst ude over den 100-dages fredning, som en ny minister får. Men nu er pressen begyndt at skrive kritiske historier. Den mest kritiske har været Politikens uddannelsesanalyse: "Hvad laver **Charlotte Sahl-Madsen egentlig?**". Heri fremstilles hun som helt magtesløs overfor finansminister Claus Hjort Frederiksen dispositioner. Hun deltager blot i et "marionetteater", for hun har ingen magt, men "farer ud og ind af ministerbilen, klipper snore over og har mødekalender lige så tæpakket som Ring 3 i myldretiden" (5.nov.).

Måtte ringe til Finansministeren

Kilder fortæller, at Sahl-Madsen under forhandlingerne skulle bede om mandat til at indgå aftale. Tre gange i de afgørende forhandlinger om Globaliserings-pengene skulle ministeren bede om time-out, fordi hun skulle ringe til Finansministeren:

"Jeg ved ikke om det var tre gange, men det var åbenlyst, at hun skulle ringe til Finansministeren. Det lagde hun heller ikke selv skjul på. Vi sad i halve timer i Videnskabsministeriet, fordi hun skulle ringe Finansministeren ud af et møde,

ens magt og afmagt

Finansministeren underminerede et par dage efter. Var Videnskabsministeren medvider på det plot?

for at hun kunne få godkendt elementer i Globaliseringsaftalen”

Der er slet ingen tvivl om, hvem der har buksene på:

”Finansministeren vil spare, for han er manisk med ’budgetbalancer’. Tal tolkes overdrevent stramt for at få ændret det offentlige rolle. Regeringen bruger den økonomiske krise til at få skåret i bund på nogle centrale kernevelfærdsområder – fx uddannelse – så den private sektor hjælpes frem og der bliver færre fællesskabs-områder. Også de offentlige bevilninger til forskning skal jo have erhvervsrelation”, lyder socialdemokraternes analyse.

Det er helt tydeligt, at hun ikke er sat på posten for at bestemme. Hun blev indsat for at fylde posten ud som et ansigt udadtil, og for at gennemføre regeringens politik på området

Rasmus Prehn (S)

”Det er helt tydeligt, at hun ikke er sat på posten for at bestemme. Hun blev indsat for at fylde posten ud som et ansigt udadtil, og for at gennemføre regeringens politik på området”, slutter Prehn.

Hertil siger **Videnskabsministeren**: ”Det er klart, at oppositionen har en interesse i at fremstille sagen i det lys, at Finansministeren styrer alting. Det er en del af det politiske spil. Men hvis man ser på forløbet, så er jeg tilpas med det spillerum, jeg havde, som gav mig mulighed for at lave en god aftale”.

Finansministeriets mistro overfor universiteterne

Kilder siger, at der i Finansministeriet er en ”traditionel” mistro over for universiteter. Ministeriets regnedrenge vil gerne have den offentlige forvaltning indpasset efter en ”new public management-forvaltning”, dvs. at man gerne vil have en større konkurrence og markedsorientering i den offentlige sektor, fordi den vil føre til en mere omkostningseffektiv forvaltning. Og de oplever, at der er for mange løse ender på universiteterne, så disse er svært at styre. Man har grundlæggende svært ved at forstå, at der ikke kan laves mere præcist overblik over, hvad universitetslærere laver, fordelt på undervisning, forskning og administration. Og at der ikke kan laves oversigter over udgiftsfordelingen mellem forskning og undervisning.

Ministeriets embedsmænd mener altså, at universiteter er ustyrige, hvorfor det er bedst med kontrol og revision frem for større

frihedsgrader. Uanset at politikerne taler om, at universiteterne kan få mere selvstyre, når de har bevist, at de kan forvalte ansvarsfuldt, så vil Finansministeriet ikke slippe styringen, lyder en udlægning.

Rektorformand: Finansministeriet ’en skjult hånd’

”Jeg har intet grundlag for at hævde, at Finansministeriets embedsmænd har den grundholdning. Men vi har da indikationer på, at nogle synes, at universiteter er et ustyrligt område”, siger **rektortalsmand Jens Oddershede**. ”Men det er svært at frigøre sig fra en tanke om, at der er ’en skjult hånd’ bag Videnskabsministeriets handlerum. Den uklare proces omkring globaliseringsaftalen og den efterfølgende besparelse på finansloven er et eksempel. Jeg er ikke i tvivl om, at Charlotte Sahl-Madsen var glad og tilfreds, da hun havde indgået globaliseringsaftalen. Jeg ved ikke, om hun på daværende tidspunkt vidste, at der et par dage efter ville komme besparelser på finansloven”

Et andet eksempel som Oddershede nævner er, at mens gymnasier og cvu’er (under Undervisningsministeriet) godt kan få bygnings-selveje, så kan universiteterne (under Videnskabsministeriet) ikke få det, selv om universitetsbestyrelser har bedt om det: ”Vi har formelt selveje ifølge loven, men reelt er vores handlerammer begrænsede. Vi har ikke været tilfredse med vores frihedsgrader, og især vil vi gerne have selveje over bygningsmassen”.

Det er klart, at oppositionen har en interesse i at fremstille sagen i det lys, at Finansministeren styrer alting. Det er en del af det politiske spil

Charlotte Sahl-Madsen

Også på personalepolitik og løndannelse er der kræfter omkring Finansministeriet, som ikke vil give større frihedsgrader. Det viser sig fx når Videnskabsministeriet udsender hyrdebrev om ”lønløft” for institutledere: ”Vi skal have organisation, lønninger og nye stillingsopslag godkendt i ministeriet. Det er den slags regulering, som indikerer, at nogle gerne vil styre”, konstaterer Oddershede.

”Det seneste eksempel på kontrol og styring er det udkast til lovrevision på universitetsloven, som netop er sendt ud, hvorefter Videnskabsministeren kan bestemme, at universiteterne ikke længere selv må udpege revisorer. Det tyder på, at nogen vil have indført et styringsredskab her. Her aner man Finansministeriets usynlige hånd”.

Forskellen mellem Sander og Sahl-Madsen

Men politiske kilder siger også, at der er stor forskel mellem Sahl-Madsen og den tidligere minister:

”Ud over forskellen i, at Sander interesserer sig for fodbold, så er det åbenlyst, at hans politiske spillerum og mandat var meget større. Han var begunstiget af hans nære loyalitetsforhold til daværende statsminister Helge Sander”, lyder en politikers analyse. Sådanne loyalitetsforhold og særbehandlinger er ikke ukendte. Mest kendt i nyere tid er måske de gode vilkår for kulturen, da Jytte Hilden var kulturminister og hendes mand, Mogens Lykketoft, var finansminister.

På det politiske projekt er der ikke den store forskel mellem Sander og Sahl-Madsen: ”De har ikke deres rødder i de videregående uddannelser. Sander var journalist, og Sahl-Madsen er uden uddannelse, selv om hun i sit CV brystede sig med en bachelorgrad. Men i deres analyse af, hvad universiteterne er til for, står de nogenlunde for det samme: De ser universiteterne gennem erhvervslivets øjne. Universiteterne skal bidrage til nytte og velstand. De skal direkte og indirekte understøtte erhvervslivet. Groft sagt skal universiteterne forske for at opfinde ting, som erhvervslivet kan sætte i produktion eller som kan bruges i ’innovation’. Og uddanne unge, som kan gå lige ud i erhvervslivet”.

Sahl-Madsen mere åben end Sander

En forskel er dog, at Sahl-Madsen har en noget mere åben attitude end sin forgænger, som gik i pindsvinestilling, hvis han blev presset, siger en kilde fra oppositionen:

”Hun er mere åben, ja måske for åben. Hun har jo to gange aflyst forbuddet mod gruppeeksamen – først lige efter udpegningen og så for et par måneder siden ved en debat i Aarhus. Det trak hun i sig igen. Aflysningen vidner da åben, måske for åben. Det er måske mangel på rutine? Men at hun fik aflyst gruppeeksamen er da udtryk for åbenhed for fornuft”, siger kilden og tilføjer efter en tænkepause: ”Det er måske mangel på rutine i det politiske spil? Men det er også udtryk for, at det nok kommer bag på hende, at hendes opgave og spillerum er så begrænset ...”

Men også et andet aspekt kan have spillet ind ved udpegningen, mener en anden kilde: ”Hverken Sander eller Sahl-Madsen havde deres rødder i de højere uddannelser – men det var måske også meningen. Dele af den politiske verden har stor mistro overfor kloge folk, så det var helt bevidst at udpege personer, som ikke kommer fra uni-verdenen”.

“Ikke adfærdsregulering, det her

DTUS kommunikationschef Tine Kjær Hassager mener ikke, at universitetets nye kommunikationspolitik begrænser de ansattes ytringsret. Men hun vil ikke svare på, om de ansatte må kritisere ledelsen

DTUs rektor Lars Pallesen og direktør udsendte i sensommeren en nye kommunikationspolitik for de ansatte. Heri opridses, hvordan de ansatte skal optræde i relation til offentligheden. Fx at de ansatte gerne må give udtryk for fagligt begrundede synspunkter, men ikke give udtryk for "holdninger". Men det fremgår ikke, om de ansatte har ret til at udtale sig (kritisk) om interne forhold på DTU.

Kommunikationspolitikken efterlader således visse gråzoner og usikkerheder for den medarbejder, der gerne vil ytre sig med kritiske synspunkter. Der antydes grænser for, hvad man som DTU-forsker kan stille sig op og sige i offentligheden, men samtidig betyder DTU's kommunikationschef Tine Kjær Hassager, at politikken ikke er beregnet som en adfærdsregulering.

FORSKERforum har interviewet DTUs kommunikationschef om disse gråzoner.

Må man udtale sig kritisk?

Formålet med kommunikationspolitikken er, at DTU skal fremstå som et samlet universitet. Skal det forstås sådan, at man ikke vil have udtalelser, der får universitetet til at fremstå splittet?

"Det er en mistolkning. Vi har en divers organisation på baggrund af fusionerne i 2007, hvor der kom mange nye aktører ind. Den fælles kommunikationspolitik er første skridt til at skabe en fælles kommunikationsramme for hele universitetet".

Så man må som ansat gerne udtale sig kritisk om DTU?

"Alle ansatte på DTU har ytringsfrihed – kommunikationspolitik eller ej. Det her handler om DTU's kommunikation på viden og forskning".

Må man fx referere en kritisk trivselsundersøgelse over for pressen?

"Det kan jeg ikke udtale mig om".

Hvad er 'holdninger'?

I politikken hedder det, at forskere ikke refererer til universitetet, når debatten er baseret på udveksling af holdninger. Betyder det, at man ikke må oplyse, at man arbejder på DTU?

"Det skal forstås sådan, at hvis nogen ringer og spørger om f.eks. din mening om dagsinstitutioner eller hjemmepleje, og dit faglige felt er bygningskonstruktioner, så har du lov at deltage i debatten, men så er det som privatperson. Og hvis man i den forbindelse bliver spurgt om, hvor man arbejder, må man gerne oplyse, at man arbejder på DTU – vi er ikke flove over vores arbejdsplads.

Hvis man har videnskabelig indsigt på et

område, så kan det vel også danne grundlag for at have holdninger i debatten. Hvor går grænsen?

"Jeg kan ikke se, at der skulle ligge en problemstilling her. Hvis jeg var professor i bygningskonstruktioner, så ville jeg kunne deltage med min faglige indsigt i en debat om, hvordan en bygning bedst konstrueres. Men hvis debatten handlede om, hvorvidt bygningen er pæn eller ikke, så ville det være et holdnings spørgsmål, hvor jeg skulle deltage som privatperson som alle andre."

DTU-ledelsen: Man har pligt til at deltage som fagperson

Kan man som DTU-ansat kritisere fx en vandmiljøplan, som regeringen har lagt frem?

"Hvis du skal ud og kritisere den offentligt som DTU-ansat, så er det forudsætningen, at du har en faglighed, som gør, at du kan kritisere. Hvis du har en faglig indsigt, der gør, at du kan se, at planen er uforsvarlig, så er det ikke bare noget, du kan, men noget, DTU har en forventning om, at du gør – så har man pligt til at deltage i den offentlige debat med sin viden og indsigt".

Der står, at alle medarbejdere har et medansvar for, at den hensigtsmæssige kommunikationsaktivitet iværksættes. Hvad er det reelt, medarbejderen har pligt til at gøre?

"De skal være opmærksomme på, om de sidder med forskningsresultater eller projekter, der fortjener at blive delt med omverdenen. Er det tilfældet har de mulighed for at kontakte en kommunikationsmedarbejder, som gerne hjælper med formidlingen.

Pligt til at 'brande'

Når man kommunikerer på vegne af DTU, skal DTU altid nævnes. Betyder det, at man skal sørge for at indarbejde ordet 'DTU' i flere af sine sætninger?

"Nej, det betyder, at man fortæller journalisten og omverden i hvilken egenskab, man udtaler sig som ekspert. Der er en forventning om, hvis en journalist f.eks. spørger en ekspert i vandmiljø om en sag vedrørende vandmiljø, at personen oplyser, at vedkommende udtaler sig i sin egenskab af f.eks. at være lektor på DTU Miljø.

Kommunikationsafdelingen vil være proaktivt koordinerende og retningsangivende. Hvad betyder det?

"Det betyder, at vi stiller os til rådighed for folk, der har brug for hjælp, så alle ikke behøver være kommunikationseksperter. Det proaktive

ligger i, at vi også selv har pligt til at opsøge de gode forskningshistorier"

Tager I selv kontakt til forskere, der befinder sig i en verserende debat?

"Nej, men hvis de henvender sig og beder om hjælp, er vi naturligvis til rådighed."

Lars Pallesen og DTUs direktør dikterede egenhændigt den nye kommunikationspolitik.

Kommunikationspolitikken ikke forelagt de ansatte

Kommunikationspolitikken er godkendt af direktionen, dvs. rektor og direktøren. Har den været forelagt de ansatte til drøftelse i samarbejdsorganer?

"Nej. Det har slet ikke været et issue. Kommunikationspolitikken skal betragtes som et værktøj, en ramme for universitetets kommunikation. Det er ikke en adfærdsregulering, det her."

Så medarbejderne behøver ikke frygte, at de skulle komme til at overtræde det her?

"Nej, det vil jeg være svært ked af, hvis det opfattes sådan. Hensigten er ikke at skabe frygt, men at skabe en fælles ramme."

lah

DTU's ledelse vil styre kommunikationen

- på god gammeldags firma-vis med en kommunikationspolitik.

Men sådan noget spiller ikke på et universitet, vurderer kommunikationseksperter

“Det er ikke en adfærdsregulering, det her”. Det fastslår DTU's kommunikationsdirektør Tine Kjær Hassager, da FORSKERforum spørger til DTU's ny retningslinier for kommunikationspolitik, som rektor sendte ud i efteråret.

Men som medarbejder kan man godt komme i tvivl. For teksten indeholder en række konkrete anvisninger om, hvad DTU's ansatte skal og ikke skal.

Kommunikationseksperter: Ikke rettet mod vidensinstitution

Henrik Merkelsen, studielektor på CBS og tidligere PR-rådgiver, undrer sig da også over Hassagers udlægning.

“Jeg tror, der er noget, kommunikationschefen har misforstået. En politik er adfærdsregulerende, det er hele formålet med at have en politik. Men det er klart, at man gerne vil undgå at sige eksplicit, at det er et forsøg på at

styre folk, for det er ikke gangbart i forhold til de idealer, man har omkring fri forskning og ytringsfrihed”, siger han.

Han kalder DTU-politikken et skolebogs-eksempel på et kommunikationsideal, hvor man skal integrere og samle sig om virksomhedens brand: “Den passer til alle, og det er også der, den slår fejl. Den er ikke tilpasset til den særlige videns-institution som DTU er i. Den, der har formuleret denne politik, har ingen ide om, hvad der driver forskere i deres kommunikation ...”

Her hentyder han til et punkt i kommunikationspolitikken, hvor der indskræpes, at forskerne husker at nævne DTU.

“Det er en lidt simpel måde at gøre det på: Husk nu at sige DTU i hver anden sætning. Men når forskere ytrer sig, er det for at udbrede deres viden, ikke for at brande en institution.”

Som en kommerciel virksomhed

Merkelsen ser kommunikationspolitikken som udtryk for, at man fra ledelsens side betragter DTU som en kommerciel virksomhed og således også vil drive kommunikationen som i en virksomhed med centraliseret styring og stærkt fokus på branding.

Men det er bare ikke en passende model, når det handler om et universitet, mener han: “Hvis man bare tilstrækkelig mange forskere fra DTU optræder tilstrækkeligt hyppigt, så skal DTU's brand nok komme frem. Det synes jeg, vi oplever på CBS, hvor vi ofte har forskere, der udtaler sig. Men det skal ikke styres så stramt, som man prøver her.

Gråzone: Har de ansatte ret til at kritisere ledelsen?

En af de ting, man som forsker kan blive usikker på i sin omgang med pressen, er når man bliver bedt om at udtale sig om kontroversielle emner, for eksempel sager, der kan stride mod de sidende politiske magthavere eller ens egen ledelse.

FORSKERforum har tidligere skrevet om lektor Rolf Berg, der var tæt på at blive fyret efter i pressen at have refereret til en kritisk trivselsundersøgelse på DTU.

På det hypotetiske spørgsmål om, hvorvidt en DTU-ansat må ytre sig kritisk om DTU, svarede DTU's kommunikationschef, at alle ansatte har den grundlovssikrede ytringsfrihed – kommunikationspolitik eller ej. Det mere specifikke spørgsmål, om de ansatte fx må referere en trivselsundersøgelse, vil hun til gengæld ikke svare på - også selv om FORSKERforum udtrykkeligt formulerede spørgsmålet hypotetisk.

Gråzone: Holdninger

I kommunikationspolitikken hedder det, at forskere opfordres til at bidrage til den offentlige debat med forskningsbaseret viden. Men efterfølgende hedder det, at forskere ikke må referere til DTU, hvis debatten er baseret på “udveksling af holdninger”.

Jeg tror, der er noget, kommunikationschefen har misforstået. En politik er adfærdsregulerende, det er hele formålet med at have en politik. Men det er klart, at man gerne vil undgå at sige eksplicit, at det er et forsøg på at styre folk, for det er ikke gangbart i forhold til de idealer, man har omkring fri forskning og ytringsfrihed

Henrik Merkelsen

Uddrag af DTU's kommunikationspolitik

(...) Kommunikationspolitikken skal endvidere sikre, at DTU's kommunikation er konsistent, så DTU også af omverdenen opfattes som et samlet universitet.

(...) DTU opfordrer sine forskere til at bidrage til den offentlige debat med forskningsbaseret viden, gerne med reference til DTU. På den anden side refererer forskerne ikke til universitetet, når debatten er baseret på udveksling af holdninger.

(...) DTU kommunikerer viden til gavn for samfundet (...) ved at agere imødekommende over for pressen og stille ekspertviden til rådighed for offentligheden, når det er relevant

(...) Alle medarbejdere skal være opmærksomme på kommunikationspotentialiet i eget arbejde og har medansvar for, at hensigtsmæssige kommunikationsaktiviteter iværksættes.

(...) Når universitetets medarbejdere kommunikerer på vegne af DTU, nævnes DTU altid. Det er akronymet DTU og ikke det fulde navn Danmarks Tekniske Universitet, der benyttes. Dermed øges genkendeligheden og gennemslagskraften, og branding af universitetet understøttes.

(...) DTU's centrale kommunikationsafdeling har i samarbejde med institutternes kommunikationsansvarlige en proaktiv koordinerende, retningsgivende og rådgivende funktion for DTU's kommunikationsaktiviteter.

“Man forsøger at lave en skelnen, hvor det kan være ret svært. I princippet forstår man godt, at man vil undgå at forskerne bruger deres position som platform for en ideologisk propaganda. Men hvis man har en faglig viden om et emne, så er det givetvis noget, man vil have holdninger til”, siger Henrik Merkelsen.

Også her vurderer han, at DTU-ledelsens forsøg på styring er malplaceret. Han tror forskerne i langt de fleste tilfælde selv vil kunne regulere, hvordan de udtaler sig, af hensyn til deres faglige omdømme.

Uklare retningslinier kan være en begrænsning

På den måde, teksten står nu, kan det virke uklart for den ansatte, om en sag kan være så holdnings-præget, at man ikke bør udtale sig.

“Det kan sammenlignes med at en journalist fik at vide: Det folk kan være uenige om, skal du holde dig fra. På den måde er en kommunikationspolitikken en misforståelse af, hvad et universitet af. Universiteter er en institution, hvor man har lov at sige sandheden. Og sandheden kan også være, at for eksempel nogle politiske beslutninger er mere fornuftige end andre”.

Også her bærer politikken præg af de standarder, der gælder for kommercielle virksomheder.

“Virksomheder lever ikke af at sige sandheden. De lever af at tjene penge, og så opererer man strategisk. Gavner det ikke virksomheden, så holder man sin mund”, slutter Merkelsen.

Forsknings X-faktor

Eliteforsker Elina Penkowa beskyldes for forskningsfusk. Sagen eksponerer ikke bare den behårde mediciner-konkurrence, men også usunde mekanismer i forskerverdenen

Alle de kilder, som FORSKERforum har talt med understreger, at Elina Penkowa er uskyldig indtil andet er bevist. Men når sagen alligevel bliver en artikel værd, skyldes det, at hun steger i det fedt, som hun selv har frembragt. Eller som redaktøren på Se og Hør vil sige: *Når vi inviteres med til brylluppet, så vil vi også være med ved skilsmisken.*

Penkowa har selv *brandet* sig behårdt ved at optræde højprofileret i interviews i dameblade og aviser som "superhjerneforsker". Hun har selvbevidst udtalt, at hun ikke vil finde sig i den danske jantelov. Hun har lænet sig hen over sin sportsvogn som langbenet pinup-pige, når fotografen bad om et foto. Og når hun nu beskyldes for at bygge sin forskning på manipulation af forskningsresultater, så rammer den hendes høje profil i offentligheden dobbelt hårdt.

Instituteder: Usandsynlige resultater

Toppen af hendes karriere var, da hun sidste år og 36 år gammel modtog Videnskabsministerens Elite-Forsk-pris på 1.1 mio. kroner. Hermed optrådte hun som rollemodel for andre (kvindelige) forskere.

Men nu mistænkes hun pludselig for videnskabelig uredelighed, dvs. i værste fald at have fusket med forskningsresultater, som hun indsendte til et internationalt videnskabeligt tidsskrift. Hun har enten fabrikeret tælleal eller indhentet disse ved "grov uagtsomhed", yder beskyldningen fra hendes institutleder Albert Gjedde i en indberetning til dekanen i april. Der er sat tvivl ved lodigheden i hendes forskning. Tælleallene referer til Penkows data ved mikroskopering af lymfekræftceller. Institutlederen konstaterer, at det er "usandsynligt, at tælleal med så ringe spredning kan opnås uden forudfattet udvælgelse af tælleområder eller tælleal", fortalte en meget velresearchet artikel i Weekendavisen (12.nov.).

FORSKERforum har ikke fået indsigt i samme dokumenter, og ingen af sagens implicerede vil udtale sig til citat, fordi der er tale om en personsag. Penkowa selv henviser til sin private advokat, for hun er så selvkørende, at hun ikke er medlem af en fagforening, der kunne tage sig af hendes forsvar.

To ph.d.-stipendiater undrede sig

Mistanken mod Penkowa blev rejst af to ph.d.-stipendiater, som skulle være medforfattere sammen med Penkowa på en artikel. De havde først analyseret nogle vævsprøver og ikke fundet nogen signifikant afvigelse på proteiner.

Men pludselig havde Penkowa fået fremkaldt signifikant højere forekomster af de omhandlede proteiner i kræftceller. Hun fortalte, at hun efterfølgende selv havde analyseret vævsprøverne med de resultater, som afveg fra studenternes. Hvis hendes resultater var rigtige ville det give kræftforskere i hele verden grund til at tro, at der kunne udvikles behandlingsmetoder og medicin.

Men de to ph.d.-studerende gik til institutlederen med deres mistanke. Og han låste sig – som i en kriminalfilm - i hemmelighed ind på hendes kontor, fordi hun pt. er suspenderet fra sit professorat i en helt anden sag, som også handler om kollegiale problemer. Her gravede han i hendes forsøgsprotokoller og sendte resultaterne til omtælling hos en ekspert, som slet ikke kunne reproducere hendes eksperiment. Der blev tilmed også konstateret en usandsynlig lille spredning i testresultaterne.

De to ph.d.'ere trak sig fra artiklen, og det samme gjorde andre, så det endte med at artiklen blev afvist af tidsskriftet.

Institutlederens redegørelse for dekanen fortalte, at der mangler logbøger for udførte forsøg i Penkows laboratorium. Det er altså umuligt for udenforstående at foretage en objektiv vurdering af, hvilke undersøgelser, der ligger til grund for konklusionerne – som der er strenge krav til i laboratorieforsøg.

“ Forskningskvalitet måles på den måde efter en X-faktor i offentligheden, hvor elitetankegang og (selv-) promovning bliver helt afgørende overfor politikerne og hvor forskningsverdenen dermed også er nødt til at spille med

Anonym

'Indflydelsesrige venner'

Og så begynder der ellers at dukke nogle gamle historier op om Penkowa. For eksempel om, at hendes doktordisputats blev underkendt af et bedømmelsesudvalg, men senere fik æresoprejsning af tre (uvildige) udenlandske forskere, der blåstemplede resultaterne. Eller om, at hun i 2008 var indklaget for Uredelighedsudvalget, men klarede frisag.

Uden for referat undrer en del kilder sig over, at hun klarede frisag. En grund kan simpelthen være, at folk var rædde for at stå frem med kritik, fordi hun "tilsyneladende havde magtfulde og indflydelsesrige venner", når hun sådan kunne renses for alvorlige beskyldninger. Her kan der henvises til Gjeddes forgænger som institutleder,

til rektor (tidligere dekan på KU-sund) og såmænd også til selveste videnskabsminister Sander: "Universitetet vil helst holde sådanne sager bag lukkede døre, for der er store bevilinger og status på spil".

Og en anonym kilde siger til Weekendavisen, at hun klarede frisag, fordi "man" aldrig har undersøgt de prøver, der var strid om eller taget hendes forsøg: "Undersøgelsesudvalgene har bare bedt hende om en forklaring på, hvorfor hun finder andre resultater end sine studenter og kolleger, og så har man foretaget en vurdering af forklaringen. Hvorfor har man aldrig taget hendes prøver og givet dem til nogle reelle eksperter, der kunne lægge dem under mikroskoper igen og afprøve hendes resultater?"

Dygtig forsker, men måske ikke 'super'

Penkowa er uskyldig, indtil andet er påvist. Men sagen fortæller om ikke andet, så om et behårdt mediciner-miljø, hvor alle trick gælder. Hun har selv i interviews bramfrit beskrevet forskerverdenen som en hæmningsløs krig om forskningspenge og prestige. Hun lagde ikke skjul på, at hun selv deltog og var god til det. Men hun har i hvert fald spillet sine kort så behårdt, at hun i fagkredse er helt venneløs.

FORSKERforum er ikke stødt på nogle, som ikke anerkender, at hun fagligt set er en dygtig og meget flittig forsker, men de tøver med at udnævne hende som "superforsker". De trækker også på skuldrene og siger, at det vist er en "selvudnævnelse", når hun i interviews har kaldt sig forskningsleder.

Forsknings X-faktor

Sagen eksponerer, at der pludselig er en X-faktor i spil det er performance og stil, mere end indholdet, som tæller. Forskere skal eksponere sig selv.

Og medierne var således med til at brande hende og dermed indirekte at beskytte hende mod kritik, for forskerkolleger tænkte sig lige om to gange, før man kritiserer en person, der får priser og trykkes i hånden af ministeren og kronprinsessen, siger kilder i miljøet.

"Medierne har måske bidraget til at beskytte hende. Hvis det viser sig, at hun faktisk har fusket – og jeg understreger, at det jo ikke er bevist – så har det måske spillet ind i undersøgelsen af tidligere sager. Disse ville have været håndteret anderledes, hvis ikke hendes offentlige profil passede til nogles idealer".

Eliteforsker 2009

– nu sag for Uredelighedsudvalget

I 2009 blev Penkowa som kun 38-årig udnævnt som eliteforsker, den første kvindelige af slagsen. Hun fik en EliteForsk-pris på 1.1 mio. kr. De 200.000 var en personlig hæderbevisning og de 900.000 skulle bruges til at forske for. Og hun fik håndtryk af videnskabsminister Sander og kronprinsesse Mary, som hun også blev fotograferet sammen med.

Det er institutioner, som ansøger om disse priser. FORSKERforum har forgæves prøvet at få KU til at fortælle, hvem der indstillede Penkowa til prisen. Det var ikke Albert Gjedde, for han var ikke institutleder dengang. Var det så dekanen eller rektor – og skete det måske efter en diskret opfordring udefra, om det ville se godt ud, at der var en kvinde imellem og at hun var et godt bud?

Den endelige uddeling af priserne blev indstillet til Videnskabsministeren af de frie forskningsråd. Og her fortæller formanden Jens Chr. Djuurhus, at det såmænd var ham selv og næstformand Ebba Nexø, begge medicinere, som indstillede Penkowa på baggrund af de oplysninger, der var sendt frem fra KU.

Behandling i Uredelighedsudvalget

Penkows overordnede – dekanen og rektor – har mulighed for at lade fusk-beskyldningerne efterprøve af KUs interne praksisudvalg. Men hermed risikerer rektor at blive beskyldt for at beskytte Penkowa og KU, og den risiko tager han næppe. Rektor har sandsynligvis indklaget sagen for Uredelighedsudvalget, men hverken KU eller udvalget vil bekræfte dette. Udvalget afviser med henvisning til fortrolighedsklausuler om, at sager ikke må være ”personhenførbare”. Og KU henviser til, at man ikke udtaler sig om personalesager.

I udvalget er uredelighed forstået som *”forfalskning, plagiering og andre alvorlige brud på god videnskabelig praksis, som er begået forsætligt eller groft uagtsomt ved planlægning gennemførelse eller rapportering af forskningsmæssige resultater”*.

I 2008 afgjorde udvalget faktisk en sag om fabrikering (indføjning) af data, der ikke stammede fra hverken målinger eller beregninger. Udvalget udtalte, at den indklagede havde udvist forsætlig eller groft uagtsom videnskabelig uredelig adfærd, ”navnlig i form af uoplyst konstruktion af data eller substitution med fiktive data” (sag.nr.3 / 2008). Sagsbehandlingen tog her et år.

Hvis Penkowa får lignende skæbne, så bliver det offentliggjort i anonymiseret form engang i 2011 (årsrapporten for 2010).

Rollemodel for Sander

Penkowa har brandet sig selv benhårdt i medierne som ’superforsker’. For videnskabsminister Sander – som hun ifølge Weekendavisen har været på en privat ferievisit hos – var hun en fremragende rollemodel for andre unge forskere:

”Jeg tror, at det er afgørende, at vi har nogle forbilleder i forskningsverdenen, som de unge kan spejle sig i”, udtalte Sander, da Penkowa fik Elite-Forsk-prisen.

Det har nok også passet Sander godt, at hun førte sig frem med et superliberalt budskab og image i interviews i dameblade og aviser. Det har hun gjort i årevis under omkvædet: ’Jeg er ligeglad med den danske middelmådighed og jantelov; jeg er superdygtig og min egen lykkes smed’.

Politikers ideal om unge superforskere

Regeringens og eks-videnskabsminister Sanders fokus på ”eliteforskning” og ”eliteforskere” forvrænger ikke bare offentlighedens opfattelse af forskning, men den forvrænger også forskningsverdenen selv:

”Forskningskvalitet måles på den måde efter en X-faktor i offentligheden, hvor elitetankegang og (selv-) promovring bliver helt afgørende overfor politikerne, og hvor forskningsverdenen dermed også er nødt til at spille med. Men for hurtig udråbning af ’banebrydende resultater’ og ’unge superforskere’ risikerer at føre til, at de ikke lever op til deres egen berømmelse. Det kan resultere i ydmygelser i en slags ’amatørernes udtogsmarch’, fordi det viser sig, at den hårde branding af enkeltpersoner ikke holder, når den forskningsmæssige tyngde udsættes for hård og langvarig prøvning, som den altså gør i forskerverdenen”.

Og det kan i værste tilfælde føre til fejltagelser og fusk. Forskerverdenens konkurrence viste sig i et ekstremt tilfælde i Sydkorea, hvor en verdensberømt forsker begik selvmord efter

at han blev afsløret i at have fusket med sine forsøgsresultater.

Penkows medieeksponering - ikke forskningsformidling

Universitetsloven fra 2003 kræver, at forskere formidler, og politikerne taler igen og igen om, at forskerne må ud af elfenbenstårnet. Men fagfolk siger, at artikler i damebladene og i aviser ikke handlede om forskning, men nærmere om at sælge Penkowa og en bestemt opfattelse af, hvordan superforskere bliver til.

Hun er fremstillet som hjerneforsker, der arbejder på at udvikle stoffer, som har en gavnlig virkning på hjernesygdomme, og hendes mål var at udvikle medicin mod hjernesygdommene. En kilde tilføjer sarkastisk:

”Den type forskningsformidling er helt overfladisk. Grundlæggende bygger den jo bare på, at hun siger det, som folk gerne vil høre: Hvis man spiser broccoli, fisk og løser sudoka, så holder det ens hjerne i gang – selv om det er fuldstændig udokumenteret”, siger kilden.

Sagens kilde: En usund påvirkning udefra ...

”Sagen afslører, uanset om hun er skyldig eller ej, at der er en usund påvirkning af faktorer udefra i disse år. Det eksponerer hun ved at overspille systemet. I den forstand kan der være et voldsomt misforhold mellem det, som i forskningsverdenen anerkendes som banebrydende superforskning, og det, som i offentligheden og hos politikerne bliver gjort til det. Her ville det måske være sundt, hvis de gode gammeldags bedømmelsesmekanismer og dyder i forskerverdenen (peer-reviews, citationer osv.) fik en lidt mere fremtrædende plads. Og at systemet anerkender, at forskning altså er noget, der foregår i lange og tidskrævende forløb, igen kommer til ære og værdighed: Gør en stor mand ud af ham, men gør det langsomt ...”

JØ

LEDERLØN: Det tjener dine chefer på uni

(2009, gn.snit inkl. tillæg og pension)

Rektorer	1.500.000 kr.
Uni-direktører	1.175.000 kr.
Dekaner/institutionsdir.	1.115.000 kr.
Vicedirektører	1.100.000 kr.
Prodekaner	920.000 kr.
Institutedere o.lign.	865.000 kr.
Professorer	770.000 kr.
Lektorer	585.000 kr.

Uni-direktørernes lønninger

Universiteternes direktører tjener noget mindre end deres chefer, rektorerne. De tjener på niveau med prorektorerne (se FORSKERforum 237).

Men de tjener gennemsnitligt en smule mere end dekanerne. Men noget mere end deres håndlangere, vice-direktørerne ...

Disse lønrelationer afsløres af FORSKERforums lønstatistik for uni-direktører.

Topscorer: Aarhus' direktør Jørgen Jørgensen

Lønoversigten for direktørerne er gengivet nedenfor: Statistikken viser noget atypisk, at Aarhus' direktør Jørgen Jørgensen er topscorer, foran KUs direktør Jørgen Honoré. Han tjener

også noget mere end de nuye superdekaner, som er kommet til (og som han i øvrigt har været med til at fastlægge lønniveauet for).

Jørgensens relativt højere løn kan forklares med, at Jørgensen blev rekrutteret fra stillingen som direktør på Rigshospitalet, som er en af de største statslige arbejdspladser. Og selv om han fik forhandlet en god løn frem i Aarhus, er det ikke utænkeligt, at han ikke fik nogen lønfremgang, men tilmed mistede lidt ved jobskiftet.

Helt atypisk er det dog, at SDUs direktør tjener det samme som sin overordnede, rektor Jens Oddershede. Men det ligger formentlig i, at Oddershede ikke har fået genforhandlet sin kontrakt i årevis.

LEDERLØN: Uni-direktører

Institution	Stillingsbetegnelse	Brutto inkl. pension	Tilbagegang
KU	direktør	1.400.727	nej
AU	direktør	1.446.858	nej
SDU	direktør	1.297.918	nej
DTU	direktør	1.216.411	nej
RUC	direktør	1.022.354	fastansat
AAU	direktør	1.027.213	fastansat
CBS	direktør	1.129.148	ja
ITU	direktør + HR	895.133	nej

AARHUS UNIVERSITET

Din månedlige løn udgør

Basisløn*

Kvalifikationstillæg*

Åremålstillæg*

Samlet månedsløn

Pension

Samlet månedsløn

Superdekaner

**Ikke lønfremgang for nogle,
Og langt fra rektors, prorektors**

Aarhus' fire nye "superdekaner" har nu fået deres lønforhold forhandlet på plads. De har fået en enhedsløn på 1.2 mio. kr. hver, fortæller aktindsigt, som FORSKERforum har fået.

Og noget overraskende er der 1-2 af dekanerne, som må gå ned i løn i forhold til deres forgængere. Det er den nye medicindekan Allan Flyvbjerg, som vil gå knap 50.000 mindre årligt end sin forgænger. Og naturvidenskabsdekanen får kun lidt mere end sin forgænger. Derimod stiger samf-dekan Svend Hylleberg lidt fra 1.17 til 1.2 mio. (han er den eneste genganger blandt de nye). Den nye humaniora-dekan får derimod en drastisk lønstigning fra 1.1 til 1.2 mio.

De er alle ansat på 5-årige åremål og får 120.000 kr. i åremålstillæg. Og oveni har de alle tilbagegangsstillinger (til professorater).

De nye superdekaners løn er 100.000 kr. lavere end KUs dekaner.

Væsentligt mindre end rektor og prorektor

I lønrelationerne på AU får de væsentligt mindre end deres overordnede. Rektor Lauritz

Fagforeningerne: Ministeriets 'lønloft' ulovligt

Ministeriets 'lønloft' for institutledere fra 2006 er overenskomstbrud, for ministeriet må ikke lægge begrænsninger for den lokale løndannelse. Sagen lander nu i voldgift

på ansættelsestidspunktet, kr.:

48.603,64

25.590,64

11.129,14

ekskl. pension:

85.323,42

14.590,30

inkl. pension:

99.913,72

-løn i Århus

trods større ansvarsområde.

ors og direktørens lønninger

Holm-Nielsen får 1,75 mio. og prorektor Søren E. Frandsen får 1.46 mio.

Men hvordan kan man give mindre i løn eller kun lidt mere, når det er superdekaner med større ansvarsområde end tidligere – og alt andet lige mere arbejde? – lyder spørgsmålet til rektor Lauritz Holm-Nielsen.

"Nej, det vurderer vi ikke i rektoratet. Jeg tror ikke, de kommer til at arbejde mere. De får jo omlagt deres arbejdsfelter – og der kommer også prodekaner, som aflaster", svarer rektor.

Men hvem har sat den bremse på lønnen?

"Det er rektoratet – rektor, prorektor og direktøren – som har vurderet stillingernes omfang og lønniveau, bl.a. i forhold til prorektors. Og så er vi i gang med at ændre på vores struktur, så der bliver færre omkostninger.

Skulle lønningerne godkendes i ministeriet?

"Ikke mig bekendt ...", svarer han.

I december 2006 udsendte Videnskabsministeriet et "hyrdebrev" med maximumgrænser for, hvad universiteterne måtte give deres institutledere i løn. Men det var overenskomstbrud, mener fagforeningerne, fordi overenskomsten om løndannelsen efter reglerne om "Ny-Løn" skal foregå frit, uden centrale (ministerielle) begrænsninger.

Men lønloftet er udtryk for en sådan begrænsning, mener fagforeningerne. I august indsendte AC derfor et klageskrift med anmodning om en voldgiftssag om overenskomstbrud. AC har bedt om en afgørelse i sagen inden afslutningen af ok-forhandlingerne i februar 2010. Tidsrammen er formentlig indsat, fordi AC vil have afklaret lønloft-sagen, for ellers kan der indgås ok-aftaler på et uklart grundlag.

Finansministeriet i gråzone mellem vejledning og pålæg

Modparten - Finansministeriet - er godt klar over, at man balancerer i en gråzone mellem vejledning og pålæg. I et svar til Folketinget bevæger man sig i en gråzone, hvor man på den ene side taler om "vejledende retningslinier for lønfastsættelsen" og på den anden side taler man om, der skal vægtige argumenter til for at ministeriet kan dispensere for overskridelse (spm. 29 oktober 2010)

Det er den slags centrale dispensationer og godkendelses-procedurer, som uklarheder, som fagforeningerne finder ulovlige og vil have bort.

Parallel voldgiftssag giver AC ret

AC har forgæves prøvet at kæde den aktuelle tvist sammen med en parallel sag, der netop er afgjort. Her afgjorde en voldgifts opmænd, at det var ulovligt, da Undervisningsministeriet pålagde deres selvejende uddannelsesinstitutioner (fx CVU'ere) en tvungen brug af standardiserede resultatløskontrakter for den øverste leder. Det er i strid med overenskomstens aftaletekst om, at løndannelsen "kan aftales lokalt".

Opmændene siger, at ministeriet havde vid adgang til at vejlede bestyrelser om

resultatkontrakter, og der er heller ikke noget til hinder for, at ministeriet udmelder et lønniveau, som er "økonomisk forsvarligt". Men ministeriet har ikke ret til at give et pålæg.

Denne afgørelse giver AC gode chancer for også at få ret i lønloft-tvisten.

Ulovligt hyrdebrev

Hyrdebrevet med maximum-grænser var formuleret lidt uklart mellem et pålæg og en vejledning. Men i november 2009 brugte Rigsrevisionen så hyrdebrevet til at slå Videnskabsministeriet i hovedet med: Stikprøver viste, at universiteter i tre ud af fire kontrakter overskred lønloftet, og det måtte ministeriet få orden på.

Ministeriet svarede, at man ville indskærpe reglerne for universiteterne og der ville i fremtiden ikke blive tildelt engangsvederlag eller løntillæg i øvrigt uden for lønloftet.

Videnskabsministeriet svarede, at man ville indskærpe reglerne for universiteterne, og at der fremover ikke ville blive tildelt engangsvederlag eller løntillæg i øvrigt til dem, hvis kontrakter ikke overholdt lønloftet.

Ministeren lovede tilsyn

Og i marts 2010 lovede Videnskabsministeren så, at kritikken var indskærpet for universiteterne, og at ministeren tog Rigsrevisionens kritik af den manglende overholdelse til efterretning og ministeren vil sikre sig, at reglerne bliver fulgt fremover.

Det blev de ikke viste en lønkontrakt fra DTU-kemi en måned senere (fra april 2010), afslørende FORSKERforum (se 238 okt.2010), fordi DTU var ligeglad med ministeriets pålæg og havde ikke indsendt kontrakten til godkendelse og dispensation.

Men hvis AC får ret i voldgiftssagen, kan DTUs ulydighed også være lige meget, for så kan ministeriet ikke komme med pålæg og godkendelsesprocedurer. Så skal der nemlig være fri, lokal løndannelse uden centrale begrænsninger.

jø

jø

Globaliseringspenge: Frie forskning

Nedskæringer: Kun hver 10. ansøger har udsigt til at få penge i 2012, hvor

Såvel sektorforskere som universitetsforskere oplever de frie forskningsråd som noget, der engang imellem kan give nogle friere forskningsmuligheder, fordi deres basisbevilling kun dækker det mest nødtørftige. Men nu er der udsigt til, at dette 'fedt' tørrer meget ind.

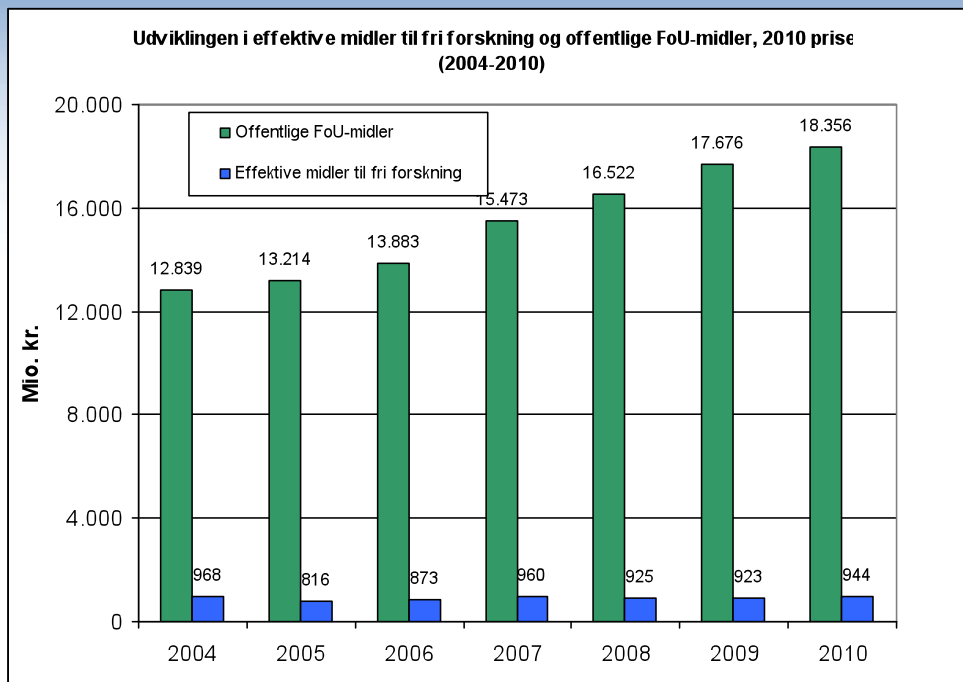
Med et minus på 154 mio. blev de frie forskningsråd den store taber i spillet om årets fordeling af globaliseringsmidler. Grundforskningsfonden får også mindre at lege med. For universiteterne blev det i bedste fald uafgjort.

Det var resultatet af aftalen bag Globaliseringsfordelingen 2011-12 mellem Regeringen, DF, Socialdemokraterne og De Radikale.

Regeringen fik stort set gennemtrumfet sit udspil, idet man har fået strategiske puljer på 767 mio. kr. til øremærket forskning inden for energi og miljø (348 mio.), sundhed og velfærdsteknologi (105 mio.) samt bære- og konkurrencedygtig landbrugsproduktion (115 mio.). Og så fik regeringen gennemtrumfet en ny "matchfond" (100 mio.); en konkurrencepulje, som har til formål at belønne de universiteter, der er i stand til at tiltrække eksterne midler.

Formanden: Fører til mere konservativ bevillingspolitik

Normalt holder forskerne i **Det frie Forskningsråd** – måske af frygt for at blive straffet på bevillingerne – sig for pæne til at kritisere Folketingets politikere. Men nu er de åbenbart så pressede, at de protesterer højtlydt. Både regeringens og oppositionens finanslovsforslag indebærer nemlig kraftige besparelser af de frie råd. Hvor det har været sådan, at ca. 15-17 pct. af ansøgerne har fået deres ansøgninger imødekommet, så kommer bevillingsprocenten nu ned på 10.

"De frie forskningsråd har argumenteret for, at vi bør have bevillinger, så hver fjerde ansøger har chance for at få penge, og så er det selvfølgelig utilfredsstillende, hvis vi kun får penge så hver tiende kan få", siger prof. Jens Chr. Djurhuus, formand for de frie forskningsråd. "Den dårligere ramme betyder desværre, at rådets mulighed for at støtte det usikre forringes, og jeg kan da forudse en bevillingsmekanisme, hvor vi bliver mere konservative. Med en bevillingsprocent på 10, så bliver det svært at vove noget og tage chancer. Vi må gå efter det sikre, dvs. velmeriterede forskere og projekter".

Politikernes korte horisonter

(Frie midler) i systemet er stagneret siden 2004, mens de samlede bevillinger er vokset, herunder

til strategiske indsatser viser ovenstående tabel.

"Jeg forstår heller ikke logikken bag regeringens prioritering, men jeg anerkender selvfølgelig de folkevalgtes ret til at gøre det. Mit synspunkt er – og det har jeg gentaget til bevidstløshed over for politikerne – at fundamentet for Danmarks fremtid ligger i de landvindinger, som forskningen – og især den frie – åbner op for".

Politikerne siger imidlertid det samme, men hvorfor vil de så hellere øremærke penge til strategisk forskning?

"Ja, spørg dem", svarer Djurhuus. "Jeg oplever, at politikerne opererer med korte tidshorisonter, nemlig 4-årige valgperioder, hvor forskning er noget der går over længere tidsforløb. Og så er der jo politikere, som ønsker at sætte sine egne

Udviklingen i bevillingsrelationen mellem Det Frie Forskningsråd / Det Strategiske Forskningsråds bevillinger 2001-12 (løbende priser, mio. kr.)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DFF		676	805	974	843	913	1.025	1.119	1.230
DSF				151	224	412	700	731	1.159

gsråd blev Sorteper

... det i dag er hver 7. som får ...

fodaftryk ved at øremærke midler til bestemte forskningsfelter, fx vindkraft eller landbrug - hvor forskerverdenen vil sige, at det ikke er muligt sådan at forudse, hvor de store landvindinger vil komme".

Faglige rådsformænd protesterer: 'Yderst skadeligt'

Og rådsformænd under de frie råd spurgte: "Helst fri for fri forskning?"

I Regeringens udspil står de frie råd til at miste 150 mio. svarende til 11 pct. Det vil i praksis betyde, at kun hver tiende ansøger kan få ja til sin ansøgning - hvor det i dag trods alt er hver sjette, lyder det dystre scenario fra formændene:

"Det er yderst skadeligt for forskningen, at den fri forskning skal bære en langt større nedskæring end alle andre områder inden for forskningen. Det er tilfældet med regeringens forslag til finanslov og til disponering af den såkaldte globaliseringspulje", konstaterer formændene. "Den frie forskning vil lide, og en følgekonsekvens af denne politik kan være, at forskerne vil søge mod udlandet, hvor deres områder ikke nedprioriteres, eller at de vælger forskerkarrieren fra" (25.okt. v. prof. Peter Munk Christiansen, prof. Henrik Callesen, prof. Michael Gjedde Palmgren, prof. Hanne Ruus, alle formænd for faglige råd under Det Frie Forskningsråd).

Jeg oplever, at politikerne opererer med korte tidshorisoner, nemlig 4-årige valgperioder, hvor forskning er noget der går over længere tidsforløb. Og så er der jo politikere, som ønsker at sætte sine egne fodaftryk ved at øremærke midler til bestemte forskningsfelter, fx vindkraft eller landbrug

Jens Chr. Djurhuus

Men basismidler gør det ikke alene, mener rådsformændene, for rådsstøtte er det absolut nødvendige 'fedt' for kreative forskere i systemet: "Basismidler anvendes i stigende omfang til universiteternes egen satsning og til dækning af de med eksterne bevillinger

forbundne indirekte omkostninger. De kan ikke bare frit anvendes til forskeres frie forskning".

Slås om samme lagkage som universiteter og de strategiske råd

De 5 frie forskningsråd kom i klemme forhandlinger om 'globaliseringsmillioner'. VK-regeringens vil at penge skal konkurrenceudbydes (i øremærkede strategiske puljer inden for især fødevarer, sundhed og energiforskning). Oppositionen ønskede derimod, at universiteterne får flere "frie basismidler". Og når universiteternes ledelser tvinges til at vælge mellem basismidler og frie rådsmidler, så havde forskningsrådene ikke meget støtte at hente her.

"Vi er ikke modstandere af hinanden, for i sidste ende vil vi det samme. Men lagkagen har en bestemt størrelse og vi står alle ved krybben. Ingen frasiger sig jo frivilligt penge", som Djurhuus diplomatisk formulerer det.

Siden de strategiske råd blev oprettet i 2004 har disse fået en stadigt større andel af forskningslagkagen på bekostning af de frie råd, så de i 2009 fik stort set det samme (se tabel nedenfor).

Også det strategiske forskningsråd bliver dog udsat for besparelser 2011. Rådet har løbende fået opgraderet sine bevillinger i forhold til de frie forskningsråd. Men Djurhuus vil heller ikke her tale om krig mellem parterne, når man slås om den samme lagkage:

"Nej. Vi har en udmærket arbejdsdeling og et godt samarbejde. Jeg er talsmand for de frie råd, og jeg skal promovere disse. Og jeg ærgrer mig som sagt over de frie råds bevillingsnedgang, men det bebrejder ikke de strategiske råd".

KU: Truende fyring af 200 i 2011

På humaniora kom budget-chokket med indirekte varsling af 35 fyringer i midten af november. Og i slutningen kom det så frem, at budget-2011 kan komme til at koste 200 stillinger på hele KU. Meldingen var ikke officiel, men hovedsamarbejdsudvalget blev under fortrolighed informeret allerede d. 10. nov.

Det bliver dermed den tredje afskedigelsesrunde på tre år. LIFE (Det Biovidenskabelige Fakultet) bliver hårdest ramt med et minus på omkring 100 stillinger. Humaniora mister 35, og også naturvidenskab mister (især på Statens Naturhistoriske Museum) ligesom sundhedsfakultetet. Samfundsvidenskab går derimod fri.

Rektor Ralf Hemmingsen udtrykte ellers tilfredshed med Globaliseringsforliget d. 29. oktober, men dette blev få dage efter delvis undermineret af finanslovsaftalen. (se mere i UNIVERSTETS-AVISEN).

På papiret ser budgettet ikke så katastrofalt ud, for her forventes et overskud på 70 mio. Formuen vil hermed vokse til 570 mio. Medarbejderrepræsentanter står uforstående overfor, at der opbygges store formuer, som i stedet kunne bruges til at fastholde personale. Men det samme fremførte de i bestyrelsen for halvandet år siden, da der blev fyret på især biologi. Dengang blev forslag om at tære på formuen nedstemt i bestyrelsen.

Bestyrelsen skal behandle spørgsmålet d. 9. december.

Find en partner på Cambridge eller Harvard

Hvis du finder en partner i udlandet og gerne vil have denne her til landet, så sørg for at finde en, der har gået på et af verdens 20 bedste universiteter.

Regeringen og Dansk Folkeparti har i en ny udlændingeaftale lavet et pointsystem, som skal opfyldes for at kunne opnå familiesammenføring. I pointsystemet indgår, at det giver mange point at komme med en uddannelse fra et af verdens 20 bedste universiteter, dvs. Cambridge, Harvard, Yale, UCL, MIT osv.

Regeringen har valgt at definere Top20-universiteter ud fra QS World University Rankings, og ikke ud fra THE/Thompsons som i september gav danske universiteter et stort dyk.

Valget af QS-rankingen skyldes ifølge Berlingske, at QS' er den mest konstante, hvor andre skifter målemetoder - og der sker store ændringer på listen.

Kan peer review rim

Videnskabsministeren bakker op om en plan, der skal gøre de videnskabelige artikler tilgængelige for alle.

Den danske stat betaler for det meste af den forskning, der foregår på universiteterne. Men resultaterne af forskningen er ofte ikke tilgængelig for almindelige mennesker. De videnskabelige artikler udgives nemlig af videnskabelige tidsskrifter, og skatteborgeren skal derfor betale – igen – for at læse forskningsresultaterne.

Det skal der laves op på, mener **videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen**. Hun har erklæret sin støtte til en rapport, der anbefaler et open access-system, hvor alle videnskabelige artikler skal være frit tilgængelige i digital form. Det skal bidrage til at Danmark bliver et førende viden- og iværksættersamfund.

”Det er vigtigt, at vi får viden videreformidlet. Specielt til de små og mellemstore virksomheder, så de kan få adgang til den nyeste viden inden for deres arbejdsområdet”, udtalte videnskabsministeren på baggrund af rapporten.

Forskere: Hvad med og peer reviewing?

Men biblioteksfolk og forskere stiller spørgsmål ved, om open access vil være en bombe under

peer review-systemet. De peger på tidsskrifternes vigtige rolle for peer reviewingen.

”Vi har et system med forlagsejerskab til tidsskrifterne, der meget effektivt varetager opgaven med publicering og kvalitetssikring af forskningsresultater. Open access-modellen vil i praksis sætte dette system ud af kraft”, skrev bl.a. **Nicolai Foss og Peter Kurrild-Klitgaard**, professorer ved henholdsvis CBS og KU, i et læserbrev i Berlingske Tidende.

De frygter, at open access vil fjerne det økonomiske grundlag for tidsskrifterne og dermed også deres varetagelse af peer reviewing’. Og de tror ikke på en model, hvor staten selv påtager sig tidsskrifternes opgave.

Tidsskrifter samler fagmiljøer

Carl Bache er professor ved SDU og formand for det forskningspolitiske udvalg i Videnskabernes Selskab. Han forklarer, hvordan tidsskrifterne ikke bare har en praktisk funktion omkring publiceringen, men også tjener til at definere og holde sammen på forskningsmiljøerne.

”Tidsskrifterne har særlige målgrupper, og på den måde opstår der miljøer og dialog omkring et tidsskrift. Det gør tidsskrifterne attraktive, fordi man gerne vil ramme en særlig målgruppe med sin artikel. Hvis tidsskriftet ikke findes, og artiklen bare ligger i en database på nettet, så er det svært at opnå samme effekt”, siger Carl Bache.

Det frivillige arbejde

Men det, at et tidsskrift er en samlende faktor for et fagmiljø, har også en stor betydning for det store frivillige arbejde, der er en væsentlig del af udgivelsesarbejdet. Både for dem, der foretager peer reviewingen og for de mange forskere, der frivilligt lægger arbejdskraft i tidsskrifternes redaktionsgrupper.

”Mange forskere lægger meget arbejde i de her udgivelser, fordi de er miljøskabende og er med til at markere forskningsområder. Og det arbejde har jeg svært ved at se foregå med samme motivation, hvis det ikke sker inden for tidsskrifter med en faglig definition. Ved en omlægning risikerer man

Tidsskrifters uddø

Open access udvalget havde ikke tid til at dykke ned i spørgsmålet om konsekvensen for

I stedet for at undersøge, om open access vil medføre døden for de danske tidsskrifter, valgte open access-udvalget at lade det være op til Forlæggerforeningen at udarbejde et forslag til, hvordan systemet kan indføres.

Det forklarer udvalgets formand Bo Öhrström, der er vicedirektør i Styrelsen for Bibliotek og medier. Han anerkender dog, at der kan være en problemstilling:

”Jeg tror helt sikkert på, at der er økonomiske problemer for en række danske tidsskrifter. De har været ramt af andre ting – finanskrisen, bibliotekernes faldende budgetter og frafaldet af portostøtten, og så kommer open access på toppen og truer. Og hvad gør man så ved det? Vi har valgt at sige: Vi gør ikke noget. Vi lader spillerne selv komme med et forslag, og så må politikerne til slut bestemme, hvad der skal gøres”.

Dansk uddør ...

Kan open access være en trussel mod dansksproget forskningsformidling?

”Det synes jeg ikke er undersøgt godt nok. Jeg har hørt en række indvendinger, så jeg synes vi skal undersøge det. Hvis det viser sig, at det er korrekt. Så må politikerne tage stilling til, hvad man skal gøre”, svarer biblioteksmanden.

Videnskabsministeren vil open access gerne spare offentligheden for en tur på biblioteket – her Det Kongelige Bibliotek i Nørre Alle - når man skal læse videnskabelige artikler, men forskere frygter for peer review-systemets økobilance.

ne på open access?

Det kan tage livet af de danske tidsskrifter og true peer review-systemets øko-balance, frygter forskere

at miste prestige-momentet og det engagement, der opstår ved at bidrage til et fagligt miljø og til faglig profilering. I diskussionen må man erkende, at der er et stykke arbejde her, der ikke betales direkte til”, siger Carl Bache.

Han mener, at selvom artiklerne lægges i såkaldte deponier under faglig opdeling, så vil den miljø-skabende gevinst gå af fløjten, og dermed også motivationen for de forskere, der skal medvirke i den redaktionelle proces.

Carl Bache siger også, at han ikke har talt med en eneste forsker, der tror på at open access-systemet vil gavne forskningens kvalitet eller formidling.

Videnskabsredaktører meget skeptiske

En anden part, der også ser på open access-tanker med yderst bange anelser, er foreningen Danske Videnskabsredaktører (DVR), der repræsenterer mange af de danske videnskabelige tidsskrifter.

Her er man i forvejen bekymret over den bølge af lukninger, der i de senere år er skyllet

ind over danske tidsskrifter. Således er der ifølge foreningen nedlagt mere end 150 tidsskrifter de senere år, og yderligere 30 redaktioner står i dag på kanten af lukning.

Og foreningen er ikke i tvivl om, at open access, der rækker ved tidsskrifternes indtjeningsgrundlag, vil accelerere tidsskriftsdøden.

”Hvis de overlevende tidsskrifters forfattere – som det foreslås – fremover bliver tvunget til at lægge deres artikler gratis på nettet, vil en stor del af abonnenter og løssalg falde fra, og der vil ikke mere være økonomi til at udgive kvalitets-tidsskrifter i mange fag”, skriver DVR bl.a. i deres høringsvar til rapporten.

Færre forskningsartikler på dansk

Lukningen af danske tidsskrifter rejser i givet fald en anden problemstilling, nemlig at forskere i stadig højere grad vil vende sig mod udlandet for at få trykt deres artikler, hvilket kan betyde, at antallet af forskningsartikler på dansk stille og roligt vil falde.

Foreningen peger ligesom Carl Bache på

den store mængde frivillige arbejde, der laves i forbindelse med udgivelserne, men også på de faste omkostninger, der altid vil være i forbindelse med en redaktionel udgivelsesproces.

”Alle tidsskrifter, der er afhængige af salgssindtægter – bogtrykte såvel som rent digitale – vil blive ramt. De basale udgifter til korrektur, copy-editing, lay out, sekretærer, rejser osv. er så store, at der ikke vil blive tilstrækkeligt med indtægter. Udenlandske undersøgelser viser, at kvalitetstidsskrifter har en udgift på ca. 16.000 kr. pr. artikel”, siger DVR.

en – et problem?

for de danske videnskabelige tidsskrifter, fortæller udvalgets formand Bo Öhrström.

Burde I ikke have undersøgt disse konsekvenser af open access bedre?

”Muligvis. Men vi har haft en deadline, og det var så meget, vi nåede. Hvis departementet kommer tilbage og beder os undersøge det, så vil vi gøre det med glæde”, siger Öhrström.

Udvalget udgav rapporten om open access i sommers. Siden er der indkommet en lang række høringsvar, og nu er man ved at lægge sidste hånd på en opdateret version af rapporten, hvor man har reageret på nogle af de kritikpunkter, der kom frem i høringen. Herunder spørgsmålet om peer review.

”Nogle steder har vi forklaret os for dårligt, for eksempel om vi gik på kompromis med kvaliteten, og det gør vi bestemt ikke. Et tilbagevendende spørgsmål har været, om artiklerne, der lægges ud i open access, er peer reviewede. Og dertil er svaret: Ja, det er de”, siger Bo Öhrström.

Peer-review i andet regi

Öhrström slår fast, at peer review-systemet er helt grundlæggende for forskningen. Men han er ikke enig i det synspunkt, at de trykte tidsskrifter er forudsætningen for et velfungerende peer review-system.

”Man kan sagtens forestille sig peer review-løsninger lagt under andre systemer eller i andre

modeller. Og jeg kan ikke se, hvorfor motivationen omkring peer reviewing skulle forsvinde”.

På baggrund af Open access-udvalgets rapport har udvalget arbejdet med at udfærdige en strategi for, hvordan open access bedst muligt bliver implementeret i Danmark.

Argument: Man kan ikke tvinge folk til open access

Men Bo Öhrström opfordrer skeptikerne til at slå koldt vand i blodet. Han tror nemlig ikke, der kommer en lovgivning, der tvinger forskerne til at afgive deres artikler til open access. En national open access politik skal først og fremmest sigte mod at overbevise og gøre det attraktivt.

”Man kan inspirere, skubbe og pege på de gode, der er. Men man kan ikke tvinge folk. I givet fald skal der meget store manøvrer til. En open access-politik vil gå ud på at få parterne til at forstå, at open access kan skabe mere citering, og at ens forskning kommer mere rundt, fordi alle har adgang”, siger Bo Öhrström og slår fast, at en forsker under normale omstændigheder har fuld ophavsret til sine videnskabelige artikler.

I hans øjne er det forskeren selv, som beslutter, om vedkommendes artikel skal gives fri i open access eller forbeholdes et tidsskrift.

”Det er svært det her, og derfor skal vi heller

En grøn og gylden mulighed

Der findes en lang række forskellige modeller for publicering i open access. To meget omtalte modeller er den grønne open access model og den gyldne open access model.

- Grøn open access: Her beholder forskeren retten til at publicere sin egen artikel. Forskeren placerer sin egen artikel i et repository, en form for data-arkiv, hvor artiklen bliver offentlig tilgængelig via internettet.
- Gylden open access: Her betaler forskeren et forlag for at publicere en artikel i et tidsskrift, der er frit tilgængeligt på internettet.

En variant af den grønne model er desuden den forsinkede open access, hvor tidsskriftet bevarer rettighederne til artiklen i et halvt eller et helt år efter tidsskriftets udgivelse, hvorefter artiklen frigøres til open access.

ikke tvinge det ned i halsen på folk. Men mit indtryk er, at langt de fleste synes, det er en god ide. Der er nogle, der har forbehold og ønsker tingene grundigere undersøgt, og den er jeg helt med på”, siger Bo Öhrström.

Rektor tildeles endnu mere magt

- ifølge lovudkast om revision af universitetsloven. Høringsfrist 15. december

Videnskabsministeren har ikke haft travlt, for det er et år siden, at den store Uni-Evaluering afleverede sin rapport med vurdering af loven og antydninger af, hvor loven burde revideres. Men nu har ministeren endelig – efter forhandling med Socialdemokraterne – udsendt et udkast til revision af Uni-loven til høring.

Daværende videnskabsminister Helge Sander bagatelliserede Uni-Evalueringens kritik i november 2009 og markerede, at i hans øjne var der ikke behov for en egentlig lovrevision. Nu ligger der altså et forslag, som bløder loven op på nogle områder. Men forslaget indeholder også formuleringer, som bare lægger op til nye uklarheder, og så er der egentlige stramninger, der især går ud på, at rektor får mere magt på bekostning af dekaner og institutledere.

Uni-Evalueringens kritik i november 2009

Uni-Evalueringen 2009 anbefalede politikerne "en højtillidsstrategi" over for universiteterne. Den eksisterende lov blev kritiseret for ikke at have mekanismer til sikring af de ansattes reelle medbestemmelse, og anbefalede, at der i loven indsættes en generel bestemmelse, som indskærper bestyrelsernes at sikre "en tilfredsstillende praksis for medbestemmelse".

Uni-Evalueringen anbefalede, at den såkaldte §17 stk 2 fjernes eller omformuleres. Det er "instruktionsbeføjelsen" om at institutlederen kan diktere forskning af sine medarbejdere, og at forskerne skal holde sig inden for universitetets / instituttets forskningsstrategier (se FORSKERforum 230/ dec. 2009).

Medbestemmelse – afgøres af bestyrelsen

Uni-Evalueringen kritiserede, at den nuværende lov ikke sikrer de ansatte reel medbestemmelse. Den kritik afvæbner lovudkastet ved at foreslå en bestemmelse, hvorefter "bestyrelsen sikrer, at der sker medbestemmelse og medinddragelse af medarbejdere og studerende i væsentlige beslutninger" (§10, stk.6).

Intentionen er, at at universiteternes øverste ledelse "i samarbejde med det videnskabelige personale og de studerende udvikler procedurer og organisatoriske mekanismer til at sikre effektiv inddragelse af studerende og personale ...".

Det er således universitetets bestyrelse – efter indstilling fra rektor – som skal definere, hvor stor indflydelse de ansatte skal have i akademiske råd og på institutterne. Der fremgår ikke minimums-standarder for, hvad der er

"medbestemmelse", og lovforslaget lægger dermed op til magtkontroverser i de næste tre år, før det skal evalueres, om de ansatte har fået passende "medbestemmelse"...

Forskningsfrihed – §17 stk.2

Den nuværende lovs forkætrede paragraf om forskningsfrihed eller mangel på samme blødes op. Det konstateres, at det er rektor som *overordnet* fremover kan pålægge en medarbejder at løse bestemte opgaver; det skal ikke være en institutleders *lokale* eller tilfældige interesser. Men alligevel kan det ske, fordi rektor kan delegerer kompetencen til at pålægge en medarbejder bestemte opgaver.

Det er også en opblødning, at forskeres frie forskningsvalg ikke kan indskrænkes af institutlederens lokalpolitiske hensyn, fordi uklarheden om "instituttets forskningsstrategiske rammer" præciseres til at være "universitetets forskningsstrategiske rammer", jf. rektors kompetence.

Det fremgår endelig også, at en medarbejder ikke kan pålægges bestemte opgaver "over længere tid" – en gummigrænse, som lægger op til kontroverser i konkrete tilfælde ...

Rektor får mere magt

Udkastet giver angiveligt universiteterne større frihed til at fastsætte sin egen organisation, lyder forslaget, men vigtigst er imidlertid, at den topstyrede, enstrengede struktur bevares, og det er ikke de menige, som får mere frihed. Det er derimod ledelsen og især rektor. Lovudkastet giver ikke de menige redskaber og ret til reel beslutningskompetence (fx til at afsætte udelige ledere).

Når uni-ledelserne skal kunne lave sin egen struktur, så foreslås det også, at lovens nuværende formuleringer om beslutningskompetencer for dekaner og institutledere udgår. Det betyder i praksis, at rektor får mere magt, for han får hermed flere styringsredskaber (§14, stk.1).

Og hermed styrkes lovens ledelseshierarkiets enstrengede struktur i toppen. Rektor kan bestemme, hvad dekaner og institutledere skal lave og gøre. Det lokale niveau får mindre magt.

Der er **høringsfrist d. 15. december** og ministeren sigter på at fremsætte lovforslaget i slutningen af februar 2011.

JP

Rektor Palleesen 'fyrede' Kemi-Søren

– uden at der v

Universiteternes ledelser har totalt fri bane til at forvalte, som det passer dem, så længe det ikke er imod regeringens politik. De kan se stort på love og regler, for ministeriet vil ikke føre aktivt tilsyn, selv om ministeriet er tilsynsmyndighed efter ministeransvarlighedsloven. Og hvis andre afslører ulovlig forvaltning, så bedes universiteterne bare rette det konkrete, ulovlige forhold, men det fører ikke til påtaler eller advarsler.

Det afslører sagen, hvor rektor Palleesen har foræret en faldskærm på 80.000 kr. /mdl. til sin egen opfindelse, scientologylederen Ole W. Sørensen – uden at der findes en skriftlig aftale om, hvad han skal lave. Sørensen blev sat fra bestillingen, uden at hans problematiske ledelse fik konsekvenser.

DTU lyver – uanset forklaring

Selv om FORSKERforum har spurgt til Sørensens ansættelses-aftale i et halvt år, så har DTU benægtet, at der var en aftale, fordi den var "uafklaret" og under forhandling. Men da der i oktober blev stillet folketingsspørgsmål til sagen (v. Johanne Schmidt-Nielsen, Enhedslisten) kom der gled i sagen. Pludselig meddelte DTU, at der skam hele tiden har været en aftale.

Men hermed sætter DTU sig i en klemme, for uanset DTUs forklaringer, så vil det være indrømmelse af lovstridig forvaltning. For enten har DTU bare undladt at give FORSKERforum aktindsigt (og det er i strid med offentlighedsloven). Eller også har DTU efterkonstrueret og tilbagedateret en kontrakt (og det er i strid med forvaltningsloven).

Ministeriet: Der er jo en aftale ...

"DTU har for os oplyst, at der hele tiden har været et kontraktligt aftaleforhold om løn mv, og at der efter, at Ole W. Sørensen ophørte som institutdirektør, er indgået en tillægs-aftale om, hvilke opgaver han skal varetage. Han er altså bare fortsat i sin uopsagte åremålsansættelse", forklarer **kontorchef Mette Ring Rossing** fra Universitetsstyrelsen.

Men hvornår er den aftale indgået – det ser jo ud som om den er efterkonstrueret?

"Det ved jeg ikke. Vi har ikke set aftalen, hvilket er sædvanligt i forhold til de universitetsansatte".

Men er det ikke i strid med lovgivning, at der ikke foreligger en kontraktlig aftale om hvad en offentlig ansat skal lave? Og kan man ikke

ledelse lovstridigt

sen for derefter at give ham 80.000 mdl.

ar ansættelsesaftale

kræve, at der foreligger en skriftlig aftale om det?

"Jeg har fået oplyst, at DTU i en periode overvejede, hvordan man skulle stille sig kontraktligt med Ole W. Sørensen. Man kan derfor sige, at hans forhold var uafklaret i en kort periode, men der er nu indgået en tillægskontrakt om hans opgaver på DTU, mens aftalen om hans løn mv. er videreført. Og i ministeriets øjne er sagen så ikke længere".

Hans ansættelsesforhold har været uafklaret i et halvt år. Er det ikke lang tid?

"Det vil jeg ikke forholde mig til. DTU har oplyst, at der nu er en aftale".

Er ministeriet - som tilsynsmyndighed - ikke interesseret i at vide, hvad der står i den tillæggsaftale, og hvornår den er dateret?

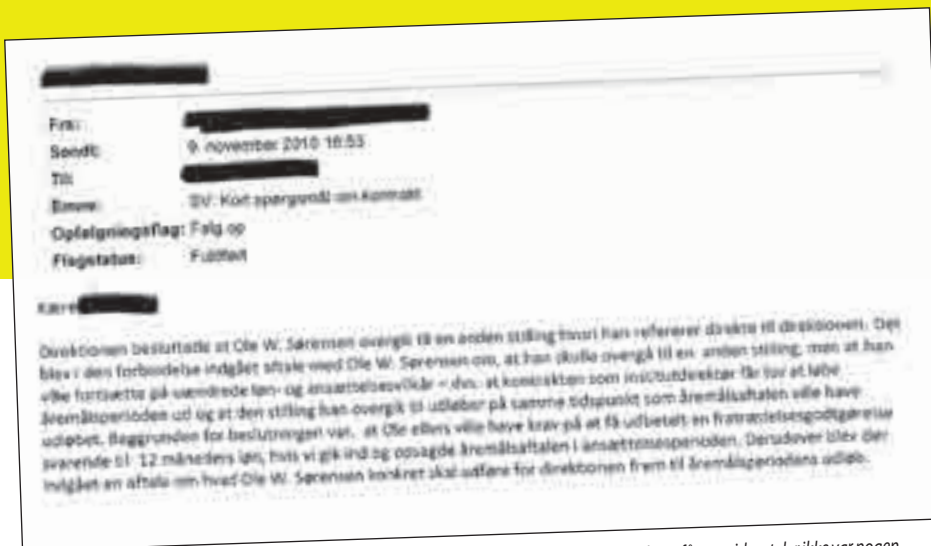
"Som nævnt er det sædvanligt, at vi ikke ser kontrakterne. Men den kan FORSKERforum jo søge aktindsigt i. Og hvis der ikke kommer et svar, kan der jo klages til styrelsen".

Folketingssspørgsmål om sagen

DTU har siden 1. april over for FORSKERforum benægtet, at der fandtes en aftale. Men da ministeriet bliver presset af klager fra FORSKERforum, hører ministeriet DTU.

Og da der stilles spørgsmål i Folketinget til ministeren – som risikerer at komme i klemme i sagen - kom der pludselig skred i sagen. Spørgsmålet lød: "Ministeren bedes oplyse, om det er korrekt, når FORSKERforum skriver, at Videnskabsministeriet er uvilligt til at overholde sin tilsynspligt, dvs. at føre aktivt tilsyn med universiteternes forvaltning af love og regler, og at DTU derfor er ligeglade med ministerielle henstillinger, fordi der ingen sanktioner er, når DTU snappes i at se stort på love og regler?"

Pludselig meddelte DTU så, at der skam hele tiden har eksisteret en ansættelsesaftale. Ministeriet anerkender dette, uden at kræve dokumentation fra DTU på forvaltningsdokumenter (som forvaltningsloven kræver). (se FORSKERforum 239).

Efter at FORSKERforum havde rykket i et halvt år for at indsigte i Ole Sørensens ansættelsesaftale og fået at vide, at der ikke var nogen, kom der pludselig 9. november meddelelse om, at der hele tiden har været en aftale. Der findes dog ikke en skriftlig og dateret aftale, i følge denne mail fra DTU til Universitetsstyrelsen.

Sagens forløb: Fyring med faldskærm på 80.000 /mdl.

I november bekendtgjorde rektor Pallesen på et personalemøde, at den omstridte leder af DTUs kemiinstitut Ole W. Sørensen ville gå af i tid, nemlig senest 1. april. Det skete efter en katastrofal trivselsundersøgelse og med et truende besøg fra Arbejdstilsynet lige op over.

I Pallesens fremstilling er det uklart, om han selv trak sig eller om det var en fyring. Mest indikerer en fyring, fordi Sørensen har gjort institutklimaet utåleligt. Men det indrømmes ikke direkte af rektor Pallesen, for Ole Sørensen er Pallesens egen opfindelse, og det vil være et nederlag for rektor med en direkte fyring.

Sørensen fortsætter imidlertid med at hæve lønnen, oplyser DTU. Pallesen har spændt en faldskærm ud, selv om Sørensen nærmest er fyret. Men det er umuligt at få at vide, hvad han skal lave.

Efter at FORSKERforum havde rykket i et halvt år for at indsigte i Ole Sørensens ansættelsesaftale og fået at vide, at der ikke var nogen, kom der pludselig 9. november meddelelse om, at der hele tiden har været en aftale. Der findes dog ikke en skriftlig og dateret aftale, kun en mundtlig ...

DTU: 'Ansættelsesforhold uafklaret'

FORSKERforum forsøgte at få opklaret, hvad der skulle være Sørensens ansættelsesforhold efter at han gik af 1. april, selv om hans åremålskontrakt gik indtil 31. august 2011. .

- Den 7. april bad FORSKERforum om aktindsigt i Kemi-Sørensens ansættelsesforhold, og d. 21. april lyder svaret, at hans "status og placering er på nuværende tidspunkt ikke afklaret".

- Den 16. august anmoder FORSKERforum om straks at få aktindsigt i ansættelsesforholdene, idet der nu er gået fire måneder siden Sørensen

blev fyret. 24. august meddeler DTU, at Ole W. Sørensens status og placering fortsat ikke er afklaret.

- Den 14. september rykker FORSKERforum for aktindsigt i aftalen. Der anmodes om en fortolkning af, om hvordan hans kontrakt udløbne kontrakt er blevet fortolket, dvs. om fratrædelsesbeløb bortfalder, fordi han er blevet fyret eller om han er bevilget et fratrædelsesbeløb? Det svarer DTUs HR-afdeling ikke på; svaret lyder i stedet, at "Ole Sørensens løn er uændret, og at han p.t. løser opgaver for DTU's ledelse".

FORSKERforum klagede tidligt i forløbet til Videnskabsministeriet, som har bedt om DTUs forklaring. Og pludselig – formentlig fordi der er stillet spørgsmål i Folketinget om sagen – sker der noget. Ministeriet meddelte, at "DTU har oplyst, at der hele tiden har været et kontraktligt aftaleforhold om løn mv, og at der efter, at Ole W. Sørensen ophørte som institutdirektør, er indgået en ny aftale om, hvilke opgaver han skal varetage".

Passivt ministerium

Da FORSKERforum nu beder om aktindsigt i den skriftlige (og daterede) ansættelsesaftale, som der ifølge forvaltningsloven skal være, fremsender ministeriet ovenstående mail, der pludselig påstår, at der for længst er indgået en (tillægs-) aftale – på trods af DTUs tidligere benægtelser. Og der fremsendes da heller ikke nogen dokumentation for, at dette kontraktlige forhold findes. FORSKERforum har dermed ikke fået sine ønsker fra april om aktindsigt opfyldt.

Og i ministeriet er der ingen hjælp at hente. Man vil altså ikke undersøge sagen eller gå nærmere ind i den som tilsynsførende.

Fra 2005 til 2009 er antallet af optagne ph.d.-studerende eksploderet fra 1307 til 2106 om året. En stigning på over 60 procent. Således er man godt på vej til at opfylde Folketingets målsætning om en årlig ph.d.-produktion på 2000 – en fordobling i forhold til niveauet for 2008.

Det er Jens Oddershede, SDU-rector og formand for Danske Universiteter glad for. Men dyrt har det været:

”Det har været dyrt for universitetssektoren og det har været dyrt for Danmark at opfylde den målsætning. Især fordi fordoblingen ikke har været fuldt finansieret. Vi havde en større forventning om at andre parter – først og fremmest erhvervslivet og EU – ville stå for medfinansieringen.”

Oddershede er dog ikke uenig med den politiske beslutning om at øge ph.d.-produktionen.

”Danmark havde en relativ lav forskerproduktion. Når man sammenlignede os numerisk med andre lande, var vi simpelthen bagefter. Så

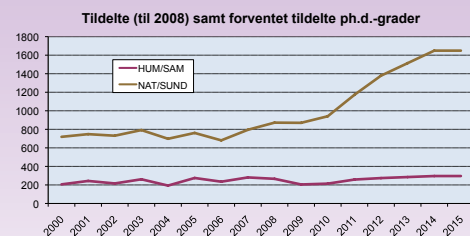
ingen tvivl om at der var brug for det af hensyn til vores konkurrenceevne.”

Erhvervslivet: Ikke rekrutteringsproblemer

Ser man på stigningen af optagne ph.d.'ere inden for videnskabssektorerne, er det da også de særligt erhvervsrettede forskeruddannelser på NAT/TEK-området, der har fået det største løft. Området var i forvejen klart det største, men fra 2005 til 2009 er andelen steget fra 48 til 54 procent af det samlede ph.d.-optag. De øvrige tre områder – hvoraf SUND er det næststørste med godt en fjerdel af optaget - har oplevet en relativt jævn stigning

Et af de store spørgsmål er imidlertid, om der reelt er behov og jobs til de mange nye ph.d.-kandidater. FORSKERforum har ringet til fem af landets største videnstunge virksomheder, og her meldes der alle steder om grønt flag for flere ph.d.'er i arbejdsstyrken. Samtidig siger fire ud af fem dog, at de ikke har problemer med at få de

højtuddannede, de har brug for, i dag. Ønsket om flere ph.d.'er er altså primært udtryk for nogle positive forventninger til fremtiden, mere end et akut behov.

Erhvervslivet presser på: Vil have mange at vælge imellem?

Spørgsmålet er, om erhvervslivets ønsker om et stort, veluddannet arbejdsmarked at plukke medarbejdere fra har vægtet højere end de reelle behov, da beslutningen blev taget.

Novozymes: Ingen politik om flere ph.d.'ere

Medico-giganten Novozymes har halvdelen af sine forskningsaktiviteter i Danmark, hvilket beskæftiger 2-300 forskere, hvoraf ph.d.-uddannede udgør en stadig stigende del.

”Historisk set har vi ansat en større andel af ph.d.'ere år for år de sidste fem år. Det er, fordi vi har muligheden for at gøre det. Vi får mange ansøgere og vi ansætter de bedst kvalificerede, hvilket ofte er de bedst uddannede”, siger Lone Dybdal Nilsson, direktør for organisationsudvikling i Novozymes.

Hun fortæller, at virksomheden ikke har nogen politik eller strategi om, at andelen af ph.d.'ere i medarbejderstaben skal være større. Men hun forventer alligevel, der bliver brug for flere.

”Vi vokser støt både i og udenfor Danmark. Så vores behov for medarbejdere vil også stige, og holder vi den samme andel af ph.d.'ere i medarbejderstaben, så bliver der også flere af dem.”

Novozymes har dog i dag ingen problemer med at få besat deres stillinger med dygtige kandidater, oplyser Lone Dybdal Nilsson.

Lundbeck: Kandidat-stillinger ryger til Kina

Hos medicinalfabrikanten Lundbeck taler forskningsdirektør Kim Andersen om et markant skifte i løbet af de sidste femten år, hvor pilen gradvist er vippet fra ansatte med kandidatbaggrund til ansatte med ph.d.-baggrund. I dag er en ph.d.-grad minimum for at blive ansat i en forskerstilling i Lundbeck.

”Vi ser et skift, hvor vi outsourcer de mere simple ting – det arbejde, som kandidaterne typisk lavede – til for eksempel Kina. De folk, vi har brug for, er dem, der kan skabe ideerne og har en stærk forskerbaggrund”, siger Kim Andersen.

Han hilser således det større antal ph.d.-kandidater velkommen, men han peger også på, at det ikke må gå ud over den kvalitet, der skabes ved at ph.d.-uddannelsen sker som del af en stærk forskergruppe.

På Lundbeck bruger man også erhvervs-ph.d.-ordningen. Men man lægger stadig stor vægt på at ansatte universitets-ph.d.'ere.

”Det er lidt et tveægget sværd. Erhvervs-ph.d.'er er stimulerende for vores eget forskningsmiljø, men med den interne uddannelse får vi ikke så meget nyt ind. Så det skal balanceres”, siger han.

Kim Andersen fortæller også, at Lundbeck i dag ikke har problemer med at få besat deres stillinger og få de kvalifikationer, man har behov for.

Rambøll: Flere erhvervs-ph.d.'ere

Rådgivningsfirmaet Rambøll vil i stigende grad bruge erhvervs-ph.d.-ordningen til at løfte kompetenceniveauet på de områder, hvor man har brug for det.

Det fortæller Viden og Innovationsdirektør Poul Hededal.

I dag har Rambøll knap 100 ansatte med ph.d.-baggrund, hvilket svarer til 4-5 procent af det samlede antal medarbejdere. Den andel vil stige, forventer Poul Hededal, og af disse vil andelen af erhvervs-ph.d.'er, uddannet i Rambølls egne rækker, også stige.

”Med erhvervs-ph.d.'ere har vi en stærkere indflydelse på det resultat, projektet skal udmønte sig i, og vi har mulighed for at opstille en organisation, hvor den viden løbende bliver forankret”, siger Poul Hededal og omtaler de ph.d.-uddannede som de spydspidser, der skal løfte det strategiske vidensniveau.

Når man selv vil uddanne erhvervs-ph.d.'er, er det ikke fordi, der mangler kvalificerede ansøgere til de opslåede stillinger.

”Vi er et af de steder, studerende kigger hen imod”, siger Poul Hedeland, der i dag først og fremmest aftager ph.d.-kandidater fra de tekniske uddannelser på DTU og AAU.

Han forestiller sig dog, at der i fremtiden vil blive brug for forskere med bredere og mere sammensatte profiler, for eksempel omkring forretningsudvikling.

kandidater på vej

vet. Der kommer en tilpasningsperiode, erkender rektortalsmand

“Erhvervslivets ønsker har da været en vigtig pointe, men jeg tror også politikerne havde den reelle opfattelse, at hvis vi skal kunne klare os, så er vi nødt til at være kloge”, svarer Oddershede.

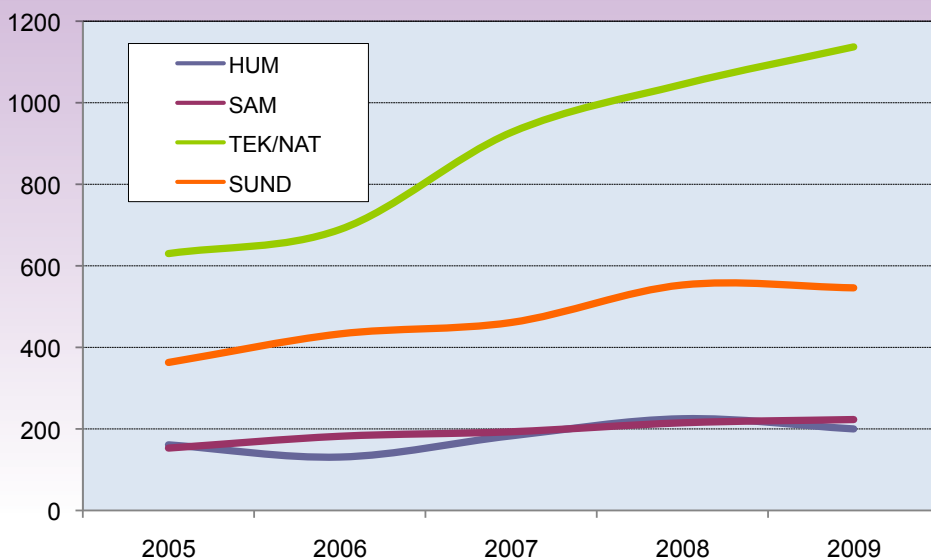
Han erkender, at de nye ph.d.'er ikke vil strømme ud til et arbejdsmarked, der bugner af tilbud.

“Når arbejdsmarkedet skal absorbere en fordobling af ph.d.'ere, så kan det ikke undgås, at der vil komme en tilpasningsperiode. Og lige i disse år er beskæftigelseskonjunkturerne ikke gode. Men jeg tror på, at når samfundshjulene kommer i gang igen, så er der behov for at få mere viden i vores aktiviteter”, siger han.

Overproduktion vil give overkvalificerede til arbejdsmarkedet?

Han vil ikke gå ind i en nærmere vurdering af, hvorvidt en del af de store ph.d.-årgange vil blive uddannet til stillinger, hvor de reelt er

Optagne ph.d.-studerende

Maersk Oil:

Mangler højtuddannet arbejdskraft

Den danske olie-gigant Maersk Oil står klar med åbne arme, når de større ph.d.-årgange bliver udklækket i de kommende år. Det fastslår chefgeolog Henrik Tirsgaard.

“Vi har altid haft brug for højtuddannet personale, herunder akademikere med ph.d.-grader i teknik og naturvidenskab, og det behov vil øges i takt med Maersk Oil's vækst og ekspansion”, siger han.

Faktisk står Maersk Oil allerede i dag i en situation, hvor man godt kunne bruge flere ansøgere til stillinger med krav og højt uddannelsesniveau, og den situation vil blive endnu mere udtalt i de kommende år.

“Vi går ind i en periode, hvor en stor del af det erfarne videnspersonale er ved at nå pensionsalderen, og på samme tid oplever vi, at antallet af nyuddannede unge, der vælger olieindustrien frem for andre teknologiske brancher, ikke er i stand til at dække vores behov”, siger Henrik Tirsgaard.

COWI: Højtuddannede gør os markedsledende

Rådgivningsfirmaet COWI har i den danske afdeling en andel på 3,6 procent, og det tal skal gerne op, hvis virksomheden vil beholde sin markedsposition, fortæller HR-chef Marie Kingston.

“Behovet vil sandsynligvis blive yderligere markant i de kommende år, hvor vi må styrke vores konkurrenceevne på innovation og pris. Vi har brug for world class knowledge for at kunne fortsætte med at være internationalt ledende på en række områder”, siger hun.

Hun fortæller, at andelen af ansatte med en ph.d.-grad er særlig stor i den enhed, der beskæftiger sig med større broer, marinekonstruktioner og tunneller – her er det 9,4 procent. Og netop på dette område sidder COWI i førersædet internationalt set.

“Det hænger sandsynligvis sammen med den forholdsvist store andel af højtuddannede specialister”, anslår Marie Kingston.

overkvalificerede: “Hele det spørgsmål er jo ikke noget, man absolut set kan vurdere. At ansætte en højtuddannet er noget, der i sig selv kan ændre jobbet og virksomhedens muligheder”, svarer han.

2000 ph.d.'er om året er et udmærket tal, mener Oddershede. Men større skal det heller ikke være, siger han og nævner Sverige som eksempel på et land, hvor man i efter hans opfattelse kan tale om overproduktion af ph.d.'er.

Dyr medfinansiering fra universiteterne

Men når tallet 2000 er sagt, kommer Oddershede igen tilbage til finansieringen. For med de planlagte finansieringer på universitetsområdet har han svært ved at se, at ambitionsniveauet kan opretholdes permanent.

“Udgiften til ph.d.-stillingerne har gjort, at vi reelt har været nødt til at reducere seniorforskerne. Sagt med andre ord ansætter vi flere lærlinge end svende. Så hvis man reducerer midlerne til forskning, må man også spare på lærlingene – altså forskeruddannelsen”, siger Oddershede.

Han hentyder til, at statens forskningsbudget på 1 procent af BNP i dag er relativt lavere end i 2007, hvor planerne om det øgede antal ph.d.'ere blev besluttet i velfærdsforliget, fordi nationalproduktet er faldet. Det fald, svarende til 1,7 milliarder kroner, burde medføre at man tilsvarende sænker ambitionerne om ph.d.-produktionen, mener Oddershede, og anslår, at et tal på 1600 ph.d.-kandidater om året ville være mere rimeligt end de 2000, som stadig er målet.

lah

OK2011: Meniges forskersløn som strukturproblem

af Lektor **Leif Søndergaard**, fmd. f. DMS universitetslærere og lektor **Mogens Ove Madsen**, fmd. f. DJØFs universitetslærere

FORSKERforum har i de seneste numre offentliggjort omfattende lønstatistikker for universitets ledere. I fagforeningerne mener vi nemlig, at der må være lønrelationer mellem ledere og menige; lønningerne skal stå i relation til hinanden. Den relation har vi svært ved at se, for lederlønningerne er løbet fra de meniges

FAGLIG KOMMENTAR

Problematikken om lønstagnation for de overenskomstsansatte kan også anskueliggøres på en anden måde: En del af finanslovsforhandlingerne gik ud på at gøre forskerskatten mere attraktiv for udenlandske forskere. Hensigten er at forøge den disponible indkomst for udenlandske forskere. *Hvorfor er det mon nødvendigt?*

Det er det af den simple årsag at uden en lavere skat, så er de danske universitetsforskerlønninger overhovedet ikke attraktive i international sammenhæng. Danmark er et af de lande, hvor en universitetsuddannelse giver mindst økonomisk gevinst i forhold til andre uddannelser.

Men det er da en bagvendt måde at skulle give positiv særbehandling for at lokke udlændinge til Danmark; for hvad sker der når de udenlandske forskere skal til at betale den samme skat som danske forskere: de forlader landet til fordel for en højere løn i udlandet!

Forskerskatten løser simpelthen ikke det strukturproblem, nemlig at forskernes lønninger ikke er fulgt med da lederne fik tidssvarende lønninger således som det er lønstatistikker dokumenterer i de seneste numre af FORSKERforum. Strukturproblemet består ikke i at lederlønningerne er for høje; de er rimelige i forhold til de krav der stilles til forskerne; problemet består i at de danske forskerlønningerne ikke er rimelige i forhold til de krav, der stilles til universitetsforskere i dag.

Også i relation til statslige kontorchefer og chefkonsulenter er de menige universitetslæreres løn saktet agterud i det seneste tiår (se statistik).

“ Der var fornuftige proportioner mellem lederes og forskeres respektive lønninger og deres arbejdsbyrde og ansvar. Det er der ikke længere. Det må rettes op ved næste overenskomst

Forholdet mellem de krav der stilles til f. eks. institutledere og dekaner og deres tilsvarende lønninger er ude af proportioner i relation til de krav, der stilles til menige forskerne og disse løn.

Forskeren er ikke en lønarbejder der arbejder efter chefens foreskrifter. Forskeren er den, der udarbejder foreskrifterne, forskeren er den, der udvikler universitetet, forskeren er den, der skaffer universitetet forskningsmidler, forskeren er den, der tiltrækker og uddanner studerende og er den, der laver de nye studieretninger.

Udviklingen af forskningen og uddannelserne kommer nedefra; fra forskerne og ikke fra lederne. Faktisk fungerede universiteterne udmærket i tiden, før vi fik de ansatte ledere. De valgte ledere fik kun en aflønning der lå lidt over de meniges. Der var fornuftige proportioner mellem lederes og forskeres respektive

lønninger og deres arbejdsbyrde og ansvar. Det er der ikke længere. Det må rettes op ved næste overenskomst.

Ganske vist har Personalestyrelsen meldt ud, at på grund af den økonomiske krise og de lave private lønstigninger, så skal man ikke forvente nogen videre lønudvikling i den næste overenskomstperiode.

Det er imidlertid en forfejlet politik. Netop i krisetider må et land som Danmark satse på forskning og uddannelse. Man skal understøtte den grundforskning, der skal levere forskningsresultater og kandidater, som skal bære fremtidens udvikling. Det kan kun ske, hvis man kan tiltrække og fastholde de bedste universitetsforskere og –undervisere.

En af måderne at give mere attraktive vilkår er at tilbyde internationalt attraktive forskerlønninger, vel at mærke *efter skat*. Personalestyrelsen må forstå, at det er det bedste middel til at bevare og forny det bedste danske råstof, nemlig forskning og uddannelse i international topklasse. Men fristes til at sige, at alt andet vil være landsskadelig politik. Ikke at sikre internationalt attraktive forskerlønninger.

Det tjener statslige chefer samt professorer og lektorer

Departementschefer

1.700.000 kr.

Uni-rektorer

1.500.000 kr.

Styrelses-direktører

1.240.000 kr.

Uni-direktører

1.135.000 kr.

Ministerielle kontorchefer

900.000 kr.

Uni-professorer

740.000 kr.

Ministerielle chefkonsulenter

700.000 kr.

Uni-lektorer

585.000 kr.

Note: Gennemsnit, inkl. tillæg samt pension, okt. 2009.

Kilde: Ministerielle chefer: DJØFs lønstatistik. Professorer og lektorer: UBST. Uni-rektorer og uni-direktører: FORSKERforums lønstatistik

Aarhusrektor: Pengestrømsanalyse 'ulødig'

Lauritz Holm-Nielsen kaldte pengestrømsanalyse for ikke-forskning.

Men anfægter han dermed ikke forskningsfriheden hos en af sine forskere?

Aarhus-rektor Lauritz Holm-Nielsen brugte et stort anlagt personalemøde om Aarhus' nye struktur til at aflevere et frontalangreb på de to forskere bag pengestrømsanalysen "Follow the money":

"Magisterforeningen afholdt en konference "Follow the money", hvor der blev fremlagt en rapport med et budskab om voldsomme stigninger i administrationsomkostningerne. Jeg vil bare sige, at jeg er glad for at DM ikke kaldte det en forskningsrapport. DM har bag efter trukket i land ved at sige, at rapporten ikke var lavet af DM, men af nogle forskere. Men hvis der var tale om forskning, så ville vi have et problem med hensyn til lødigheden i den forskning. Det er jo ærgerligt, at sådan noget opstår, for det er simpelthen usandfærdige resultater, man er nået frem til, og alle danske universiteter – vores forening, Rektorkollegiet – tager stærkt afstand fra rapportens tal".

Men på DPU vakte udtalelserne opsigt, for en af forskerne – prof. Susan Wright – er ansat her, så det var i virkeligheden en af rektors egne ansatte, som han kritiserede.

'Ulødigt og ikke forskning?

FORSKERforum har spurgt rektor, om en rektor på den måde kan desavouere en af sine forskere for åben skærm ved at kalde et forskningsresultat for 'ulødigt' og ikke-forskning?

"Jeg har ikke angrebet personer. Nogle har fremlagt nogle resultater i en rapport, nogle kan sagtens kalde det forskning. Men rektoratet har udarbejdet et notat med gennemgang af rapporten, og her påvises så mange fejl, at jeg går

“ Men hvis der var tale om forskning, så ville vi have et problem med hensyn til lødigheden i den forskning
Lauritz Holm-Nielsen om Pengestrømsanalysen

ud med en korrektion, for det er meget skadeligt – møgirriterende – for sektoren, at rapporten er så misvisende. Ved at påstå, at administrationen er vokset med op mod 261 pct. eller at voksende administrationsomkostninger har kostet 740-1000 stillinger, så skaber de en indre konflikt om ressourcfordelingen, hvor kampen om ressourcer i virkeligheden er ekstern. Man skal tænke på, at nogle nu kan anklage universiteterne for at bruge pengene forkert, nemlig på administration i stedet for forskning," svarer rektor. "I rapporten siger forfatterne, at de vil stimulere debatten – og den tager jeg gerne. Jeg anerkender, at de har meninger, men hvis det er forskningsresultater, så må det jo holde vand. Og det gør rapporten ikke. Det er møgirriterende, når sådanne tal kommer frem, for hvis de passede, så havde vi da et gigantproblem".

Hvorfor sagde rektor ikke bare, at han er voldsomt uenig i rapporten, men villig til at diskutere de fremlagte resultater?

"Det er hypotetisk. Jeg kan jo ikke trække tilbage, hvad jeg har sagt, når jeg står ved det. Og det står jeg ved. Hvis nogle vil diskutere sagen og tallene, tager jeg gerne debatten".

Vil rektor ikke have kritik?

Er rektors udfald ikke udtryk for far-er-sur: At det er en kritisk rapport, som sætter spørgsmål ved ledernes oppustning af administrationer – en disposition, som lederne helst vil have lov at lave, uden at blive forstyrret?

"Jeg er ikke sur. Og min formulering var ikke et temperamentsudbrud. Jeg er ærgerlig over, at der er fremlagt tal, som ikke er korrekte og som giver et dårligt analysegrundlag".

Nogle af Aarhus' forskere kunne opfatte udfaldet som en advarsel om at være varsom med at kritisere ledelsen – dvs. en begrænsning af forskningsfriheden?

"Jeg går ind for total forskningsfrihed – også når jeg siges imod. Men jeg tager gerne debatten med dem. Og jeg kunne ikke drømme om at anfægte forskernes frihed, så forskeren bag rapporten får overhovedet ikke problemer med sin ansættelse på grund af denne sag. Så min kommentar er ikke en begrænsning af forskningsfriheden".

Er stigning på 33-50 pct. alarmerende?

Rapporten sætter fokus på administrationsomkostninger og har nogle dramatiske tal på væksten her. Men også Aarhus' egne tal (se tabel med udgifter til generel ledelse, administration og service) fortæller om en voldsom vækst på 33-50 pct. eller mere end 200 mio. i perioden 2005-09. Er en vækst på 33-50 pct. ikke i sig selv en alarmerende vækst?

"Udgifterne er steget, jo. Men halvdelen er regulære ekstraomkostninger som følge af fusionerne – og de forsvinder udgifter aftager igen. Så er der udgifter, som er udløst af myndighedskrav m.m. Vi er altså ikke ude på at administrationen skal vokse ind i himlen. Vores strukturændring med kun fire dekaner er fx en ændring, som samlet set vil føre til besparelser på lederlønninger".

Aarhus Universitets omkostninger 2005-2009 fordelt på formål, faste 2010priser, mio. kr.

Aarhus Universitet	2005	2006	2007	2008	2009
Uddannelse	999	1.036	1.109	1.177	1.211
andel af total	29,2%	29,1%	23,2%	22,9%	22,6%
Forskning	1.393	1.462	2.180	2.188	2.214
andel af total	40,8%	41,1%	45,5%	42,6%	41,3%
Formidling m.v.	159	196	131	161	168
andel af total	4,7%	5,5%	2,7%	3,1%	3,1%
Myndighedsbetjening	-	-	259	279	310
andel af total	-	-	5,4%	5,4%	5,8%
Generel ledelse, adm. og service	209	211	330	409	435
andel af total	6,1%	5,9%	6,9%	8,0%	8,1%
Bygninger	656	652	781	916	1.022
andel af total	19,2%	18,3%	16,3%	17,9%	19,1%
I alt	3.415	3.556	4.790	5.131	5.360

DM har i sin revisionsrapport "Follow the Money" lagt navn til en række konklusioner om udviklingen i de danske universiteters administrative omkostninger. Og FORSKERforum bjæffer i sidste nummer med om "administrationslotte" og "corporatisation" i bedste tabloidjournalistik, som har været den redaktionelle linje i mange år. Konklusionerne er imidlertid så ekstreme, at man kan undre sig over, at forfatterne og DM udsender rapporten uden at overveje, om påstandene nu også er rigtige.

Forfatterne eller FORSKERforum har tilsyneladende ikke gjort sig den ulejlighed at dykke ned i tal og definitioner for at foretage et "sundhedstjek". Det ville ellers have været nemt at gennemføre ved blot et enkelt kig i universiteternes regnskaber eller en smule kvalitetssikring hos én af universiteternes økonomiafdelinger.

Lad mig blot gennemgå enkelte af de påstande, som DM ureflekteret har sendt på gaden.

- Rapporten konkluderer, at **antallet af teknisk-administrative medarbejdere** er steget voldsomt på bekostning af videnskabelige

medarbejdere. Rapporten overser, at organisatoriske ændringer og ændringer i definitioner efter den ny universitetslov på papiret har medført en hel del flere administrative stillinger. Lederne er f.eks. gået fra at være ansat som VIP til at være ansat som TAP. Og en centralisering af en række administrative funktioner f.eks. IT-drift har også medført, at medarbejdere, som før var registreret som VIP nu er TAP. På KU har udviklingen siden 2005 - trods disse "papirmæssige" ændringer - medført, at der nu er 7 pct. flere VIP end TAP. I 2005 var billedet det modsatte med 8 pct. flere TAP end VIP.

- Rapporten overser også, at en del af det administrative personale arbejder tæt på forskningen (laboranter, teknikere etc.). Universiteternes øgede omsætning siden 2005 skyldes i høj grad den tilskudsfinansierede forskning med finansiering fra offentlige og private fonde (og ikke midler via finansloven). Når forskningsprojekterne stiger så markant, vil det - udover mere videnskabeligt personale - selvfølgelig også give behov for mere administrativt personale, både til direkte hjælp til forskerne og

til administration. På KU arbejder næsten 45 pct. af det administrative personale med direkte assistance til forskerne og deres mere end 6.000 forskningsprojekter.

- Rapporten konkluderer, at der er sket en **stigning i omkostningerne til administration** fra 6,8 pct. af omsætningen i 2005 til 8,4 pct. i 2009. Måske er det rigtigt. Men når store udgiftsposter til f.eks. bygninger falder meget, målt som procent af den samlede omsætning, vil der logisk set være andre poster, som stiger procentmæssigt. På KU fyldte bygningsdrift i 2008 f.eks. 21,9 pct. af den samlede omsætning, og i 2010 forventes tallet at lande på 19,9 pct. Det vigtige er i stedet at se på udviklingen i lønandelen til videnskabeligt henholdsvis administrativt personale. På KU udgjorde lønudgiften til de administrative medarbejdere i 2008 22,9 pct. af KU's samlede udgifter. Vi forventer, at denne andel falder til 22,0 pct. for 2010. De videnskabelige medarbejders lønandel var 29,7 pct. i 2008, og den forventes at stige til 32,4 pct. i 2010. Udviklingen går altså klart i retning af at flytte ressourcer fra administration til kerneydelser.

Forskerne: Analysen bygger på universiteternes egne data og kilder

KUs direktør mistænkeliggør vores rapport *Follow the Money*. I vores rapport (se forskerforum.dk) anvender vi universiteternes egne data og citerer kilderne. Et centralt resultat af vores analyse er, at den andel af de samlede udgifter, der går til administration ved danske universiteter, er steget fra 22,35% i 2005 til 24,22% i 2009 - en relativ stigning på 415 millioner kr. svarende til lønnen for minimum 746 lektorer.

KU har fremsendt skemaer som bilag til direktørens indlæg. Det ene af disse, er som vores, baseret på KU's Årsrapport. Og det viser nøjagtig de samme relative ændringer på personalesiden som vores. Med den undtagelse, at **KUs direktør nu har tilføjet et ikke-revideret estimat for 2010**. Vi har kun anvendt de endelige reviderede regnskaber og offentliggjorte tal. Man forklarer, at det andet skema baserer sig på KU's egne beregningsmetoder og ikke kan sammenlignes med den offentliggjorte Årsrapport. Vi har ingen kommentarer til tal, som ikke er offentliggjorte. **Direktøren undlader at kommentere vores helt centrale resultat**, nemlig den samlede stigning i administrationsomkostninger. Vi imødeser gerne en diskussion med direktøren herom.

Vores rapport baserer sig på en grundig gennemgang af universiteternes og sektorforskningsinstitutionernes årsregnskaber fra 2005

og 2009 og universiteternes egne tal i Danske Universiteters Statistiske Beredskab. Vi har i vid udstrækning været i stand til at beregne tal, der tager højde for fusionerne, således at sammenligninger mellem 2005 og 2009 sker på det samme grundlag.

Vi gør rent faktisk opmærksom på i rapporten, at forsknings og uddannelse kræver administrative støttefunktioner fra kolleger, der er bibliotekarer, teknikere mv. Men vores analyse har givet entydige data, der viser et helt klart skifte, hvor en større del af pengene bliver brugt på "management" og en problematisk gradvis glidning væk fra kerneaktiviteter som undervisning og forskning. Vores rapport rejser et vigtigt spørgsmål til offentlig debat i Danmark: *Hvad er den rette balance mellem den aktuelle glidebane mod opbygning af universiteter som velhavende institutioner med et vidt forgrenet og højt betalt managementlag mod i stedet at anvende en større del af de offentlige bevillinger på at udvide kernefunktionerne undervisning og forskning?*

KU's direktør argumenterer med, at denne stigning i de administrative udgifter er et resultat af de store lønstigninger der er opnået ved de kollektive overenskomster og lokale forhandlinger, hvorimod vi ser de øgede lønomkostninger som et klart og uigendriveligt bevis på højere lønninger for en ny gruppe ledere i

managementlaget. KU's direktør bruger sektorens tal på 17% stigning i den gennemsnitlige løn for TAP'erne og argumentet er så, at det svarer til de omtalte overenskomstmæssige stigninger. Men det forklarer jo ikke, hvorfor omkostningerne for TAP-gruppen på KU er steget med 38% på KU mellem 2005 og 2009 (Boden og Wright 2010, figur 16).

Direktøren kan heller ikke lide vores opgørelse af universiteternes formuer. Han taler om, at "likviditeten for en stor del er øremærket de tilskudsfinansierede forskningsprojekter", og om at 290 millioner ikke er reelle penge, men en "garanti fra staten". Selvfølgelig er der beløb, der bliver holdt tilbage, fordi de er bevilget til særlige projekter, og det tager vi højde for i vores beregninger. Det er temmelig uklart, hvad kategorien "statsgaranti" står for, men de beløb, der er opført på KU's regnskaber, må vel tilhøre KU?

Vi vil gerne høre direktørens og sektorens refleksioner over og en debat om vores udtalelse i rapporten, at henover hele sektoren er universiteterne i gang med at opbygge væsentlige formuer. Det forekommer at være en **overforsigtig opsparing**, hvor pengesummer bruges på at opbygge velhavende og magtfulde institutioner på bekostning af aktivitetsudvidelser på andre områder, som for eksempel undervisning og forskning. Det er måske nok

Rapporten gav den 3. november 2010 anledning til en artikel i FORSKERforum om store lønstigninger til universiteternes ledere. "Antallet af administrative medarbejdere er steget med 8 pct. i perioden 2005-09, mens lønningerne i alt er steget med 17 pct.," fastslår artiklen. Stigning i lederlønningerne skulle angiveligt være årsagen. Skribenterne ser helt bort fra, at der var et markant løft i de offentlige overenskomster i denne periode, bl.a. forårsaget af en høj vækst i lønningerne på det private arbejdsmarked. Det er således kombinationen af stigning i antal medarbejdere, gode overenskomster og lokal lønstigninger som kan forklare en stigning på 17 pct. over de 4 år, svarende til ca. 4 pct. pr. år - og ikke tårnhøje stigninger til lederne.

- Rapporten konkluderer, at **universiteternes likviditet** er god, idet den kortsigtede gæld ville kunne indfries af den likviditet, der er til rådighed. Selv om det er økonomisk sundt med en likviditet på dette niveau, er det åbenbart for meget luksus for DM, fordi "pengene skal hellere benyttes til uddannelse og forskning". Rapporten overser, at likviditeten for en stor

del er øremærket de tilskudsfinansierede forskningsprojekter, som universiteterne ikke kan disponere over efter forgodtbefindende. Det er penge, universiteterne har fået på forhånd fra fonde, og som skal udbetales over en årrække i takt med, at forskningsprojekterne gennemføres.

- DM skyder også på **universiteternes opsparing**: KU's opsparing skulle f.eks. ifølge rapporten være steget fra 336 mio. kr. i 2005 til 730 mio. kr. i 2009. "Opsparingen skulle hellere være brugt til kerneydelserne," fremfører rapporten og overser fuldstændig, at 290 mio. kr. kom til som statsforskrivning i 2007 og intet har med opsparing at gøre. Det er ikke reelle penge men en garanti fra staten (som i øvrigt udløber i 2011) i tilfælde af universitetets konkurs. Garantien skal opgøres som egenkapital, jf. regnskabsreglerne. Men en garanti kan naturligvis ikke benyttes af universiteterne til forbrug. Et henkastet blik i KU's regnskab kunne have afsløret denne opdeling af egenkapitalen i egentlig opsparing og garanti. Men det er også forbigået forfatterens opmærksomhed.

Der er en stor gruppe af administrative medarbejdere på universiteterne, som gør et kæmpe arbejde for at forbedre universiteternes administration i disse år, og mange af dem er i øvrigt repræsenteret af DM. Universiteterne er begyndt deres effektiviseringsprocesser sent, men de er nu i fuld gang over alt. Det kræver en forbedring af systemer og processer, til gavn for forskere og studerende. En forudsætning for disse forbedringer er en administrativ medarbejderstab, som er motiveret, engageret og dygtig. Det har vi heldigvis. Men det er ikke rapporter, som den DM har udsendt, der bidrager til højere motivation. Omvendt synliggør rapporten over for medarbejderne, at administrationen på universiteterne foregår på et helt andet fagligt niveau, end det faglige niveau, som rapporten med dens mange banale fejl og misforståelser repræsenterer.

*Universitetsdirektør Jørgen Honoré,
Københavns Universitet*

forståeligt, at universiteterne søger at blive uafhængige af den usikkerhed, der følger af regeringens vekslende bevillinger, gennem opbygning af formuereserver, men der er jo ingen danske universiteter, der er bare i nærheden af fallit.

Vi har såmænd bare fremlagt vores analyse af universiteternes egne offentliggjorte tal. De voldsomme og for storsteparten helt udokumenterede kritiske reaktioner, som er blevet vores forstudie til del, indikerer for os, at de tal, vi har afsløret, har ramt et ømt punkt hos visse universiteter. Men vi fortsætter vores arbejde. Det er vores håb, at vi kan indgå i en ordentlig debat med universiteterne på et oplyst grundlag. Det burde være i såvel universitetsledelsens som de ansattes interesse.

*Professor Rebecca Boden,
University of Wales, Institute Cardiff
og professor Sue Wright, DPU,
Aarhus Universitet.*

SVAR

DMs formand: Hvorfor slår Honoré en vigtig debat ned?

Nogen har åbenbart ramt KUs direktør Jørgen Honoré på et ømt punkt, for ellers er det svært at forklare, hvorfor direktøren farer ud med et sådant polemisk og mistænkeliggørende indlæg over for DM.

Lad mig derfor først korrigere Honoré's fremstilling af, hvem der er afsender og af hvad:

- **"Follow the money" er ikke DM's**, men Bodens og Wrights rapport og copyright, som det også fremgår af rapporten.

- DM har betalt for de timer, som en videnskabelig assistent ved DPU har brugt på dataindsamling, og DM har været vært for den første præsentation af tallene, som de to forskere har planlagt. Præsentationen har ikke været forelagt DM på forhånd, idet vi ikke bare hylder forskningsfrihed og armslængdeprincip i skåltaler, men lever op til det.

- DM har ikke "sendt rapporten på gaden", men har efterkommet konkrete ønsker om fremsendelse, herunder fra Honoré.

- DM har ikke haft indflydelse på forskernes interviews med medierne, herunder FORSKERforum (Magisterbladet, Berlinske m.fl.).

- FORSKERforum er ikke et DM-medie. DMs universitetslærere er medudgiver sammen med DJØFs og Pharma-Danmark.

DMs økonomiske støtte til pengestrømsanalysen udspringer af ønsket om at medvirke til transparens om konsekvenserne af politiske detailreguleringer

og dokumentationskrav. Vores medlemmer er trætte af at høre politikerne tale om store bevillinger, samtidig med at de oplever nedskæringer og fyringsrunder.

Som formand for DM har jeg på ingen måde underkendt TAP'ernes indsats, tværtimod udtrykt anerkendelse i såvel Magisterbladet som i Politiken. Opsparingen har jeg aldrig udtalt mig om. Om lønninger har jeg udtalt, at jeg ikke er forarget over lederlønningerne, men over at menige TAP- og VIP-lønninger ikke er fulgt med.

Honoré mistænkeliggør rapportens tal på de voksende forvaltningsudgifter, og prøver at bagatelisere problematikken ved bl.a. at henvise til, at rapporten overser "organisatoriske ændringer". Han ønsker øjensynligt at **slå enhver indsigelse om disse ændringer ned, så KU-ledelsen kan prioritere uden problematisering og indblanding**. Men i DM's optik undviger KU's ledelse den væsentlige debat om den umærkelige glidning væk fra kerneaktiviteter og over mod management, som mange menige oplever. Noget af denne udvikling er utvivlsomt en følge af universitetslov og politiske krav om kontrol / styring, som KUs ledelse er uden indflydelse på. I den forstand er det uforståeligt, at Honoré ikke indgår i positiv dialog om mere transparens og seriøs debat.

Ingrid Stage, formand for DM

Sparerunder i sektorforskningen

FOULUM. Jordbrugsvidenskabeligt Fakultet på AU harmåttet sætte sig selv på hestekur, og fremtiden er stadig usikker

Om dekan Just Jensen har haft drømme om fede og magre kvæg er uvist. Men situationen på AU's jordbrugsvidenskabelige fakultet ligner næsten den bibelske myte med egypternes syv velbjærgede år, der erstattet af fejlslagen høst og hungersnød.

Hele 115 ansatte er forsvundet fra fakultet i 2010, hvilket svarer til mere end hver tiende af de ansatte. Og så er der ikke engang garanti for, at det stopper her.

"Vi har tilpasset os, så vi er i en situation, hvor vi er klar til at tage fat på nye problemer. Men jeg kan ikke komme med garantier om, at der ikke kommer en runde mere", siger fakultets dekan Just Jensen.

DJFs direktør: Svagere politisk interesse for fødevarerproduktion

De mange fyringer skal ses på baggrund af en tidligere stor vækst på DJF. I årene 2006-2008 steg omsætningen med 100 millioner kroner årligt, og antallet af ansatte steg fra 720 til lidt under 1000. Pengene kom især fra konkurrenceudsatte midler fra Det strategiske forskningsråd og Højteknologifonden, og dertil kom EU-bevillinger og midler fra øget samarbejde med det private erhvervsliv.

Men så gik økonomien i stå i 2009, og på nogle områder gik det tilbage.

"Særligt på den forskning, der retter sig mod den primære fødevarerproduktion – altså det, der foregår ude på gårdene – har det været svært at skaffe konkurrenceudsatte midler. Tag sådan en ting som forskning i reducere af pesticider i landbruget. Det er jo stadig et varmt emne, men det er komplet umuligt at få ekstern finansiering til det. Der er simpelthen ingen politisk interesse for det – hvor svært det end kan være at forstå", siger Just Jensen.

Prorektor: Løse bevillinger brugt til faste ansættelser

Ifølge AU's prorektor Søren E. Frandsen har sektorforskningsinstitutionerne det fælles træk, at man har flere ansatte med fastansættelser, selv om de er ansatte på løse bevillinger, hvor medarbejderne på det traditionelle universitet i højere grad er projektansatte, hvis de ikke

finansieres som fastansatte gennem universitetets basisbevilling. Løse-bevillingerne gør altså, at sektorforskningsinstitutionerne i højere grad må gribe til fyresedlerne.

Men det har ikke været ren tilbagegang. Finansieringsmæssigt er det gået frem på områder som biovareteknologi, fødevarerprocesering og genetik. Bundlinjen er således ikke så gal, som det store antal fyringer antyder. Problemet er bare, at de ansatte, der har beskæftiget sig med forskning på det ene område, ikke så nemt lader sig overflytte til andre områder.

"Det er simpelthen de forkerte mennesker, vi har, for eksempel teknikere, der arbejder med mark-forsøg. Dem kan vi ikke omskole til ph.d'ere og postdocs, som der er brug for på de forskningsområder, hvor finansieringen er gået op", forklarer Just Jensen.

Fusionen ikke skyld i nedskæringer

I 2007 blev DJF sammen DMU fusioneret ind under AU. I forbindelse med fyringerne er der blevet peget på, hvordan gebyret til fællesadministrationen har været med til at stramme økonomien til.

Men DJF-direktør Just Jensen vil ikke sige, at nedskæringerne skyldes fusionerne. DJF havde ikke været bedre stillet, hvis man havde stået alene:

"Vi har haft fordel af at kunne lave ph.d.-programmer, og med hensyn til branding af os har det også været en klar fordel at være en del af et universitet. Det har formentlig ført til, at vi har fået andel i globaliseringsmidlerne, så væksten i 2006-08 er nok sværere at forestille sig, hvis vi havde stået alene".

Prorektor: Optimisme om myndighedsopgaver

Men sektorforskningsinstitutionerne har generelt fået sværere livsbetingelser. Basisbevillingerne er faldet, og de myndighedsopgaver, der udgør en væsentlig del af indtægtsgrundlaget, har været for nedadgående.

"Tendensen har været en reduktion af bevillinger til myndighedsopgaver – ca. 10 millioner kroner på miljøområdet, og mindre på fødevarerområdet. Man kan frygte at de løbende

vil blive justeret nedadgående. Det ligner i alt fald en tendens", siger Søren E. Frandsen.

Han vælger imidlertid at se optimistisk på potentialet for myndighedsopgaver. Især på miljø-området.

"Tænk på problemer som klimaændringer, befolkningstilvækst, efterspørgsel efter fødevarer og så videre. Det er områder, hvor der er behov for indspil til det politiske system. Og tager man den kasket på, så er der mange muligheder både nationalt og internationalt", siger han.

DJF-direktøren: Objektivt set et behov for DJF-kompetencer

Også Just Jensen vælger at tage de positive briller på, når der tales om fremtiden.

"Mange af de udfordringer, vi står med i fremtiden, kan DJF være med til at løse. For eksempel omstilling til bioenergi, hvor vi har rigtig stærke kompetencer både inden for produktion af biomassen og omkring konverteringen af biomasse til energi", fortæller han.

Han peger også på den globale befolkningsudvikling og det stigende fødevarerbehov.

"I 2050 vil der være 50 procent flere mennesker, der skal brødfødes. Det kan man kun ved at effektivisere systemet, og det vil kræve en massiv forskningsindsats i hele kæden, så vi bliver bedre til at udnytte vores arealer og processere maden".

De opgaver er for alvor på dagsordenen i internationale fora som EU og FAO. Det kniber mere med de hjemlige politikere, bemærker han.

Globaliseringspenge til forskning i fødevarer

Der er dog en helt konkret krog, Just Jensen kan hænge sin optimisme på. I aftalen om globaliseringsmidlerne er der afsat 115 millioner kroner til forskning i den primære fødevarerproduktion, og det er midler, hvor DJF vil være oplagt aftager for en stor dels vedkommende.

Men Just Jensen vil ikke sælge skindet før bjørnen er skudt, og selvom man får del i globaliseringsmidlerne, vil de tidligst komme til udmøntning i 2012, og derfor vil det 2011 med stor sikkerhed blive et af de magre kvægs år.

Lærere i offentlig skammekrog

Kvalitetsmåling af folkeskole-lærere i USA i en 'Værdibaseret lærer-måling'

I folkeskolerne i USA er en testmetode for lærerens dygtighed trængt ind.. Den mest dramatiske er indført i Los Angeles' 470 grundskoler med ca. 6000 lærere, som bliver evalueret på, hvor store fremskridt deres elever gør over årene. Og lærernes præstationer kan læses i Los Angeles Times' hjemmeside "Teacher Rating".

Det sker igennem en såkaldt VAM, med 'værdibaserede måling' (value-added measures: VAM). Den går i al sin simpelhed ud på at måle lærerens dygtighed på, om eleverne gør fremskridt fra år til år – målt på karakterer - op gennem klasserne, og hvor meget 'værdi' læreren altså har tilføjet.

Det attraktive ved modellen er, at den er baseret på den enkelte elevs fremskridt, og målingen foregår altså ikke i forhold til klassens karaktergennemsnit i forhold til en landsstandard (fordi (private) skoler i økonomisk privilegerede områder klarer sig langt bedre end i skolerne storbyers ghetto-skoler).

Avis: Ratings en vigtig informationskilde

På LA Times' hjemmeside kan man rubriceret under A-Z finde top-100 VAM-lærere og "top VAM-schools" – og man kan tilsvarende opspore de dårligste lærere og skoler (**se ill.**).

LA Times argument for at offentliggøre rating-listen var, at selv om VAM ikke måler alt, hvad der adskiller en god eller dårlig lærer eller skole, så fortæller listen om "offentligt ansattes præstationer", og det er "en vigtig informationskilde, som ikke mindst forældre har ret til at få".

Kritikerne

Men modstanderne fremfører, at modellen ansporer lærerne til at forberede eleverne på tests og ikke på reel læring: "Det betyder standardisering af, hvad der skal læres (bestemmes af, hvad der skal testes) fra kyst til kyst, som om ensartethed er det samme som kvalitet", som **uddannelsesforskeren Alfie Kohn** siger. "Test-resultater gøres synonymt med 'kvalitet', men 'værdi' betyder her ikke andet end høje test-scorer! Systemet baner vejen for simple belønninger og straffe til lærerne – et system som er drevet frem af 'incitaments-tænkende' økonomer, som har voksende indflydelse på undervisningsformer og som stadig tror på simpel behaviorisme, selv om psykologien forlod det for længe siden".

Det er også svært at adskille lærerens præstationer fra elevernes social-økonomiske baggrund, samt at modellen ikke giver reel information om hvilke lære-former der er med til at adskille den gode lærer fra den dårlige:

"Noget af det bedste som skolelærere kan tilbyde er ikke nødvendigvis at højne elevernes scorer, men at de hjælper eleverne til at blive engagerede og sagkyndige tænkere – og det er ikke, hvad test's måler", siger uddannelsesforskeren.

Offentlig skammekrog

"VAM-måling og offentliggørelsen af resultaterne er en skammekrog for lærere, som angiveligt ikke har 'tilføjet værdi' til deres elever. Det er en såkaldt 'reform', som i praksis bare vil dirigere penge hen mod private (for-profit) firmaer", siger Alfie Kohn.

Han mener, at testresultater fortæller to ting: Den socioøkonomiske status hos dem, der bliver testet. Og om den tid, der er brugt på at forberede eleverne til netop denne test: "Og det trætte argument om at 'jeg ved godt, at tests måske ikke er perfekte, men de er såmænd gode nok', afvises af eksperter. Jo mere man ved om disse tests/

eksamen'er, jo mere misledende er de, hvis man tager lærings-perspektivet ind".

VAM-målingen forvrider hele diskussionen af, hvad der gør en god lærer og hvorfor, fordi test-fikseringen aflyser alle diskussioner og kriterier: "Den simple måde at gennemtrumfe en enkelt, simpel standard fra oven er ødelæggende, både for dygtige lærere som risikerer at blive fyret på et urigtigt grundlag, for elever som får nederlag i skolen, og for hele relativt gode skoler (under svære betingelser) som risikerer at blive lukket".

Kilder:

Alfie Kohn: "Value-added Teacher Evaluations and Other Absurdities" (Huffington Post 9.sept.)

Lisa Guisbond: "A School-survival Guide for Parents", Washington Post 25. febr.

Skolelærere som syndebukke

USA: Politikerne laver testregime og ranking, så dårlig undervisning gøres til lærernes problem. Det ligner en kampagne mod lærerstanden, mener den amerikanske lærerforening

"Det, som amerikanske politikere kalder 'reformer', er et angreb på det offentlige uddannelsessystem. Og det fører til en perversion i lærerprofessionen", lyder den barske melding fra Lily Eskelsen, næstformand for 3,2 mio. amerikanske folkeskolelærere i NEA (National Education Association). Hun deltog i årets verdenskongres for læreres fagforeninger. Og for en amerikaner er hun overraskende *politisk og kontant* i sin analyse af lærernes aktuelle situationen i USA.

"Der er ebola-virus i USA's uddannelsessystem. Det er en politisk virus, en ny-liberalisme hvor mindre skat er målsætningen for såvel rig som fattig. 'Skattereduktioner er godt, pengene ligger bedst i borgernes egne lommer', lyder tankegangen. Det skal tvinge skolesystemerne til at 'effektivisere sig', og skal tvinge lærerne til at 'performe' - men overordnet set betyder det bare, at det enkelte barns uddannelses-kvalitet kommer til at afhænge af familiens privatøkonomi", mener Eskelsen.

Lærerevalueringer giver følelser af utilstrækkelighed

Hun fortæller, hvad indførelse af 'værdibaseret lærerevaluering' (value-added measures: VAM) betyder for lærerne. Det betyder forringet ansættelsesikkerhed; de kan fyres arbitrært, begrundet i nogle simple plus-minus opgørelser, som ikke fortæller hele virkeligheden om kvaliteten af deres undervisning eller om deres betingelser.

"Skoler og lærere måles ud fra forenkledte kriterier. Gode skoler kommer ud med minus og et dårligt ry, selv om hovedproblemet fx er, at de ligger i socialt belastede neighbourhoods. Og dygtige lærere med utroligt svære betingelser får dårlige ratings og lever konstant med følelse af utilstrækkelighed og med fyringstrusler over hovedet".

Kampagne mod lærerstanden og fagforeninger i pressen

Hun oplever, at der i stigende grad køres kampagner mod lærerstanden, som gøres til *problemet*.

I sommer var der flere historier om, hvordan fx Washingtons skoledirektør fyrede 30 inspektører, som igen fyrede løs blandt lærerne. Skoler får professionaliseret administrationer – private for-profit organisationer – som sætter en helt ny lærerstab ind:

"Der kommer en ny 'dynamisk' lærerstab ind, som er meget managementorienteret. Men

Lily Eskelsen, næstformand for 3,2 mio. amerikanske folkeskolelærere

reformatorerne opfatter ikke lærerarbejdet som en særlig profession. Og de kvikke unge, som rekrutteres til at 'reformere' lige fra universiteter og colleges, bliver da heller ikke i sektoren. De kører død og brænder ud og skrider", siger næstformanden.

Pressen: Umuligt at fyre lærere

Men pressen har også beredt vejen for "reformerne". Den har det seneste tiår fx indgående fortalt om enkelte sager i New Yorks skolesystem, hvor pointen var, at det næsten er umuligt at fyre en uduelig lærer. Der var fx en sag med en lærer, som ikke kunne fyres, og som skoleledelsen havde bedt om at blive borte – på fuld løn.

"I nogle tilfælde har der været realitet bag historierne, i andre ikke. Uanset hvad, så har det været utroligt skadelige sager for lærerstanden og for fagforeningerne", siger fagforeningskvinden: "Og misforstå mig ikke; som fagforeningsmand skal jeg støtte mine medlemmer, men selvfølgelig skal det være muligt at fyre uduelige lærere. Ingen – og slet ikke lærerne selv – har interesse i at beskytte sådanne personer, som jo i bund og grund er ukollegiale".

Skoler og lærere måles ud fra forenkledte kriterier. Gode skoler kommer ud med minus og et dårligt ry, selv om hovedproblemet fx er, at de ligger i socialt belastede neighbourhoods. Og dygtige lærere med utroligt svære betingelser får dårlige ratings og lever konstant med følelse af utilstrækkelighed og med fyringstrusler over hovedet

Lily Eskelsen

"Enhver kan kende en dårlig lærer fra en god, lyder det forsimplede folkevid: Alle har jo oplevet en dårlig lærer, og den dårlige erindring

overføres på en analyse af hele skolesystemet", siger hun.

"Offentligheden fortælles, at der er noget galt i systemet på grund af dårlige lærere, og at de beskyttes af fagforeningerne. De arbejder ikke fuld tid og de dårlige kan ikke fyres. Derfor må fagforeningerne bekæmpes", fortæller Lily Eskelsen, der adskillige gange har været i krydsild i den højreorienterede tv-station FOX. .

Populisme

Amerikansk folkeskole-politik er baseret på en utrolig populisme fra politikere, erhvervsfolk og nyhedsmedier, siger Eskelsen.

"Tilhængerne af 'skole-reformer' har en meget simpel og forførende argumentationskæde. De spørger 'Vores børn skal have den bedste undervisning, ikke', for at gå lige over i "For mange skolers kvalitet er altså for ringe".

Og næste spørgsmål lyder 'Et problem er, at nogle lærere er dårlige', for til sidst at få opbakning til, at ansvarlige skal stå til regnskab: 'Skoler og lærere kan vel måles, ligesom al anden offentlig service?'

På den anden side prøver besindige uddannelsesforskere at slå koldt vand i blodet med henvisning til at kvalitet ikke kan testes på få faktorer, men afhænger af elevernes forudsætninger, hvad der foregår i klasseværelset osv. Også lærere blander sig, for de kender deres betingelser:

Eksklusion af fagfolk i debatten

Eskelsen oplever, at det desværre er sådan, at jo mindre folk ved om skolesystemet, jo mere negativt indstillede er de. Og den offentlige opinion er forført af denne populisme i et omfang, så mere besindige stemmer – herunder uddannelsesforskere og lærerne – er ekskluderet fra at komme til i pressen:

"Uddannelsesforskere oplever en ekspert-eksklusion, for 'vi almindelige mennesker ved jo godt, hvad der foregår'. Og lærerne ekskluderes ved at de ignoreres, fx er der ingen, der angribes direkte og personligt – i stedet angribes deres fagforeninger for at beskytte inkompetence! Eksklusionen skaber en situation, at fagfolk, som faktisk ved noget om sektoren, ikke får stemme i offentligheden. I stedet foregår debatten mellem politikere, magtfulde erhvervsbosser, kommentatorer, og journalister. Og det giver frit spil for de simple og kontante løsninger, som fx den højreorienterede tv-station FOX er fyldt med".

Obama skuffer USA-lærere

USA-lov: 'No child left behind'

Bush og Obama vil belønne 'excellence' – ikke 'kompetence', mener kritikere af Obamas skolepolitik

I 2001 vedtog USA's kongres en lov "No child left behind" med bred opbakning fra såvel højre (republikanerne) og de liberale (demokraterne). Lovens ideelle sigte er, at hvert barn skal have samme uddannelses-betingelser. Og disse høje standarder skulle bl.a. sikres gennem etablering af standardiserede mål, der skal anspore systemet til at forbedre de individuelle præstationer.

Der blev lovgivet om standarder for målkrav og bedømmelser, for at få vurderinger af, om skolens præstation var god nok – hvilket udløste belønninger eller straffe i statens støtte. (Loven fastsatte dog ikke en national standard; den bestemmes lokalt i hver stat).

Lærere gøres ansvarlige for børns udvikling

Umiddelbart lyder den politiske dagsorden "No child left behind", meget social og sympatisk. Men for USA's lærere blev virkeligheden en helt anden, for loven medførte et test-regimente. Presset ligger pludselig på dem, og det kommer ikke bare fra de højreorienterede, men også langt inde fra i Obamas demokratiske parti, fortæller Lily Eskelsen, næstformand for 3,2 mio. amerikanske folkeskolelærere:

"De fleste politikere styres af de økonomiske realiteter. De vil have et effektivt skolesystem, som skal legitimere sig igennem standardiserede mål. Bush og Obama vil belønne 'excellence' – ikke 'kompetence'. Når systemet så laver simple

mål for læreres kvalitet, så er der kun en part at skyde skylden på, hvis dit barn ikke får god undervisning og lærer noget: Lærerne. Lærerne får at vide, at de bør kompensere børn fra svage hjem! Og de svage eleveres forældre får at vide, at lærerne er skyld i, at deres barn ikke lærer noget! På den måde holder politikerne så os – jf. lovens logik – ansvarlig for dine børns opvækst og uddannelse", forklarer hun.

"Og loven åbner op for en test- og økonomi-rationalitet, der spreder sig helt ud i klasseværelserne. Og den har givet frit spillerum til neo-liberale kræfter og til arrogante administratorer, der ikke kender forskel på en fabrik og skole, men som ikke desto mindre har stor indflydelse på politikken, der kommer til at handle om at måle 'performance' osv."

Obama en skuffelse

Obama videreførte George Bush' skolepolitik, som fik et nyt navn "Race to the top". Og det er hans plan, af nationale standard-læseplaner.

"Da Obama afløste Bush, forventede mange af USA's lærere, at han ville sætte fokus på kvalitetsundervisning og give bedre betingelser. Vi forventede i hvert fald, at han ikke ville læne sig op at standardiserede målesystemer i folkeskolerne, hvor skoler rankes og måles. Og hvor nogle stater ligefrem giver lærerne karakterbøger, der udløser økonomiske belønninger

med en mulig fordobling af lønnen. Eller straffe fx ved at sætte dem i skammekrogen ved at læreres 'præstationer' publiceres i den lokale avis", siger hun.

Lærere blev bittært skuffede, for Obama har fortsat den Bush'ske politik – "og det siger jeg, selv om jeg ved, at mange europæere har en idealiseret forestilling om Obamas politik".

Politikerne vender det blinde øje til social ulighed

"Politikerne gør lærerstanden til syndebukken for en enorm social ulighed, og ringe betingelser i skoler i lavindkomst-områder, hvor skatteindtægter er lave og skolesystemet uden ressourcer. Politikerne – og desværre også Obama – fokuserer snævert på lærerne, fordi de har opgivet at gøre noget ved de sociale problemer, der forklarer elevernes dårlige motivation og testresultater".

Men hvis lærerne oplever at de får Sorteper og kommer i en mere og mere umulig position, hvorfor stemmer de så ikke strammer-politikere ud?

"Folkeskolelærere er som dig og mig, når det gælder politik. Når der er valg i USA, så stemmer de som resten af befolkningen, der stort set er delt i to lige store lejre ..."

Texas: Uni-lærere får kar

Plus-minus –balance måles på, hvor mange de underviser og hvor meget deres kandidater tjener

En uddannelsesforsker vil sige, at man ikke kan opgøre 'undervisningskvalitet' i et tal; de må nødvendigvis modereres af kvalitative analyser af aktiviteten. Det har hidtil også været den almindelige forståelse i USA, som ellers er helt fixeret på tal og statistikker.

Men nu kræver politikere og universitetsledere målinger, der kan legitimere de offentlige udgifter.

I Texas – som har søsat den mest drastiske målemetode – skal skatteydere vide, om uni-lærerne faktisk er deres løn værd, så nu har staten indført en manual med en kvantitativ målemetode, der sætter værdier på læreren. Manualen på 265 sider blev udgivet af rektoren for Texas A&M University i september. Den sætter plusser og minusser på lærerens produktivitet, dvs. de studerendes læring (karakterer og gennemførelse), på den indkomne brugerbetaling (via student-fees) og de forskningsmidler, som er hentet ude i byen.

Carol Johnson fx klarede sig flot, for hun genererede 279.000 \$ fortæller statistikken. Hendes kollega Charles Criscione kom derimod ud med *rode tal*, for han havde kun 'tjent' 45.000\$, men han havde også mest brugt året til at forberede forsøg med parasit-genetik.

Karakterbogen – 'balance-arket' medførte højlydte protester fra det akademiske personale, som kaldte det misledende, forsimplet og ærkedumt – og tilmed fyldt med fejl.

Texas: Offentlige midler skal prioriteres til de mest produktive

Det mest vidtgående initiativ til måling er måske Texas A&Ms: Her måles hver enkelt universitetslærer på kriterier, der handler om hvor mange klasser de underviser, de tuitions de henter ind og de indhøstede forskningsbevillinger. Målestokken med antal studerende giver absurde tal, idet nogle undervisere uden forskningsret (tenure) kun koster 100\$ pr. student, fordi de forelæser, mens nogle højt-specialiserede professorer koster 10.000\$, fordi de underviser få.

Karakterbogen er inspireret af en højreorienteret tænketank, som var nedsat af guvernøren i 2008 og som foreslog at det skulle synliggøres overalt i den offentlige sektor, hvad skatteborgernes penge går til – og så kan man se, hvad der er værd at prioritere!

Og tænketankens formand var helt bevidst om, at plus-minus –karakterbogen vil betyde en

radikal omvendning af academia, fordi systemet herefter vil søge at fodre de studerende med praktiske (erhvervsrettede) kvalifikationer på bekostning af intellektuel dannelse (humaniora): "Men hvorfor skal skatteyderne betale to års løn til en professor for at skrive en bog om poesi ..."

Protester: Sværhedsgrad og forberedelse

Tænketankens forslag førte til vedtagelsen af en lov, som pålægger statens universiteter, at oplyse hvert instituts budget, curriculum for hver lærer, fuld beskrivelse af litteraturlisten til hvert kursus

samt studenterevalueringer for hver lærer. Og det skal alt sammen lægges ud på universitetets hjemmeside

Lærerstabten protesterede over balance-karakterbogen, fordi den giver et misvisende billede af de faktiske aktiviteter. Dels er opgørelserne upræcise. Dels er det "unfair" at måle deres produktivitet på klassestørrelser, når de jo ikke selv kan vælge, hvad de vil undervise i, men er pålagt arbejdet af institutlederen. Og dels – og det er måske det mest problematiske for lærerne – så fortæller opgørelser over

Karakterbog

bagefter. Og karakterbogen kan læses på hjemmesider

At være universitetslærer i Texas er som at være i Det Vilde Vesten

konfrontationstimer jo ikke, hvad der undervises i og hvor mange forberedelsestimer, det kræver, eller hvor meget (individuel) vejledning eller supervisering, der indgår.

Som reaktion på protesterne fjernede Texas A&M-universitetsledelsen for nylig en website med data for at gå data igennem for fejl, og universitetets præsident forsikrede de ansatte, at data ikke ville blive brugt til at måle den enkeltes produktivitet.

Branding: Det tjener kandidater fra vores universitet

Texas A&M er det ældste universitet i staten og er offentligt.

Universitetet har 39.000 studerende med 10 colleges, og universitetets ledelse er helt bevidst om, at man skal legitimere sig over for politikere og offentlighed.

Af universitetets hjemmeside fremgår øverst oppe, at man er et forskningstungt flagskibs-universitet. Men man er også meget bevidst om at skulle sælge sig til politikerne, de studerende og deres forældre, når reklamefremstødet lyder: *"Texas A&M er ranket som nr. 1 i USA på en hitliste, der måler pay-back til de færdige kandidater (deres løn / prisen på deres uddannelse) Smart Money magazine. U.S. News and World Report rankede universitetet nr. 2 "Great Schools, Great Prices" blandt de offentlige universiteter og nr. 22 overalt (dvs. Blandt såvel private som offentlige). Mange studieprogrammer er ranked blandt de ti bedste i landet."*

Målbarhed er politisk krav

Uanset hvor meget karakterbogen strider mod akademiske værdier, så er karakterbogen drevet frem af et politisk krav om nøjeregnende (kvantitative) opgørelser over, hvad statens penge bruges på, og hvad lærerne gør for studenterne. Og det er ikke bare det amerikanske højre (republikanerne), men også i Obamas egne rækker (demokraterne), at kravet rejses.

Universiteter og colleges har stigende problemer med finansieringen, så lovgivere og guvernører kræver i stigende grad data om, hvad de får for pengene i uddannelsessystemet.

Og universiteternes statistikker ser ikke godt ud i politikernes øjne, når kun lidt over halvdelen af de immatrikulerende får deres grad efter seks år (på fire-årige colleges). Og blandt dem med eksamensbeviser vil kun 31 pct. kunne bestå den statslige skriveprøve - og det er 40 lavere end for ti år siden.

Den amerikanske professorforening fortæller, at 'parttime'ism' bliver mere og mere udbredt. Hvor 30 pct. af undervisningen i 1975 blev varetaget af løslærere, så er det i dag 50-70 pct. - alt efter hvor rigt universitetet er...

Flere modeller til måling

Men uanset universitetsverdenens akademiske protester, så vokser det politiske krav om, at universiteter og colleges over for krav om "produktivitet", og det skal helst kunne måles i tal og indkomst. I den amerikanske rektorforenings sprogbrug hedder det "akademisk effektivitet", og den arbejdsgiver-forening har netop nedsat en kommission til at belyse, hvordan sådan en ser ud og kan måles.

Texas' model er den hidtil mest drastiske, som er ført ud i livet. Men der er andre modeller i spil.

Overordnet findes der udbredte ranking'er og score-boards, fx US-Todays hitliste over USA's bedste universiteter og colleges. Og mange colleges har frivilligt ladet sig indrulle i "collegeportrætter"-hjemmesider, hvor de angiver de studerendes score på standardiserede tests, og om de studerende forbedrer sig i løbet af årene. På den liste findes efterhånden 300 colleges.

En model måler ikke, hvor mange studerende, der immatrikuleres og undervises, men hvad de foretager sig: Hvilke fag de vælger og her tæller især studerende på de hårde tek-nat-fag? Hvor mange gennemfører? Og disse målestokke udløser så særlige statsbevillinger (Ohio og Indiana).

En anden model er college-lederes forsøg på at opbygge troværdighed ved at synliggøre skolerens styrker og svagheder. Her fortæller offentligt tilgængelige data om, hvor mange studerende, der gennemfører, hvor moderne / umoderne faciliteterne er, og hvor mange, der tager en professionsuddannelse (Minnesota).

En tredje model er at opregne færdige kandidaters indkomst, dels lige efter eksamen og dels i deres midt-karriere, samtidig med at deres studiegæld opregnes (California State Univ.).

Kilde: "Putting a Price on Professors - A battle in Texas over whether academic value can be measured in dollars and cents" (Wall Street Journal 23.okt.).

JP

Perfekt forberedelse g

God forberedelse giver overskud, og overskuddet kan bruges til at komme i god kontak

Slaget om den gode undervisning kan som oftest vindes allerede inden, man træder ind i auditoriet eller klasselokalet, nemlig i forberedelsen. Ren og skær grundig, metodisk planlægning af, hvordan man vil præsentere sine faglige budskaber.

UNDERVISNING

Det er både budskabet og præmissen for bogen 'Den gode præsentation', skrevet af Linda Greve, som ph.d.-stipendiat og udviklingskonsulent ved Aarhus Entrepreneurship Center, AU.

Forberedelsen er også et af de to budskaber, der hele tiden gik igen, da Linda Greve i sit arbejde med bogen interviewede fire af de personer, hun bedømmer som de fremmeste rolle-repræsentanter for god akademisk præsentation, nemlig Anja Cetti Andersen (KU), Svend Brinkmann (AAU), Vincent Hendricks (KU) og Steen Hildebrandt (AU).

Vær metodisk forberedt på præsentationen

"Med de fire personer regnede jeg med, at jeg ville få fire forskellige vinkler på, hvordan man skaber en god præsentation. Det gjorde jeg så også, men der var to ting, der gik igen hos alle fire personer, og det var forberedelsen. Vær super metodisk velforberedt på præsentationen. Så kan du matche dit publikum, og så får du overskud til at slippe manuskriptet og tage øjnene væk fra dine slides", fortæller Linda Greve.

Det andet tema, der gik igen hos alle de fire eksemplariske undervisere, var modet til at gå i relation til modtagerne. Linda Greve forklarer:

"Det kan for eksempel handle om, at man har overskud til at se i publikums øjne, at nu er de ikke med mere, eller at noget har engageret dem særligt meget. Hvis man bare kører derudaf efter en plan, man har lavet hjemmefra, så kan man miste de tidspunkter, hvor man faktisk har fat i publikum."

Grundig forberedelse giver overskud

Men, bemærker Linda Greve, det med mod og overskud til at skabe relationen handler i dybest set også om forberedelse. For det er den grundige forberedelse, der gør, at man har det overskud.

Det tilbagevendende fokus på forberedelsen var grunden til, at hun valgte at bygge bogen,

som hun har gjort det, nemlig meget handlings-anvisende: gør sådan, gør sådan, gør sådan!

De fire undervisere medvirker i hendes bog med citater, der fortæller om deres egne, konkrete erfaringer. Om sit valg af netop de fire, forklarer hun, at det skyldes deres fælles evne til at gøre deres videnskabelige emner interessante for den almene tilhører.

"Personligt har de gjort mig interesserede i ting, jeg ikke anede, var interessante. Og så har jeg med vilje valgt fire, der kommer fra vidt forskellige videnskabsområder. De er alle akademikere, og det er vigtigt, fordi læseren skal kunne spejle sig i dem, men de har meget forskellige udtryk."

Som eksempel trækker hun Vincent Hendricks og Steen Hildebrandt frem: "Hendricks kombinerer – som han selv siger det – forskeren og gadedrengen, og det kan han gøre, fordi han har så stærk en faglig integritet. Steen Hildebrandt er jo ikke manden med de hurtige replikker, men han er 8 gange blevet kåret som Handelshøjskolens bedste underviser, og det, tror jeg, handler om det engagement, han formår at formidle."

Forberedelse er som en havevandring

Hun opdeler forberedelsen i fem faser og sammenligner processen med en havevandring, hvor man går igennem fem låger, og i hver have spadserer lidt rundt, og samler indtryk og ideer: I den første have ligger ideudviklingsfasen (inventio). Her skal der dels brainstormes omkring emnet, men man skal også afklare de roller, man selv har som afsender, og tilhørerne har som modtagere. Hvad er formålet, hvad er forventningerne og hvad er motivationen hos begge parter?

"Man skylder sine tilhørere at spørge, hvad det er, man vil dem", citeres Steen Hildebrandt for at sige.

Her kan det engagement, der udvises omkring emnet og undervisningen, være en vigtig faktor: "Skal man lære noget, er det vigtigt, at man anerkender underviserens motiver. Så det handler om at vise engagement i undervisningen, også selvom det er femtende gang. Hvis jeg som underviser ikke synes, det er vigtigt, at det svært at få publikum til at synes det", siger Linda Greve.

Den anden have handler om disponeringen af, hvad der skal siges (dispositio). Her advarer hun mod en fejl, der ofte begås, nemlig at pøse

Linda Greves bo

alt for meget stof på: "En typisk begynderfejl er at have stof med til seks timer, når man skal tale i tre. (...) Jeg har efterhånden modet til at have et minimalistisk program og efterlade plads til at være spontan", citerer hun således Svend Brinkmann for at sige.

Hun nævner også, at mange begår den fejl at bruge lang tid på lange forelæsninger og tilsvarende kort tid på kortere seancer. Men jo kortere tid, jo mere præcist og velgennemtænkt skal ordene falde, og det kræver relativt længere forberedelse.

Humor et godt men farligt middel

I tredje have ligger den personlige stil, man lægger for dagen (elocutio). Her ligger overvejelser om, hvilke ord og begreber, man vil bruge. Her overvejer man også brug af teknikker, der kan

iver god undervisning

akt med tilhørerne, fortæller opskriftsbog om, hvordan man bedst præsenterer sit stof

g om den gode præsentation handler mest om det, der sker før præsentationen.

skabe relationen til tilhørerne. For eksempel brug af humor.

"Hvis man kan få et grin sammen med tilhørerne, så kan det være med til at skabe trykthed", siger Linda Greve, men indrømmer, at det også kan være en faldgrube, hvis vitsen falder til jorden. Hun bruger selv at lægge små humoristiske elementer ind i sin undervisning. Når hun underviser i argumentationsteknik, bruger hun for eksempel en lille hverdagshistorie fra sit familieliv:

"Min datter var ovre hos sin far og forsøgte at appellere om at få en is. Hun fik den ikke, og det fortalte hun mig, da hun kom hjem. Så foreslog jeg hende at appellere til noget, som hendes far også havde lyst til. Næste gang hun var derovre, spurgte hun så: *Far, skal vi ikke hygge os sammen med en is?* Om aftenen ringede han til mig og

sagde, at det var lidt tidligt at lære et fire-årigt barn argumentationsteknikker".

Eksemplet fra historien kan udmærket overføres til en akademisk kontekst, men den tjener samtidig til at fremstille underviseren – Linda

De fem haver – en handlingsanvisning

Første låge (Inventio)

- Har du udfyldt de fire afsenderkvadranter?
- Har du udfyldt de fire personakvadranter?
- Har du brainstormet på dit emne?
- Har du gjort dig aktive tilvalg og fravalg?

Anden låge (Dispositio)

- Har du et klart og præcist hovedbudskab for din præsentation?
- Har du en indholdsdisposition?
- Har du en tegning over din argumentation?

Tredje låge (Elocutio)

Har du en strategi for:

- Sprog handlinger
- Akademisk og fagligt sprog
- Troper – billedskabende sprog
- Figurer – patosappel
- Læringsstile
- Relatonskabende teknikker
- Visuelet udtryk og kropssprog

Fjerde låge (Memoria)

- Er din præsentation klar?
- Har du taget stilling til brug af hjælpemidler?
- Har du øvet dig?
- Står budskab og argumentation klart for dig?
- Ved du nøjagtigt, hvordan du vil starte og afslutte din præsentation?

Femte låge (Actio)

Har du svaret på:

- Hvad gik godt og hvorfor?
- Hvad gik galt og hvorfor?
- Hvordan gør du det helt konkret bedre til næste gang?

Greve – som menneske, mor og fraskilt, og det kan også være med til at skabe relationen.

Udgangen

Den fjerde have (memoria) er der, man reelt udformer sit manuskript og øver sig på det. Her er en fejl, der ofte begås, at man altid bruger meget tid på en god, fængende indledning. Men til gengæld glemmer man afslutningen, og det er skidt.

"Mange har ikke forberedt deres afslutning, og så bliver det noget med: Det var så det, eller: Nu har jeg ikke mere. Men hvis vi skal huske det, vi har lært, betyder det meget, at det er sagt med stor troværdighed. Og slutter præsentationen dårligt, bliver troværdigheden lav. Det er lidt som ved afslutningen af en koncert, hvor man ikke rigtig ved, om det er nu, man skal klappe", siger Linda Greve.

Den femte og sidste have (actio) er den egentlige fremførelse af præsentationen samt – ikke at forglemme – evalueringen af, hvordan det gik.

Brugen af øhhh'er ...

Her nævner Greve blandt andet en række praktiske ting omkring ens egen optræden, som for eksempel hvad man skal gøre af sine hænder og det at øve sig i at holde pause i stedet for at sige øhhh'er mellem sætninger.

Gennem billedet med de fem haver er hun selv kommet igennem en 180 siders opskrift på den perfekte forberedelse. Men kan præsentationen alligevel gå galt trods god forberedelse?

Ja, det kan det, fortæller hun om sin værste undervisningstime: "Jeg skulle engang holdet et kursus, hvor de studerende bare ikke ville snakke med mig. Det var som at stå foran en mur. Jeg måtte selv svare på alle spørgsmål, og det var ekstremt ubehageligt. Til sidst stillede jeg et spørgsmål og besluttede mig for, at jeg ikke ville gå, før de havde svaret. Jeg stod i 4 MINUTTER og smilede, inden der var en, der svarede. I pausen kom der nogle op og sagde, at det ikke var så rart med den pause. Og jeg måtte sige til holdet: Jeg kan ikke lære jer noget, hvis I ikke vil snakke med mig. Det var anden kursusgang, og jeg skulle have dem syv gange!"

lah

Sammenfald mellem

Anders Søgaard var godt på vej til en karriere som forfatter, men valgte

For mange står kunsten og litteraturen som det ultimative, frigjorte personlige udtryk – åndens arbejde i sin frieste form.

I modsætning bliver forskningsarbejde jævnlige – blandt andet her i FORSKERforum – skældt ud for at være styret af økonomiske og politiske interesser og underlagt strategisk tænkning i forhold til bevillinger og stillinger.

UNG FORSKER

Men hos Anders Søgaard, der både kan kalde sig digter og forfatter med flere udgivelser bag sig, og nu høster stor hæder som forsker i datalingvistik, er opfattelsen faktisk den stik modsatte.

"På mit køleskab har jeg en magnet med et Goethe-citat: "I kunst er det bedste godt nok". Det tror jeg er rigtigt i ontologisk forstand, men i praksis er det langt fra virkeligheden".

Som forsker bedømmes man på forskningen

Han fortæller om et miljø, der handler om langt mere end kvaliteten af den kunst, man skaber.

"Modtagelsen af kunst er afhængig af utrolig mange ting – branding, netværk, timing osv. Det gør kunstverdenen og ens egen progression enormt forudsigelig. Man er nødt til at sikre sig, at man har et godt brand, at det man skriver om er relevant i forhold til tiden, at man har et godt netværk i forhold til andre kunstnere eller dem, der sidder i statens kunstfond. Det er enormt krævende og meget stressende," fortæller han.

Som forsker har han derimod oplevelsen af at blive bedømt ud fra sit arbejde og ikke så meget andet. Og det er faktisk en af grundene til, at han hellere vil leve af at forske end af at skrive:

"Jeg søger et sted, hvor det bedste er godt nok, og det er min opfattelse, at i den tradition, jeg befinder mig i her, så er det bedste godt nok. Hvis man bare laver noget, der er godt, kan man slappe af, så skal det nok gå alt sammen".

Mindre bullshit-faktor

Men den forskel, Anders Søgaard taler om her, er ikke nødvendigvis et spørgsmål om videnskab eller ikke-videnskab. Han ser det som udtryk for en naturvidenskabelig tradition, der lægger vægt på faktualiteter og målbare resultater. Det gør det mere gennemskueligt, hvordan forskerne konkurrencemæssigt står i forhold til hinanden, og det sænker 'bullshit-faktoren', som altså findes i kunstverdenen, men som Søgaard også mener at kunne genkende i visse dele af den humanistiske forskning.

"Inden for naturvidenskabelig datalingvistik er det umuligt at snyde på vægten. Så man

behøver ikke bruge tid på at overbevise folk om, at man er dygtig. Man kan nøjes med at være dygtig. Man behøves heller ikke bruge så meget tid på at lave alliancer, for det er som regel klart, hvem der er mest kvalificeret til en given stilling", siger han.

Forskel i arbejdskultur

Han sidder selv på KUA – omgivet af humanister – på Center for Sprogteknologi, udover at han altså kommer med en uddannelse fra Forfatterskolen og en mindre litterær karriere i bagagen. Alligevel føler han sig umiddelbart mere tiltrukket af den naturvidenskabelige forskningsverden: "Metodisk og arbejdskultur-mæssigt har jeg mest til fælles med naturvidenskaben, men vi ligger et sjovt sted mellem humaniora og naturvidenskab, og kan der godt være konflikter i".

Netop arbejdskulturen ser han som en markant forskel mellem de to områder. Det ene dyrker det individuelle, det andet er langt mere langt an på fælles anstrengelser: "På NAT er ph.d.-studiet nærmest blevet masse-uddannelse, og uddannelserne indgår oftest i større projekter. Det er med til at give en mindre protektionistisk forhold til ens forskning. For en humanistisk ph.d.-studerende er traditionen – lidt karikeret – at man sætter sig op i et tårnværelse og tænker. Der er krav om en helt anden selvstændighed".

Forfatterskolen

Anders Søgaard blev optaget på Forfatterskolen lige efter sin studentereksamen og umiddelbart efter han havde fået sin første digtsamling antaget ved Gyldendal. I 2002 dimitterede han som uddannet forfatter, men samtidig med at han forfulgte en litterær karriere, studerede han lingvistik ved KU.

Det, at han fra et tidligt tidspunkt red på to heste, betegner han selv som et "tarveligt" forsøg på at gøre sig uangribelig. Men han tror ikke, det har været en hæmsko for hans litterære karriere, at han ikke satsede hele butikken.

"For mig har det været vigtigt at have forskellige identiteter og ikke lægge alt for meget vægt på nogen af dem. Så hvis nogen skulle mene, jeg ikke ville have en chance for at slå igennem med det ene, kunne jeg altid referere til det andet. Man må snyde sig selv for ikke at blive skrøbelig og angst for at kunne præstere. Og det tror jeg egentlig har været min største konkurrencefordel i litteraturen – som ellers er befolket med angste sjæle – at jeg ikke er bange for, at det går galt".

Inspiration: Kunsten at tænke skævt

Han var kun 20 år, da han fik udgivet digtsamlingen Digte 1 hos Gyldendal.

Men også i sin akademiske karriere var han tidligt ude. Han blev således ph.d.-kandidat som 26-årig, og to år senere – sidste år – blev han ansat i sit nuværende adjunktur.

Når han skal beskrive den motivation og drivkraft, der har givet ham succes på hele to forskellige fronter, fortæller han om dengang, han som 13-årig gik og lod sig fascinere af busterne på Glyptoteket.

Forskning forbedrer maskinoversættelse

De fleste kender den automatiske oversættelse, man kan få søgemaskinen Google til at foretage på udenlandske tekster. En smart og nemt værktøj, der imidlertid giver nogle ofte meget klodsede resultater.

Men med Anders Søgaard forskning som vigtigt indspark er der nu væsentligt bedre maskinoversættelser på vej. Forskere ved Stanford University har udviklet maskinoversættelsessystemet Phrasal, som betegnes som et tigerspring i forhold til det system, vi kender hos Google.

Søgaard og hans forskergruppes bidrag er en såkaldt parser – et program, der kan foretage en automatisk syntaktisk sætningsanalyse. Og den syntaktiske analyse er afgørende for at forstå og oversætte en sætning korrekt.

"Forskningen foregår traditionelt ved, at man får en masse studerende til at sætte sig ned og analysere 100.000 sætninger i hånden. Og ud fra de data, udvikler man så nogle modeller. Et af de problemer, der er, er at man ofte laver analyserne inden for et bestemt tekstdomæne, for eksempel avisartikler.

Vi arbejder så videre med at modellen skal kunne ændres, så den også kan bruges til at analysere for eksempel tekster om biomedicinsk videnskab", fortæller Anders Søgaard.

Forskergruppen beskæftiger sig med en række lignende problemstillinger inden for automatisk analyse og forståelse af tekst. For eksempel arbejder de med et system, der automatisk kan generere hyperlinks, når man for eksempel skriver en mail.

Han har modtaget flere priser og udmærkelse for sin forskning, senest Kommunikation og Sprogs Ph.d.-pris for international virksomhedskommunikation og sprog.

n kunst og forskning

forskningen, hvor der – siger han – er mindre bullshit at forholde sig til

”Det er måske ikke så flatterende, men jeg indentificerede mig mere med de buster end med mange menneskter. Det er den der forstilling om akademiet, parnasset, om at man står ved porten og bliver lukket ind. Det har en betydning, og hele universitetsverdenen spiller på, at det har en betydning.”

I dag fylder litteraturen selvsagt en mindre omend stadig vigtig rolle i Anders Søgaards liv. Men han mener, at der i forhold til forskningen også er fordele ved at have et litterært ben med på arbejdet.

”Når jeg arbejder med kunst i dag tjener det som en slags meditationsøvelse. Det er også en øvelse i at tænke skævt, og det betyder meget for mig i mit arbejde. Og helt lavpraktisk, så skriver jeg meget hurtigere end mine kolleger”, fortæller han.

Forskning kræver en stram, tør og saglig form

Det er dog begrænset, hvor meget der kan svinges med den poetiske pen, når Søgaard skriver videnskabelige artikler. Formen er og bliver tør og saglig, og det har han det egentlig meget godt med.

”I den internationale peer reviewede litteratur er der plads til meget få litterære svinkeærinder, og formen er relativt rigid. De, der læser artiklerne er under et enormt tidspres, og artiklernes egentlig mål er at optimere læsetempoet. Min fordel er at jeg har let ved at aflure en litterær form, overskue og kopiere den, og derfor har jeg relativt nemt ved at omstille mig. Og så synes jeg egentlig, det er enormt befriende med den form. Meget klassisk litteratur har også rigide former, som kan være inspirerende.”

At sælge sig selv

Søgaard peger også på en anden evne, som han har taget med sig fra kunsternes verden, nemlig evnen til at tænke nyt og genopfinde sig selv. Inden for forskning er der en tendens til hele tiden at reproducere sin forskning, simpelthen fordi det er det nemmeste og sikreste.

”Som forsker og især som succesfuld forsker bliver man lynhurtigt ved egen hjælp presset ned i en rille. Der er et enormt pres om at få eksterne midler, publicere og om at undervise og vejlede. Og den nemmeste måde at leve op til det på, er at lave det samme. Og når det går godt, så er det svært at læne sig tilbage og spørge, om andre veje kunne være mere frugtbare”, siger han.

Det er til gengæld noget, der er tradition for i de mere kunstneriske genrer: ”At komme ud på et nulpunkt, hvor alting godt kunne være anderledes, er noget forfattere og kunstnere er langt bedre til end videnskabsmænd”.

Han synes ikke, den daglige halv-matematiske og næsten kliniske omgang med sproget, dræber den besjæling, han giver ordene, når han er i det poetiske hjørne. Men som kombineret datalingsvistik og digter er der en fristelse, der kan være svær at modstå: ”Den store udfordring, når man arbejder med automatisk forståelse og generering af tekst, er, ikke at falde for fristelsen til at lade romanen generere sig automatisk.”

Og jo – det var ment som en vittighed.

lah

Anders Søgaard valgte at satse på forskningen frem for en forfatterkarriere, for her skal man ikke tænke på så meget andet end at være dygtig.

Foto: Thue Iversen

Den erotiske forsker

Ligesom det er tilfældet i alle mulige andre sektorer, er universiteterne også påvirket af den stigende betydning af erotisk kapital, konstaterer sociolog CATHERINE HAKIM

Susan mistede sit vellønnede job i finanssektoren. Hun spiste mindre, motionerede, tabte sig, og så til sidst 10 år yngre ud. Hun gik til frisør og fik håret klippet og farvet i en ny frisure, der gjorde, at hun så både yngre og friskere ud. Hun shoppede og brugte penge på en dyr spadseredragt, der fremhævede hendes nye, slanke figur, således at hun fik et attraktivt og professionelt udseende, og hun havde det nye tøj på til alle sine samtaler. Det gav hende masser af selvtillid. Hun fik en ny konsulentstilling, der gav 50 procent mere i løn end den gamle.

ESSAY: EROTISK KAPITAL

Susan arbejder i den private sektor, hvor udseendet betyder noget. Men folk i andre sektorer, herunder universiteterne, kunne godt tage ved lære af Susans historie. Og hvorfor ikke? Hvorfor skulle man ikke investere i og anvende et aktiv, der supplerer intelligens, specialviden og erfaring?

Begrebet *"erotisk kapital"* omfatter en umiddelbart noget luftig, men ikke desto mindre afgørende kombination af erotisk udstråling, skønhed, samt fysisk og social tiltrækningskraft, der gør, at nogle mænd og kvinder er behagelige at være sammen med på arbejdet, opleves attraktive i deres sociale og arbejdsmæssige sammenhænge, og ikke mindst har appel i forhold til det modsatte køn. Vi er vant til at værdisætte menneskelig kapital – kvalifikationer, uddannelse og erfaring. På det seneste har vi fundet ud af, hvor vigtigt det er med netværk og social kapital – hvem du kender, frem for hvor meget du ved.

Erotisk kapital er lige så væsentlig som menneskelig og social kapital, hvis vi skal til at forstå sociale og økonomiske processer, social interaktion og opadgående social mobilitet. Den er afgørende, hvis vi gerne vil analysere seksualitet og seksuelle forhold. I de seksualiserede, individualiserede moderne samfund, tilskrives erotisk kapital en stigende værdi hos både mænd og kvinder. Kvinderne har dog en længere tradition for at udvikle og udnytte den, og undersøgelser viser også regelmæssigt, at kvinder har større erotisk udstråling end mænd – hvilket kunstnere jo har vidst i århundreder.

Erotisk kapital har mange facetter. Et centralt element er skønhed, men der findes en række andre faktorer, herunder erotisk udstråling, sociale færdigheder, livlighed, social præsentation samt seksualiteten i det hele taget. Erotisk kapital er en kombination af æstetisk, visuel, fysisk, social og erotisk tiltrækningskraft i forhold til andre i dit miljø, herunder især det modsatte køn, i alle sociale sammenhænge.

I de rige moderne samfund, er erotisk kapital i stigende grad væsentlig i alle mulige kontekster. Det vistes med al tydelighed for nylig under det netop overståede parlamentsvalg. For blot et par årtier siden var det partiernes politik, der var i centrum. Nu om dage er der kommet en ekstra dimension i kraft af debatterne i fjernsynet og en uendelig billedstrøm med spot på de enkelte kandidater. Hvor attraktive er de? Er de velklædte? Ser de pæne ud? Kandidaternes færdigheder ud i selvpræsentation, deres udseende og karisma har formentlig alt sammen spillet en rolle i, at liberaldemokraterne blev så markant en faktor.

Begrebet "erotisk kapital" omfatter en umiddelbart noget luftig, men ikke desto mindre afgørende kombination af erotisk udstråling, skønhed, samt fysisk og social tiltrækningskraft, der gør, at nogle mænd og kvinder er behagelige at være sammen med på arbejdet, opleves attraktive i deres sociale og arbejdsmæssige sammenhænge, og ikke mindst har appel i forhold til det modsatte køn

Ligesom det er tilfældet i alle mulige andre sektorer, er universiteterne også påvirket af den stigende betydning af erotisk kapital. Studerende (og deres forældre), der gældsætter sig for at finansiere flere års universitetsstudier, bliver mere krævende som kunder. Det gælder især studerende fra Europa og andre udenlandske studerende, der betaler mest for deres uddannelser. De forventer, at universitetslærere er pæne i tøjet og går op i, hvordan de præsenterer sig, ligesom alle mulige andre professionelle. I en forelæsningskontekst kan de studerende nemt opfatte cowboybukser og posede striktrøjer i gyselige farver som en fornærmelse. Det signalerer: *"Jeg gider ikke gøre mig umage for jeres skyld."* Og jo, vi ved alle sammen godt, at han er en af universitetets allerdygtigste professorer. Men helt ærlig ...!

Karrierekonsulenter minder os om, at man aldrig får mere end en chance for at gøre et godt indtryk. De to første forelæsninger kan være helt afgørende – ikke kun i forhold til indhold og metode i undervisningsforløbet, men også med hensyn til, hvordan læreren opfattes stilmæssigt, og hvor attraktiv han eller hun anses for at være.

Før i tiden var de fleste universitetslærere ikke andet end navne – usynlige, tidløse navne, der var påhæftet teorier, begreber og ideer. I dag præsenteres de fleste videnskabeligt ansatte på universitetets hjemmeside, som regel med tilhørende foto. Pludselig betyder det enormt meget med, hvordan man ser ud, og hvilken stil man har, og vi har ikke længere mulighed for at forblive anonyme som i gamle dage.

Indtil for nylig publicerede mit eget universitet, London School of Economics, et årligt kompendium, LSE Experts, til brug for medierne, hvori de enkelte ansatte blev præsenteret med foto og angivelse af ekspertiseområder. At blade i denne publikation var uvægerligt som en slags skønhedskonkurrence – og vinderen var altid den, der havde benyttet sig af en professionel fotograf i stedet for at bruge et privat ferie billede – eller helt at undlade at lege med.

Forskningen viser, at folk, der er attraktive, får nemmere ved at få venner, har større sandsynlighed for at gifte sig, er mere overbevisende i offentlige debatsituationer, opfattes som dygtigere og mere kompetente, mere ærlige og i det hele taget "gode", har mere indflydelse, samt har bedre held i forretninger og i parforholdet.

Det betyder, at det kan betale sig at investere tid og kræfter i ens udseende. Det er altså hverken overfladisk eller ligegyldigt. Faktisk viser en række undersøgelser i Nordamerika og Storbritannien, at folk, der præsenterer sig gennemsnitligt pænt, kan tjene op til 10-15 procent mere end dem, hvis ydre fremtoning anses for mindre tiltalende – mens de, der virkelig ser flotte ud kan tjene op til 10-15 procent mere end dem med en mere gennemsnitlig fremtoning. Flere studier viser, at den økonomiske gevinst er større for mænd end for kvinder – hvilket igen er uretfærdigt.

Endvidere viser disse undersøgelser, at den private sektor omfatter flere attraktive medarbejdere end den offentlige sektor. Det skyldes delvis selv-selektion, idet man i den private sektor belønner et godt udseende og evnen til at præsenterer sig fordelagtigt mere end i den

offentlige sektor. Men det skyldes også, at de fleste jobs i underholdningsbranchen, hospitality, salg og marketing, findes i den private sektor, hvor erotisk kapital har en markedsværdi. Men forventninger med hensyn til den personlige fremtoning er stigende over hele linjen og påvirker os alle.

Universitetslærere, som foruden at være dygtige fagfolk også er attraktive i såvel fysisk som social henseende, nyder også den fordel, der består i en bredere accept af deres arbejde i offentligheden. Psykologen Steven Pinkers bestseller *The Blank Slate* (2002) har givetvis nydt godt af hans attraktive udseende og hans charme i offentlige sammenhænge. I bogen slog han et slag for ideen om genetiske forskelle mellem mænd og kvinder, men undgik samtidig de sædvanlige feministiske angreb mod tanken om iboende forskelle mellem kønnene.

Partikelfysikeren Brian Cox omtales ofte som *rockstjerne-fysikeren* på grund af sin fysiske fremtoning, som man må gå ud fra har været til hans fordel i hans rolle som vært for videnskabsprogrammer i BBC's fjernsyn. Ligeledes kan den store succes, som historikeren Amanda Foreman har oplevet med sin biografi om Georgina, hertuginde af Devonshire, formentlig til dels tilskrives hendes meget fotogene fremtoning.

Desværre er det sådan, at de karrierkvinder, der bevidst gør brug af deres erotiske kapital,

risikerer at få en over snuden – takket være misundelige mænd såvel som kvinder. Et eksempel er historikeren David Starkeys hånlige bemærkninger om sine kvindelige konkurrenter, hvis bøger han bl.a. har karakteriseret som "pretty girl history". Pressens dækning af dramaet omkring Susan Greenfields exit som direktør for det videnskabelige institut, Royal Institution (se univers s. 31), har typisk omfattet kommentarer vedrørende hendes udseende og stil af en slags, som kun yderst sjældent bringes i anvendelse, når hovedpersonen er en mand. Selv i den sobre del af pressen, defineres kvinder gang på gang ud fra deres hårfarve og alder, hvorimod jeg til dato aldrig har oplevet, at Sean Connery er blevet beskrevet som gammel og skaldet.

Kvinder er i den grad fanget i en ond cirkel: Kvinders udseende vurderes mere kritisk end mænds; men hvis en kvinde drager fordel af sit udseende, skal hun til gengæld nok få det at vide.

Reaktionerne på min online publicering af min teori om erotisk kapital i *European Sociological Review* i marts var delte. På den ene side er der dem, eksemplificeret af Anthony Giddens, som skrev, at teorien er "helt igennem genial ... meget original og spændende". Teorien har tiltrukket sig seriøs opmærksomhed så forskellige steder som Berlin, Washington, Milano og Toronto, og overalt

har der været enighed om, at erotisk kapital vitterligt er det tredje personlige aktiv foruden menneskelig kapital og social kapital.

Imidlertid har man andre steder reageret i overensstemmelse med det klassiske, puritanske angelsaksiske afvisning af sensualitet og seksualitet som træk, der er uvedkommende, vulgære, overfladiske og uden værdi, en afvisning der spejler sig i den patriarkalske og efterhånden feministiske fornægtelse af, at kvinders erotiske magt overhovedet er værd at beskæftige sig med eller ligefrem belønne.

Det er til at forstå, at akademikere gerne vil bedømmes udelukkende ud fra deres ekspertise, intelligens og ideer. Men nu om dage identificeres forfattere og foredragsholdere også ud fra deres allestedsnærværende billede. Måske er tiden inde til at acceptere, at vores erotiske kapital har en stigende social og økonomisk værdi her i det 21. århundrede – og med god grund.

Catherine Hakim er seniorforsker ved instituttet for sociologi ved London School of Economics.

Kilde: *Times Higher Education* 03/06/2010 i *Martin Aitkens oversættelse*

Har du erotisk udstråling?

Selv om uni er strengt fagligt, så spiller 'erotisk udstråling' også med, siger den engelske sociolog Catherine Hakim, der her forklarer,

1. Skønhed

Helt klart et meget væsentligt element, selv om der også er kultur- og tidsbestemte variationer i vores opfattelse af skønhed.

I nogle afrikanske samfund sætter man pris på store kvinder med runde former. I de vestlige samfund er fotomodeller høje og meget spinkle, ofte nærmest anorektiske.

I tidligere århundreder opfattede man kvinder med små øjne og kirsebærmund som delikate skønheder. Nutidens fokus på fotogene træk betyder, at mænd og kvinder med store munde og skulpturelle ansigter foretrækkes.

Undersøgelser viser, at regelmæssighed, symmetri og selv hudfarvens nuance alt sammen bidrager til, hvor attraktiv, man anses for at være, og at skønhed til dels er noget, man kan tilegne sig, hvilket illustreres af det franske begreb *belle laide*, en utiltalende kvinde, der bliver attraktiv i kraft af sine evner til at præsentere sig. Stor skønhed er altid en mangelvare, hvorfor man generelt værdsætter det højt.

Skønhed baserer sig til dels på ansigtet, hvorimod den erotiske udstråling handler om hele kroppen. Men den erotiske tiltrækningskraft kan også skyldes personlighed og stil, femininitet eller maskulinitet, en måde at være på, en karakteristisk i social interaktion

2. Erotisk udstråling

Dette kan adskille sig helt fra den klassiske skønhed. Skønhed baserer sig til dels på ansigtet, hvorimod den erotiske udstråling handler om hele kroppen. Men den erotiske tiltrækningskraft kan også skyldes personlighed og stil, femininitet eller maskulinitet, en måde at være på, en karakteristisk i social interaktion.

Skønhed plejer at være statisk, hvorimod den erotiske tiltrækning handler om måden, man bevæger sig på, taler og i det hele taget agerer.

Denne form for tiltrækning forbindes ofte med ungdommen og kan aftage dramatisk med alderen. Variationen i personlige præferencer betyder, at et egentligt universelt ideal ikke forefindes. Nogle mænd foretrækker, at kvinder skal være små og ungpigeagtige, hvorimod andre foretrækker høje, elegante typer. Nogle kvinder vil have mænd med store muskler og stærke, atletiske kroppe, andre går efter det mere slanke

og elegante udseende.

På trods af, at vores smag er forskellig, er den erotiske udstråling en mangelvare og derfor i høj kurs.

3. Sociale færdigheder

Denne kategori omfatter faktorer, som er utvetydigt sociale: ynde, charme, evnen til at indgå i sociale sammenhænge, evnen til at være vellidt og få folk til at føle sig tilpas, evnen til at tiltrække sig positiv opmærksomhed og måske andres begær.

Man kan godt lære at flirte, men heller ikke det er universelt. Magtfulde mennesker udstråler ofte – men ikke altid – charme og karisma. Nogle mænd og kvinder er gode til at flirte diskret, mens andre slet ikke besidder evnen. Den slags social færdighed er noget, vi sætter pris på.

4. Livlighed

Omfatter en blanding af god fysisk kondition, social energi og godt humør. De, der er meget

livlige, kan være uhyre attraktive over for andre – tænk blot på "festens midtpunkt". I de fleste kulturer udtrykkes livlighed ofte i dans eller sport.

5. Social præsentation

Det femte element handler om f.eks. tøjstil, ansigtsmaling, parfume, valg af smykker o.l., samt de forskellige accessories, folk anvender for at tilkendegive social status og stil over for deres omgivelser.

Statsoverhoveder iklæder sig særligt tøj ved offentlige arrangementer for at understrege deres magt og autoritet. Almindelige mennesker, der skal til fest eller et andet socialt arrangement, klæder sig med henblik på at gøre sig attraktive, samt for at tilkendegive social status og rigdom over for arrangementets andre deltagere, eller for at komme med et stilmæssigt statement.

Hvor meget det betones med sexet påklædning eller tilkendegivelser vedrørende social status, afhænger af stedet og arrangementet.

hvilke faktorer der indgår. Og det handler ikke bare om sexappeal

Den, der formår at præsentere sig på en hensigtsmæssig måde i forhold til arrangementets beskaffenhed, er mere attraktiv end den, der ligner en pose vasketøj.

6. Seksualitet

Det sidste element er selve seksualiteten: vores seksuelle kompetence, energi, erotiske forestillingsevner og opfindsomhed, og alt det andet, der gør os til seksuelt tilfredsstillende partnere.

Om vi er gode eller dårlige i sengen, er noget, som kun vores partnere er vidende om, og de nationale britiske undersøgelser giver heller ingen oplysninger om seksuel kompetence. Det er vist rimeligt at antage, at seksuelle færdigheder ikke er et universelt træk, og at ekstrem kompetence er noget, kun de færreste er i besiddelse af. Denne faktor nævnes til sidst, fordi det normalt kun er relevant i private, intime forhold,

hvorimod de fem andre kan bringes i spil i alle sociale sammenhænge, om det så sker på en synlig eller en ikke-synlig måde.

Det sidste element er selve seksualiteten: vores seksuelle kompetence, energi, erotiske forestillingsevner og opfindsomhed, og alt det andet, der gør os til seksuelt tilfredsstillende partnere

De seks elementer spiller sammen

For mænd såvel som for kvinde gælder det, at samtlige seks elementer bidrager til at fastlægge den enkeltes erotiske kapital. Værdien af vores erotiske kapital afhænger også af en persons beskæftigelse, som kan valorisere det i større eller mindre omfang. Som regel, værdsættes det

mere i situationer, hvor der findes et publikum, hvor der findes et behov for at overbevise eller sælge, og hvor folk befinder sig i et offentligt søgelys.

Den sociale og økonomiske værdi, som vores erotiske kapital anses for at have, fremhæves i beskæftigelser inden for underholdning og hospitality, men kan i øvrigt vise sig i alle sociale kontekster, enten synligt eller ikke-synligt. Erotisk kapital hjælper med til at sælge produkter, tjenesteydelser, ideer, og politikker.

I nogle kulturer er fertilitet yderligere et element i kvindens erotiske kapital. Erotisk kapital omfatter færdigheder, som kan tilegnes og udvikles, såvel som fordele, der er fastlagt ved fødslen. Kvinder har generelt mere af det end mænd, selv i kulturer, hvor fertilitet ikke indgår som noget væsentligt element, og de anvender det også mere aktivt.

Erotik, sex og sanselighed

- selv om miljøet gør en dyd ud af at kalde sig strengt fagligt. Men erotisk udstråling

Erotisk kapital er en kombination af erotisk udstråling, skønhed samt fysisk og social tiltrækningskraft, som gør at udstråling spiller ind i de arbejdsmæssige sammenhænge, og ikke mindst i forhold til det andet køn. Og 'erotisk kapital' indgår som en underkendt faktor i universiteternes liv for her foregiver vi, at det kun er kvalifikationer, uddannelse og erfaring og fagligheder, som er i spil.

Det påstår den engelske sociolog **Catherine Hakim** i det essay "Den erotiske forsker", som er optrykt på side 34-37.

EROTIK-ESSAY

Til det siger **kommunikationslektor Klaus Kjøller**: "Erotik, sex, sanselighed, fremtræden er da særlig interessant i uni-kulturen, for her er vi jo enormt fokuserede på det faglige, på substans og tekster, så det ignoreres, at også andre elementer spiller ind i vores 'præsentation'. Det har sociologen jo ret i. For mit faglige ståsted – kommunikation – er jeg da glad for, at man får kroppen med – med og uden røv".

Uni-verdenen: Erotik ja, men først og fremmest fagpersoner

Kjøller var for nogle år siden i pressens vridemaskine. "En god røv giver topkarakter", skrev BT. Det var en "spidsformulering", forklarede Kjøller. Han formulerede sig, så der var gennemslagskraft over for medierne: "Det er den slags konkretiseringer, som interesserer journalister. Desværre endte formuleringen med at løbe med budskabet, som jo var, at selvfølgelig spiller din optræden og præsentation en rolle for, hvordan præstationen vurderes", forklarede Kjøller bagefter – da han havde været til kammeratlig samtale hos rektor om sprogbrugen (FORSKERforum 205, 2007)

"Det kan betale sig at investere tid og kræfter i ens udseende og fremtræden. Og jeg tager da også mit pæne tøj på, når jeg skal i tv", siger Kjøller, som mener, at præsentation, fremtræden og performance godt kunne få et løft på uni-verdenen: "Det er desværre ikke usædvanligt at komme ud for forelæsere, hvor præsentationen er fuldstændig tonløs og hvor denne ikke er til stede som person. Der har man som tilhører lyst til at skribe".

"Det er da udmærket at få tematiseret, at 'erotisk udstråling' også spiller med på uni. Men jeg synes ikke, at der er så meget nyt i, at det spiller en rolle, hvordan man fremtræder. Sociologen prøver at sælge varen ved at finde et pirrende overbegreb, 'erotik', og selvfølgelig spiller det og sex-udstråling ind. Men det handler også om

andre former for udstråling, modenhed eller æstetik, når man skal præsentere sig som fagperson på universitetet. Det synes jeg, essay'et helt overser", lyder Klaus Kjøllers kommentar.

Balancer: Overdreven erotik kan trække ned

Han peger på, at essay'et helt overser nogle aspekter og balancer:

"Jeg synes helt hun overser et væsentligt aspekt: Som lærer og vejleder har man stor magt og man skal optræde som professionel. Når man fx sidder i enrum med studerende skal man passe meget på med at skabe bestemte stemninger, selv gennem uskyldig flirt, for da kan man skabe ubalancer og utryghed hos den studerende. Hvis sådan noget sker, så trækker 'erotik' jo den anden vej – helt bortset fra, at det kan tangere sexchikane", siger han.

"Skønheden hos en lærer er at man er helvedes god til at lytte og omstille sig efter, hvordan de studerende er. Jeg oplever, at i mit fag – den mundtlige fremstilling – skal jeg bidrage til at de finder deres personlige form; ikke sådan at de kan score på disco, men sådan at de faktisk formår at præsentere sig fagligt optimalt. De skal finde deres personlige stil. Og i det oratoriske indgår såvel stemmeføring, gestik, diktion, smil, humor – men også 'erotisk' udstråling i en eller anden udstrækning, men den kan man altså ikke leve på som fagperson".

En overdreven 'erotisk udstråling' kan også virke modsat. Hvis der kommer en studine ind, som dufter bedøvende og er majet støjende ud med kavalerang osv., så kan det være udtryk for usikkerhed eller for, at hun vil spille på noget, som ikke er fagligt

Klaus Kjøller

"En overdreven 'erotisk udstråling' kan også virke modsat. Hvis der kommer en studine ind, som dufter bedøvende og er majet støjende ud med kavalerang osv., så kan det være udtryk for usikkerhed eller for, at hun vil spille på noget, som ikke er fagligt. Det kan ligefrem virke provokerende og overdrevet, så man får indtryk af, at det skal kompensere for manglende faglighed? Men som lærer er det selvfølgelig kunsten at handle nøgternt og professionelt i sådan en situation", siger han.

Kønsforsker: Mænds alliancer om 'sammehed'

Dorte Marie Søndergaard – der er professor i socialpsykologi ved DPU og kønsforsker – siger:

"Umiddelbart ser fremstillingen af den 'erotiske kapital' at være selvfølgeligheder. Men selve udfyldningen af begrebet mangler dialektik; det synes pænt blottet for indsigt i den indbyggede asymmetri, der omgærdter køns-feltet. Erotisk appel er jo ikke bare erotisk appel for mænd og kvinder – der er bygget faldgruber ind i det system, der gør feltet relativt giftig for de damer, mens herrerne profiterer: Groft sagt er det jo sådan, at mænd med magt udstråler erotisk appel, mens erotisk appel for kvinder i reglen forbindes med en forudsat underordning"

Hun forklarer, at mænd indbyrdes etablerer en maskulin forventning om 'sammehed', som betyder, at de har to karrierestiger at klatre op ad, hvor kvinder kun har det faglige: "Mænd kan betjene sig af to veje til at opnå gensidig respekt og kollegial inklusion, nemlig faglighed og 'male bonding'. Mulighederne for ledere i kvindekroppe tilsyneladende peger derimod mere entydigt i retning af den ene: Faglighed".

Kvinder kan komme i ekstra modvind

Klaus Kjøller mener, at kvinder risikerer at blive vurderet ekstra på deres køn, hvilket behandlingen af Milena Penkowa er et eksempel på: "Karriere kvinder der bevidst gør brug af deres erotiske kapital, kan godt profitere på det, men det skal underbygges af faglig tyngde over længere tid for at holde. Og hvis ikke det sker, eller der kommer modstand i karrieren, så risikerer sådan en som Penkowa at få en over snuden. Og der er ingen tvivl om, at hendes stil har provokeret mange" (se forsiden).

Dorte Marie Søndergaard er enig og tilføjer: "Erotisk appel kan måske blæse vinden i samme retning som karriereambitionerne for en mands vedkommende. For at opnå legitimitet, respekt og dermed karrierefremmende reaktioner fra omgivelserne må ledere i kvindekroppe balancere hårfint mellem at være 'for meget kvinde' og 'for meget mand'.

"Det er korrekt, at mens 'erotisk appel' kan give plus til mænds karriereambitioner, så kan 'erotisk appel' for en kvinde også give modvind, hvis hun vil styrke sine karriereambitioner. Hun kan komme ud i at skulle synliggøre sig som attraktiv, traditionelt kvindeligt/feminin etc. – samtidig med at hun altså skal modsige samme ting, fordi de antyder mangel på ambitioner, underordning, tilgængelighed, for-emotionel, for-social, for- alt der ikke lige peger i retningen af faglig dygtighed og karriere, som jo er det en karriere i academia angiveligt bygger på".

ed spiller da med på uni

er ikke bare positivt – den kan også trække ned, lyder kommentarer til erotik-essay

Markedets indflydelse

Markedets indtrængen på uni – at man skal sælge sig – betyder pludselig meget mere i dag end tidligere:

”Der er afgjort kommet mere ’marked’ over universitetet, på godt og ondt. Det betyder noget, at man fremtræder ordentligt og bruger sin person og får en god evaluering osv. Formidlingsiden har fået en langt større betydning, når man skal hente bevillinger og status hjem udefra. I den forstand er universitetet blevet mere som en traditionel virksomhed, der måles på sin ’performance’”, siger Kjølner. ”Og vi ansatte er jo tvunget til at spille med på markedet. Det står i universitetsloven, at vi skal formidle. Og universiteternes kommunikationsafdelinger vil have branding af universitetet og af forskere, og det smitter jo af på kravene til de ansatte. Selv om de ikke direkte siger, at vi skal være ’erotiske’ ...”

”Selvfølgelig sælger skønhed også i den akademiske verden. Men som interessanthedsfaktor er det ikke bare erotisk udstråling og skønhed, som sælger. Der kan også være det modsatte, nemlig en grimhedsfaktor eller det bizarre. Tænk på fysikeren Stephen Hawkins, der er krøbling på grund af en nervesygdom. Eller vores egen superfysiker Holger Beck Nielsens bizarre optræden og foredrag. Heller ikke Einstein levede vel op til tidens skønhedsideal. Alligevel formår de jo med karismatisk optræden at slå igennem på nogle andre faktorer”.

Ny-puritanisme?

Kjølner er også skeptisk over for sociologens påstand om, at den akademiske verdens afvisning af at der er ’erotik’ i luften er en puritansk afvisning af sensualitet og seksualitet som en patriarkalsk og feministisk benægtelse af kvinders erotiske magt.

”Det er da korrekt, at vores samfund er blevet mere ’pornificeret’ i reklamer osv. og at reaktionen kan være en ny-puritanisme. Men at fremstille modbevægelsen som en puritanisme er en sorthvid-tænkning, en lidt gammeldags fremstilling fra 1970’erne, som om kvindesagskvinder gør det i overalls. Jeg kender da feminister, som absolut ikke er uerotiske eller puritanere. Det handler ikke om puritanisme, men om ignorerende af kroppen og vores fremtræden”.

jø

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Med den nye forskerordning går der nok et par år eller fire, før vi igen ser Søren Larsen i den danske superliga.

Forskerordningen, Laudrup og Larsen

Betyder finansloven at Laudrup ikke bliver landstræner?

FORSKERforum analyserer konsekvenserne af den nye forskerordning.

Finansloven 2010 bød på markante ændringer af den såkaldte forskerordning, der har til formål at tiltrække udenlandske eksperter til landet. Og FORSKERforum er som de fleste andre danskere meget interesseret i, hvad de ændringer kommer til at betyde. Og selv om ordningen egentlig var konstrueret til at rekruttere udenlandske forskerkapaciteter eller erhvervsledere, så kom den også til at omfatte fodboldspillere.

FODBOLDNYT

Mest markant er den ændring, at danskere, der vender hjem efter at have arbejdet i udlandet, nu skal være ude i længere tid, for at kunne falde ind under forskerordningen. Før var det nok, at man havde arbejdet og betalt skat i udlandet i 3 år, men nu kræves hele 10 års udlandsophold.

Til gengæld er der også en mindre lempelse, nemlig i det at skatten holdes på et lavt niveau – 26 procent – i hele fem år. Før hed det tre år med 25 procents beskatning, og blev man i fire eller fem år, ville beskatningen blive sat op til 33 procent for hele perioden.

Fodboldklub: Skandale

Ændringen blev ikke modtaget mildt i fodboldkredse:

“En skandale”, siger FC Midtjyllands sportsdirektør Jens Ørgaard om ændringerne.

“Martin Albrechtsen var aldrig kommet til FC Midtjylland, hvis vi ikke havde tilbudt ham forskerordningen”, udtalte den frustrerede Ørgaard til DR.

Mere positiv var FCK's sportschef Carsten V. Jensen. Han skal snart forhandle kontrakt med holdets dygtige højreback Zdenek Pospesch fra Tjekket, som allerede har været i klubben i tre år. Og det bliver noget nemmere, når den betragtelige lønsum de kommende år kun skal beskattes med 26 procent frem for 33 procent med tilbagevirkende kraft.

Men hvad er ellers de mere konkrete perspektiver for dansk fodbold?

Først og fremmest retter tankerne sig jo mod den landstrænerpost, der bliver ledig efter Morten Olsen i 2012, og måske også før. Hele Danmarks yndlingsemne til den post er uden tvivl Michael Laudrup. Men den drøm har

finanslovsforhandlerne muligvis skudt i sæk.

Michael Laudrup drog til Spanien i 2007 for at blive træner for klubben Getafe CF. Inden da havde han i adskillige år arbejdet i Danmark som træner for Brøndby IF. I 2012 vil Laudrup således kun være udlandsdansk på fem år, hvilket betyder fuld topskat af de omkring 5 millioner årligt, som den nuværende landstrænerløn angiveligt skulle være.

Til gengæld er der helt fri bane for en anden publikumsfavorit til landstrænerposten, den gamle dynamtdreng Frank Arnesen, som ikke har været hjemme, siden 1975.

Men vi skal næppe regne med at se Søren Larsen tilbage i dansk fodbold de første par år. Lange-Larsen røg nemlig først til udlandet i 2004, så selvom karrieren kunne have godt af at skifte bænkevarmer-tjansen i Toulouse ud med et par succesrige sæsoner i for eksempel Brøndby, så bliver der næppe noget af den idé.

Og sådan kan spekulationerne fortsætte. Jo, fodbold er spændende, især når man garnerer med en forskerordning.